

Susanna Vanhamäki

Ilmastonmuutos asukkaiden arjessa Haastattelututkimus Päijät-Hämeessä 2009-2011

Lahden ammattikorkeakoulun julkaisu, sarja A Tutkimuksia, osa 15

LAHDEN AMMATTIKORKEAKOULU
Lahti University of Applied Sciences

Susanna Vanhamäki

**Ilmastonmuutos asukkaiden arjessa
Haastattelututkimus Päijät-Hämeessä 2009 – 2011**

Lahden ammattikorkeakoulun julkaisusarjat

A Tutkimuksia

B Oppimateriaalia

C Artikkelikokoelmat, raportit ja muut ajankohtaiset julkaisut

Lahden ammattikorkeakoulun julkaisu

Sarja A Tutkimuksia, osa 15

Vastaava toimittaja: Ilkka Väänänen

Taitto: Viestintä- ja markkinointipalvelut, Minna Mujunen

ISSN 1456-6125

ISBN 978-951-827-146-1

Sisällys

Esipuhe	7
1 Johdanto	10
2 Ilmasto muuttuu	11
3 Mitä mieltä muulla ollaan?	12
3.1 Poimintoja asennetutkimuksista	12
3.2 Vastaajan taustan vaikutus asenteisiin	12
3.3 Mitä tiedetään ja miten tieto vaikuttaa suhtautumiseen?	13
4 Tutkimusmenetelmä	15
5 Tutkimusaineiston kuvaus	17
6 Ilmastonmuutos ja ilmastonmuutoksen hillintä	21
6.1 Mitä ilmastonmuutos tarkoittaa?	21
6.2 Onko ilmastonmuutoksesta puhuttu "jo tarpeeksi"?	23
6.3 Onko ilmastonmuutoksen uhka todellinen?	26
6.4 Mitä tässä pitäisi tehdä?	28
6.4.1 Onko ilmastokysymykseen ratkaisuja?	28
6.4.2 Kenen pitäisi toimia?	30
6.4.3 Kyllähän minä, mutta ne muut	31
6.5 Toiminko jo ympäristövastuullisesti?	34
6.6 Mitä teen tällä hetkellä ympäristön hyväksi?	35
6.7 Mistä voisin tinkiä?	36
6.8 Yhteenveto tuloksista	37
7 Vuoden 2009 teema: Maankäytön suunnittelu ja asukkaiden viihtyminen	39
7.1 Ilmastonmuutos ja asuinalueiden tiivistäminen	39
7.2 Miten Päijät-Hämeessä viihdytään?	40
7.3 Luonto on tärkeä osa viihtymistä	43
7.4 Ovatko palvelut kohdallaan?	45
7.5 Voisimmeko asua tiiviimmin?	46
7.6 Yhteenveto ja tulosten analysointi	48
8 Vuoden 2010 teema: Liikenne ja liikkuminen	50
8.1 Liikenteen päästöt ja liikkumisen ohjaus	50
8.2 Miten Päijät-Hämeessä kuljetaan?	50
8.3 Työmatkaliikkuminen	53
8.4 Vapaa-ajan liikenne ja liikkuminen	54
8.5 Hyötyliikunta kiinnostaa lyhyemmillä matkoilla	56
8.6 Liikkumisen ohjausta toivotaan	57
8.7 Liikutaan enemmän kävellen ja pyöräillen!	60
8.8 Yhteenveto ja tulosten analysointi	61

9 Vuoden 2011 teema: Energiantuotanto ja -säästö	63
9.1 Energiakysymykset keskiössä	63
9.2 Miten ostamani energia tuotetaan?	63
9.3 Miten energiaa pitäisi tuottaa?.....	64
9.4 Onko ympäristökriteereillä merkitystä energiayhtiön valinnassa?.....	65
9.5 Tarvitsenko energianeuvontaa vai selvitänkö asiat itse?.....	66
9.6 Arjen valinnoilla on merkitystä!	68
9.7 Yhteenveto ja tulosten analysointi	69
10 Mitä tutkimuksen tulokset kertovat?	70
10.1. Muuttuuko ilmasto ja kuka siihen voi vaikuttaa?.....	70
10.2. Tiedonjaosta asukasviestintään	71
Lähteet	72

Esipuhe

Paikallisilla teoilla ilmastonmuutoksen hillintään eli Immu -hankkeen (2009–2012) tavoitteena oli selvittää ja sopia konkreettiset keinot ilmastonmuutoksen hillintään Päijät-Hämeessä. Hankkeella tuettiin Lahden seudullisen ilmasto-ohjelman tekemistä ja kehittämistä. Lisäksi hankkeessa tuotettiin päättäjille, kuntalaisille ja yrityksille ajankohtaista tietoa ilmastonmuutokseen vaikuttavista toimista. Hanketta koordinoi Lahden ammattikorkeakoulun Innovaatiokeskus (1.1.2011 alkaen, sitä ennen Aalto-yliopiston Lahden keskus). Hankkeen osa-rahoittajana oli Euroopan aluekehitysrahasto (EAKR), kansallisena rahoittajana toimi Päijät-Hämeen liitto ja kumppaneina Lahden kaupunki, Lahti Energia Oy sekä Päijät-Hämeen Jätehuolto Oy.

Immu-hanke tutki vuosittain (2009–2011) päijäthämäläisten asenteita ilmastokysymyksiin. Asukastutkimuksen tavoitteena oli selvittää päijäthämäläisten kykyä ja halua toimia ilmastonmuutosta hillitsevästi. Vuoden 2009 asukastutkimuksen tuloksia on käsitelty omassa raportissaan (Vanhamäki 2010). Tämän raportin teoriaosuus perustuu pääosin edellä mainittuun raporttiin. Vuoden 2010 tutkimustuloksista on julkaistu liikennettä ja liikkumista koskeva osaraportti (Vanhamäki 2011). Tässä raportissa tarkastellaan koko hankkeen aikana koottua aineistoa. Tutkimushaastattelijoina ovat eri vuosina toimineet Paula Velling (2009), Heidi Värttö (2010), Senja Jeminen (2010), Maarit Virtanen (2011), Reetta Jänis (2011) ja Susanna Vanhamäki (2009 ja 2011).

Asukastutkimuksen pohjalta suunniteltiin asukaskampanja, joka toteutettiin keväällä 2012. ”Paikallisilla teoilla on merkitystä” -kampanjassa järjestettiin muun muassa Earth Hour Lahti -tapahtuma 30.–31.3.2012. Tapahtumassa oli esillä Päijät-Hämeen koululaisille järjestetyn ”Mitä voi tehdä ilman sähköä?” -piirustus- ja sarjakuvakilpailun tuotoksia. Asukaskampanjassa jaettiin tietoa ilmastonmuutoksen hillinnästä kulutusta hillitsevällä tiedotusmateriaalilla kuten siemenpusseilla ja tiskiräteillä. Tavoitteena oli saada asukkaita harkitsemaan kulutustaan ja valintojaan, sekä haastaa heidät mukaan Paikallisia tekoja -Facebook-yhteisöön. Facebook-yhteisössä keskustellaan paikallisista ilmastoteoista ja se jatkaa toimintaansa myös Immu-hankkeen päättymisen jälkeen.

Tiivistelmä

Ilmastonmuutos on käsitteenä ihmisille tuttu, mutta sanan todellinen merkitys arjessa jää usein epäselväksi. Tutkimusraportti esittelee Päijät-Hämeessä tehdyn ilmastonmuutoksen hillintään liittyvän asukastutkimuksen tuloksia. Tutkimuksessa selvitettiin muun muassa sitä, miten hyvin asukkaat kokevat tietävänsä ilmastonmuutoksesta, minkälaista tietoa he toivovat lisää ja ovatko he valmiita omilla teoillaan hillitseään ilmastonmuutosta sekä mitä he ovat tehneet ympäristön ja ilmaston hyväksi. Tutkimuksen tarkoituksena oli hankkia tietoa asukkaiden asennoitumisesta tiedonlevityksen toteuttamiseksi.

Tutkimus tehtiin osana Paikallisilla teoilla ilmastonmuutoksen hillintään (Immu) -hanketta. Tutkimuksessa haastateltiin syksyisin vuosina 2009, 2010 ja 2011 yhteensä 362 asukasta. Strukturoidut ja puolistrukturoidut haastattelut tehtiin vuosittain Lahdessa sekä kahdessa muussa Päijät-Hämeen kunnassa. Vuosittain toistettujen kysymysten lisäksi jokaisena haastatteluvuonna oli oma erityisteesmansa. Vuonna 2009 teemana oli maankäyttö ja viihtyminen, vuonna 2010 liikenne ja vuonna 2011 energiantuotanto ja -kulutus.

Tutkimuksen mukaan, asukkaat kokevat tietävänsä tarpeeksi ilmastonmuutoksesta. Puolet haastatelluista haluaisi kuitenkin vielä kartuttaa tietämystään asiaan liittyen. Yli 85 prosenttia asukkaista oli valmiita omilla toimillaan osallistumaan ilmastonmuutoksen hillintään, mutta vain neljännes osasi nimetä käytännön tekoja joita itse toteuttavat. Haastattelujen mukaan asukkaat toimivat monelta osin ympäristö- ja ilmastovastuullisesti, mutta he eivät kuitenkaan tiedä tarkalleen, mitkä teot hillitsevät ilmastonmuutosta. Ympäristötekojen motiivina ovat usein muut syyt, esimerkiksi rahan säästö tai paikallisten tuotteiden suosiminen. Asukkaalle suunnattua ilmastoviestintää pitäisi suunnitella niin, että perusteluja ilmastonmuutoksen hillintään liittyville teoille esitetään laajasti. Näin lisätään asukkaiden motivaatiota tehdä arjen ympäristötekoja.

Abstract

Climate change is a familiar term to everybody but people are often unsure what their everyday life has to do with it. This report presents answers of a survey about how well people assume they know about climate change, what kind of information they want and what they have already done or are ready to do to mitigate climate change by their own actions. The object of the study was to obtain information for planning education and communication campaigns.

The survey was done as a part of the “Preventing global warming with local acts” – project funded by European Regional Development Fund. Altogether 362 citizens were interviewed during autumns 2009, 2010 and 2011. The structured and half structured interviews were done in Päijät-Häme region in southern Finland. Annually the same basic questions concerning climate change were asked. Additionally, every year had its own theme. In 2009 there were additional questions about land use and planning, in 2010 about traffic and in 2011 about power production and energy conservation.

The survey showed that people think they know enough about climate change. Nevertheless, half of the inhabitants interweaved answered that they would like further information about it. Over 85 % of the residents were ready to participate in the mitigation of climate change but only a quarter were able to spontaneously specify at least some of their acts. According to the survey, people already make many environmentally responsible decisions and actions but they do not necessarily know which ones actually mitigate climate change. The actions are often based on other reasons than concern about climate, e.g. to save money or to favor local products. Communication of climate change mitigation should be justified with diverse reasons to motivate people to act.

1 Johdanto

Päijät-Hämeen maakunta ja Lahden seutu painottavat strategia-asiakirjoissaan vahvasti ympäristöosaamista. Alueen erityisosaamiseen uskotaan ja se halutaan tuoda esille. Ympäristöosaamisella profiloituvassa maakunnassa on tärkeää, että ympäristömyönteisyys näkyisi kaikessa toiminnassa ja myös paikallisväestön asennoitumisessa. Tämä tukisi alueen ympäristömyönteistä imagoa ja samalla työtä ilmastonmuutoksen hillitsemiseksi.

Asukastutkimuksen tavoitteena oli selvittää päijäthämäläisten tietoja ilmastonmuutoksesta ja sen hillinnästä sekä halua osallistua ilmastonmuutosta hillitseviin toimiin. Asukastutkimuksen tulosten avulla pyrittiin löytämään keinoja, joilla voidaan entistä paremmin valistaa kuntalaisia ilmastonmuutoksen hillinnästä ja edistää ympäristömyönteisempää asennetta. Tutkimusaineisto kerättiin syksyllä 2009, syksyllä 2010 ja syksyllä 2011 tekemällä asukashaastatteluja kolmessa Päijät-Hämeen kunnassa. Joka vuosi asukkaita haastateltiin Lahdessa kahdella asuinalueella ja kahden muun kunnan keskustassa.

Tutkimusraportissa tarkastellaan ilmastonmuutoksen hillintää usean teeman kautta. Aluksi painudutaan päijäthämäläisten yleiseen asennoitumiseen ilmastonmuutosta ja sen hillintäkeinoja kohtaan. Tähän liittyen perehdytään myös siihen, mitä paikallisväestö on valmis tekemään ilmastonmuutoksen hillitsemiseksi. Raportissa on myös jokaiselle tutkimusvuodelle oma erityisteesmansa. Vuoden 2009 haastatteluissa käsiteltiin maankäytön suunnittelua. Asukkailta kysyttiin muun muassa asuinalueella viihtymiseen ja erilaisten palvelujen arvottamiseen liittyviä kysymyksiä. Vuonna 2010 asukkailta kysyttiin liikenteestä, liittyen esimerkiksi asukkaiden liikkumistottumuksiin ja asenteisiin muuttaa liikkumistaan vähäpäästöisempään suuntaan. Vuonna 2011 erityisteesmana oli energiantuotanto ja -kulutus. Asukkaat saivat kertoa käsityksensä muun muassa sopivimmista energiantuotantotavoista ja pohtia onko arjen energiavalinnoilla merkitystä. Jokaista haastattelukysymystä ei tässä raportissa käsitellä, vaan kysymyksistä on valittu tarkasteluun keskeisimmät.

Haastattelukysymysten laadinnassa on tehty yhteistyötä alueella toimivien tahojen kanssa. Vuoden 2009 ja 2010 maankäyttöön ja liikenteeseen liittyvät kysymykset laadittiin yhdessä Lahden kaupungin Teknisen ja ympäristötoimialan kanssa. Vuoden 2011 energiankäyttöön ja -jätteeseen liittyvät kysymykset laadittiin yhdessä Lahden Tiede- ja yrityspuiston materiaalienkäsittelyyn liittyvän MABU -hankkeen ja Lahti Energian kanssa.

2 Ilmasto muuttuu

Ilmastonmuutos eli ilmaston lämpeneminen aiheutuu kasvihuonekaasuista, joiden pitoisuus ilmakehässä on lisääntynyt ihmisen toiminnan takia esiteollisesta ajasta lähtien. Hallitustenvälisen ilmastopaneelin IPCC:n (Intergovernmental panel on climate change) (2007, 30) mukaan maailman keskilämpötila on noussut viimeisen sadan vuoden aikana 0,74 astetta ja nousun ennustetaan jatkuvan. Tämän YK:n asettaman, sadoista ilmastoasiantuntijoista koostuvan, työryhmän mukaan maapallon keskilämpötilan on ennustettu nousevan tällä vuosisadalla yhdestä kuuteen astetta. Muutosennustetta kannattaa verrata viimeisimpään jääkauteen, jolloin maailman keskilämpötila oli vain viisi astetta nykyistä alhaisempi. Silloin suurin osa Euroopasta oli paksun mannerjään peitossa.

Ilmastonmuutos tuottaa edetessään huomattavia uhkia luonnolle ja ihmistoiminnalle. Näihin muutoksiin voidaan reagoida sekä hillitsemällä merkittävässä määrin ilmastonmuutosta että pyrkimällä sopeutumaan näköpiirissä oleviin ilmastonmuutoksen seurausvaikutuksiin. Ilmastonmuutoksen hillinnällä (mitigation) tarkoitetaan hiilidioksidin ja muiden kasvihuonekaasujen päästöjen vähentämistä. Sopeutuminen (adaptation) pitää sisällään luonnon ja ihmisen mukautumista jo tapahtuneisiin tai odotettavissa oleviin ilmastollisiin muutoksiin joko varautumalla muutoksiin ennakolta tai sopeutumalla niihin jälkikäteen. (IPCC 2007, 56) Ihmisten on tulevaisuudessa sopeuduttava sekä muuttuneeseen ilmastoon että hillintä- ja sopeutumistoimenpiteistä johtuviin yhteiskunnan muutoksiin.

IPCC:n tärkein tehtävä on valmistella ja koostaa ilmastonmuutosta koskevaa tieteellistä tietoa eri maiden päätöksentekijöille. IPCC:n neljännen raportin mukaan (2007, 73), nopeat ja voimakkaat päästörajoitukset ovat tarpeen, jos ilmakehän kasvihuonekaasupitoisuuksiin halutaan vaikuttaa.

Ilmastonmuutoksen hillintään liittyy useita kansainvälisiä, kansallisia ja alueellisia strategioita, ohjelmia ja päätöksiä. Kansainvälisesti tärkeimpiä sopimuksia ovat YK:n ilmastopöytäkirja (United Nations 1998). Ilmastopöytäkirja tuli voimaan vuonna 1994 ja Suomi ratifioi sen samana vuonna. Kioton pöytäkirja on ilmastopöytäkirjasta täsmentävä ja oikeudellisesti sitova kansainvälinen sopimus, joka laadittiin vuonna 1997 ja tuli voimaan vuonna 2005. Kioton pöytäkirjan mukaan teollisuusmaiden tulee vähentää kasvihuonekaasupäästöjä yhteensä 5,2 prosenttia vuoden 1990 tasosta. Päästövähennys on saavutettava vuosina 2008–2012. Kioton pöytäkirjassa määritelty Euroopan unionin yhteinen päästövähennysvelvoite vuoden 1990 päästötasosta on 8 prosenttia. Tällä hetkellä Suomen tavoitteena on vuoden 1990 taso.

Valtioneuvoston ilmasto- ja energiapoliittisessa tulevaisuusselonteossa asetettiin tavoitteeksi vähentää Suomen ilmastopäästöjä vähintään 80 prosenttia vuoden 1990 tasosta vuoteen 2050 mennessä osana kansainvälistä yhteistyötä (Valtioneuvoston kanslia 2009, 146). Päijät-Häme ja Lahden seutu ovat myös laatineet omia tavoitteitaan ilmastotyön ja ympäristöystävällisemmän toiminnan tueksi. Päijät-Hämeen maakuntavaltuusto on asettanut maakunnan tavoitteeksi 70 prosentin päästövähennyksen vuoteen 2035 mennessä (Päijät-Hämeen liitto 2011). Lahden kaupungin strategian mukaan kaupunki pyrkii vähentämään kasvihuonekaasupäästöjään 50 prosenttia vuoteen 2025 mennessä vuoden 1990 tasosta. Maakunnan tavoitteet ovat maamme tiukimpia päästötavoitteita. Muita aluetta koskevia kansainvälisiä, kansallisia ja alueellisia tavoitteita on esitelty Lahden, Hollolan ja Nastolan ilmasto-ohjelmassa (Lahden seudun ympäristöpalvelut 2009, 7–9).

3 Mitä mieltä muualla ollaan?

3.1 Poimintoja asennetutkimuksista

Suhosen (1990, 83) mukaan ympäristökysymykset alkoivat Suomessa saada huomiota julkisuudessa 1980-luvulla, jolloin esillä olivat muun muassa ilmahan ja ilmaston muutokset, ydinvoima sekä metsien saastevauriot. Ympäristöongelmien julkisuus loi edellytyksiä myös ympäristötietoisuuden muuttumiselle ja käsityksiä alettiin tutkia. Maailmalla, esimerkiksi Yhdysvalloissa, ympäristöasenteiden tutkimuksesta oli kiinnostuttu jo vuosikymmentä aiemmin (Bord, Fischer & O'Connor 1998, 75).

Tämän jälkeen ympäristöasenteita on tutkittu monelta eri kannalta (esim. Lankinen 2005; Milfront & Duckitt 2004; Kilbourne, Beckmann & Thelen 2002) ja viime vuosina myös ilmastomuutos on saanut tutkijoiden keskuudessa kiinnostusta osakseen. Ihmisten asennoitumisesta ilmaston lämpenemiseen ja ilmastomuutokseen on tutkittu niin paikallisella, alueellisella, kansallisella kuin kansainväliselläkin tasolla ja erilaisten väestöryhmien, kuten opiskelijoiden ja kuntatyöntekijöiden, keskuudessa (esim. Koskela 2008; Ekholm et al. 2007; Lorenzoni & Pidgeon 2006; Koskela 2004; Harrington 2001; Bord ym. 1998; Bostrom, Morgan, Fischhoff & Read 1994).

Aihe on kiinnostava sekä kaupallisten että akateemisten tutkimuslaitosten keskuudessa ja sitä tutkitaan monin eri tavoin. Esimerkiksi Taloustutkimus kysyi helmikuussa 2010 Väli-Suomen sanomalehtien Sunnuntaisuomalaisen toimeksiannosta osana laajempaa Telebus-kyselyä yksittäisen kysymyksen koskien ihmisten käsitystä ilmastomuutoksen vakavuudesta.

Ekholm, Jutila & Kiljunen (2007) ovat toteuttaneet koko Suomen kattaneen kyselytutkimuksen kansalaisten asenteista ja käsityksistä liittyen ilmastomuutokseen. Kuntatasolla ilmastoasenteita on tutkittu muun muassa Helsingissä (Lankinen 2005) ja Espoossa (Ronkanen 2007). Myös Lahden kaupunki teettää vuosittain asukaskyselyn jossa käsitellään muun muassa ilmastomuutokseen liittyviä asioita (esim. Jauhianen, Kakkori, Laiho & Ranki 2009). Ympäristöasenteita on tutkittu myös rajatumpien kohderyhmien sisällä, kuten kuntatyöntekijöiden keskuudessa suurissa kaupungeissa (Koskela 2008) ja päättäjien keskuudessa Lapissa (Airto 2008; Vihersalo 2008).

3.2 Vastaajan taustan vaikutus asenteisiin

Vastaajien tiettyjen taustatietojen on huomattu vaikuttavan ympäristöasenteisiin. Useissa tutkimuksissa on huomattu naisten olevan sekä asenteiltaan että toiminnaltaan ympäristövastuullisempia kuin miesten (Koskela 2008, 46; White & Wall 2008, 604; Milfront & Duckitt 2004, 300; O'Connor, Bord & Fischer 1999, 469). Naiset myös kokevat ilmastomuutoksen vakavampana ongelmana kuin miehet (esim. Taloustutkimus 2010) ja ovat asiasta enemmän huolissaan (esim. Koskela 2004, 42).

län merkityksestä on hieman ristiriitaista tutkimustietoa, mutta useimmiten nuoret on nostettu esiin ympäristötietoisempina kuin vanhempi väestö (White & Wall 2008, 604; Milfront & Duckitt 2004). Toisaalta erojen todellista laitaa on myös epäilty. Esimerkiksi Ekholmin et al. (2007, 80) ja Lankisen (2005, 15) tulosten mukaan ympäristöasenteissa on eroja sukupuolen ja iän suhteen, mutta ne ovat erittäin vähäisiä. Taloustutkimuksen (2010) kansallisen kyselyn

mukaan yli 65-vuotiaat eivät koe ilmastonmuutosta yhtä vakavana ongelmana kuin nuoremmat ikäluokat. Samantyyppiseen tulokseen tuli Lankinen (2005, 15) helsinkiläisiä koskeneessa tutkimuksessa.

Korkeammin koulutetut ovat yleensä asenteiltaan ympäristömyönteisempiä kuin alemman koulutustason omaavat (esim. Koskela 2008, 11; Lankinen 2005, 15; Milfront & Duckitt 2004, 300). Myös heidän huolestuneisuus ilmastonmuutoksesta on suurempi (Taloustutkimus 2010) ja he ovat myös valmiimpia toimimaan (Glenk & Colombo 2011, 61). Koskelan (2008, 11) mukaan myös asuinpaikalla on aiempien tutkimusten mukaan merkitystä, koska on todettu että kaupunkilaiset suhteutuvat ympäristöasioihin myönteisemmin kuin maaseudulla asuvat. Suurissa kaupungeissa asuvat kokevat myös ilmastonmuutoksen jonkin verran vakavampana ongelmana kuin pienempien kaupunkien ja kuntien asukkaat (Taloustutkimus 2010). O'Connorin et al. (1999, 469) tutkimuksen mukaan puolestaan vanhemmat, hyvin koulutetut miehet, ovat muita valmiimpia kannattamaan kasvihuonekaasuja rajoittavia poliittisia päätöksiä. Yleisesti ottaen myös ne, jotka uskovat ilmaston lämpenemisen olevan merkittävä ongelma, kannattavat päättäjien pyrkimyksiä lämpenemisen pysäyttämiseen (Krosnick, Holbrook, Lowe & Visser 2006, 30).

Ammattialalla ja taloudellisilla motiiveilla on myös vaikutusta siihen, miten ilmastonmuutos nähdään. Jos oma toimeentulo on vahvasti sidoksissa päästöjä aiheuttavaan toimialaan, ilmastonmuutosta ei usein haluta nähdä ongelmana. Esimerkiksi Harringtonin (2001, 121) tutkimuksessa kävi ilmi, että toisin kuin amerikkalaisten enemmistö yleensä, Kansainvälisen teollisuuslaitosten johtoportaisissa toimivat eivät koe ilmastonmuutosta todellisuena uhkana eivätkä ole valmiita toimimaan päästöjen vähentämisen puolesta.

3.3 Mitä tiedetään ja miten tieto vaikuttaa suhtautumiseen?

Useissa tutkimuksissa on käynyt ilmi, että ilmastonmuutos on vaikeasti hahmotettava kokonaisuus, koska syiden ja seurausten suhdetta ei voi suoranaisesti kokea (Lorenzoni & Pidgeon 2006, 80–82, 86). Sekä Euroopassa että Yhdysvalloissa tiedostetaan jossain määrin ilmastonmuutokseen liittyvät riskit, mutta suurin osa ihmisistä ei koe vaaroja merkittävinä, koska ne eivät vaikuta heihin henkilökohtaisesti (Kirby 2004; Bord ym. 1998, 90–81).

Tutkimustieto siitä, lisääkö huolestuneisuus ympäristöstä myös aktiivista työtä ympäristön hyväksi, on ristiriitaista. Hodgkinsonin ja Innesin (2006, 293) tutkimuksen mukaan asioiden välillä ei ole selkeää yhteyttä. Myös Bord, O'Connor ja Fischer (2000: 205) toteavat, että yleinen huoli ympäristöstä ei motivoi asukkaita osallistumaan ilmastonmuutoksen hillintätoimenpiteisiin. Kilbourne ym. (2002, 202) puolestaan esittävät, että huolestuneisuus lisää myös aikomusta käyttäytymisen muuttamiseen.

Tutkimusten perusteella on kuitenkin näyttöä siitä, että oikea tieto ja ymmärrys ilmastonmuutoksesta saa ihmiset aktiivisemmin kannattamaan ilmastonmuutoksen hillintään liittyviä toimenpiteitä (Bord ym. 2000; 205 Bord ym. 1998, 79). Edelleen on todettu, että myös tutkimustilanteessa kerrottu faktatieto ilmastonmuutoksen syistä lisää ihmisten halukkuutta toimia ympäristöystävällisemmin (O'Connor ym. 1999, 469–470).

Vuonna 1999 tehdyn kansainvälisen tutkimuksen mukaan vain harvat 27 kohdemaan vastaajista yhdistivät fossiilisten polttoaineiden käytön ilmaston lämpenemisen tärkeimmäksi tekijäksi.

Maiden välisessä vertailussa Suomi pärjäsi parhaiten: 17 prosenttia suomalaisista vastasi kysymykseen oikein (vrt. Yhdysvallat 11 %). (Lorenzoni & Pidgeon 2006, 79) Asiasta tietoisten osuus kuulostaa kuitenkin kokonaisuudessaan melko pieneltä. Muun muassa Lorenzoni & Pidgeon (2006, 79), Höhle (2002, 119), Bord ym. (1998, 78) ja Bostrom ym. (1994, 968) ovatkin todenneet, että ilmastonmuutokseen liittyvä tieto on ihmisten mielessä usein sekavaa. Esimerkiksi otsonikerroksen oheneminen kerrotaan usein ilmastonmuutoksen syynä.

Lisäksi oikea ja väärä tieto menevät sekaisin. Sama ihminen saattaa sekoittaa otsonikysymykset ilmastonmuutokseen, mutta esittää myös oikeaa tietoa siitä, että autojen pakokaasuilla on vaikutusta asiaan. Samantyyppisiä virhekäsityksiä ilmeni myös Päijät-Hämeessä tekemissämme haastatteluisa. Toisaalta Bulkeley (2000, 329) tuo esiin, että pieniä sekaannuksia ei tulisi alleviivata virheellisinä käsityksinä ilmastonmuutoksesta vaan ne tulisi nähdä osana laajempaa kokonaisuutta ja ihmisten huolta ympäristöstä yleensä. Periaatteessa voidaan siis nähdä positiivisena se, että ihmiset ovat ylipäänsä kiinnittäneet huomiota ympäristöasioihin, koska asioita seuraamalla käsitykset ajan myötä korjaantuvat.

Ilmastonmuutoksen hillintää koskevan tiedotuksen ja valistuksen tehostamiseen liittyy monia haasteita. Useissa tutkimuksissa on todettu, että medianäkyvyydellä ja sillä, miten mediassa asiaa käsitellään, on tärkeä rooli ihmisten mielipiteiden muodostamisessa (Boykoff & Boykoff 2007, 1202; Baron 2006, 146). Tiedottamistavoissa on otettava huomioon kohderyhmän taustatietoihin liittyvät tekijät, jolloin viesti saadaan räätälöityä kohderyhmälle sopivaksi (White & Wall 2008, 604).

Konkreettisia keinoja voivat olla esimerkiksi jätteiden lajittelun tekeminen mahdollisimman helpoksi tai joukkoliikenteen toiminnallisuuden parantaminen.

Krosnick ym. (2006, 10) tuovat esiin ristiriitaisia tuloksia ympäristöongelmien medianäkyvyyden suhteesta ihmisten huoleen. Tutkimukset osoittavat, että pelkkä näkyvyys tiedotuslähteissä ei vakuuta ihmisiä asian vakavuudesta, vaan käsitysten muotoutuminen on nähtävä laajemmin. Tieteellisen tutkimuksen tuloksilla ei esimerkiksi ole vaikutusta sellaisten henkilöiden mielipiteisiin, jotka eivät luota tieteeseen yleensä. (Krosnick ym. 2006, 30). Bulkeley (2000, 329) onkin esittänyt, että ihmisille ei voida vain tarjota pelkkää tietoa ja toivoa sen muuttavan heidän käyttäytymistään vaan on tarjottava konkreettisia edellytyksiä ja infrastruktuuria toiminnan muuttamiselle. Näitä keinoja voivat olla esimerkiksi jätteiden lajittelun tekeminen mahdollisimman helpoksi tai joukkoliikenteen toiminnallisuuden parantaminen. Myös Collins ym. (2003, 26, 46–47) tuovat esiin faktojen tiedostamisen ja varsinaisen toiminnan välissä olevan kuilun. He painottavat, että järkitiedon tarjoamisen ohella on pyrittävä vaikuttamaan ihmisiin myös tunnetasolla.

Krosnick ym. (2006, 36–37) toteavat, että tiedon lisääntyessä myös ihmisten itsevarmuus jonkin asian suhteen vahvistuu ja aihe arvioidaan myös laajemmin yhteiskunnallisesti tärkeäksi. Tietämys jostain tietystä yksittäisestä seikasta ei kuitenkaan riitä, vaan ihmisen kokonaiskäsityksen on oltava ympäristöstävälliselle toiminnalle suotuisa. Tällöin myös poliittinen tuki ilmastonmuutoksen hillitsemistä suosiville toimenpiteille vahvistuu.

4 Tutkimusmenetelmä

Tutkimusmenetelmänä käytettiin lomakehaastattelua. Haastattelulomake oli osittain strukturoitu ja osittain puolistrukturoitu (liite 1). Sekä strukturoidussa että puolistrukturoidussa haastattelussa haastateltaville esitetään samat tai lähes samat kysymykset haastattelurungon mukaisessa järjestyksessä. Haastattelumuodot eroavat toisistaan siinä, että strukturoidussa haastattelussa vastausvaihtoehdot ovat valmiit kun taas puolistrukturoidussa haastattelussa haastateltava vastaa kysymyksiin omin sanoin. (Eskola & Suoranta 1998, 86)

Tutkimuksen haastattelurunkoon kuului sekä avoimia kysymyksiä että valmiit vastausvaihtoehdot sisältäviä kysymyksiä. Haastattelurunkoa testattiin ennen haastattelujen toteuttamista. Osa avoimien kysymysten vastauksista luokiteltiin testihaastattelujen perusteella, jolloin vältettiin tutkijan ennakkokäsityksiin perustuva luokittelu (Hirsjärvi & Hurme 2000, 45). Luokittelu tehtiin, jotta vastausten kirjaaminen muistiin sujuisi varsinaisessa haastattelutilanteessa nopeammin. Esiluokiteltuja vaihtoehtoja ei kuitenkaan kerrottu haastateltavalle, vaan kysymykset kysyttiin avoimina.

Tutkimuksessa on käytetty menetelmätriangulaatiota eli sekä kvalitatiivisia että kvantitatiivisia tutkimusmenetelmiä. Eskola ja Suoranta (1998, 70–72) tuovat esiin, että eri menetelmien yhdistely voidaan metodologisesti kyseenalaistaa mutta se tuo kuitenkin käytännössä usein esiin mielenkiintoisia tuloksia. Kyseessä olevan käytännönläheisen tutkimuksen kannalta tulosten monipuolinen analysointi ja tulkinta ovat tärkeämmässä roolissa kuin metodologinen puhtaus. Myös Hirsjärven ja Hurmeen (2000, 31–32) mukaan kvantitatiivisia ja kvalitatiivisia menetelmiä voidaan käyttää sisäkkäin kvantifioimalla kvalitatiivinen tieto eli tässä tapauksessa laske-malla ja luokittelemalla haastattelujen perusteella saatuja vastauksia. Kvantifiointi tukee ja kuvailee haastattelun tulosten laadullista tulkintaa (Eskola & Suoranta 1998, 164) ja sen osuus nousee tässä tutkimuksessa keskeiseksi. Kvantifiointia on frekvenssien ja osuuksien laskeminen sekä luokittelu ja ristiintaulukointi.

Tilastollisia tutkimusmenetelmiä, kuten ristiintaulukointia ja Khin-neliö (χ^2) testiä, on käytetty kvalitatiivisen tulkinnan tukena. Ristiintaulukoinnin avulla voidaan selvittää, millä tavalla kaksi tai useampi luokitteluasteikollinen muuttuja vaikuttivat toisiinsa (Alkula, Pöntinen & Ylöstalo 2002, 175). Esimerkiksi sukupuolten, ikäluokkien, koulutustaustan, asuinalueen ja haastatteluvuosien välisiä eroja vertailtiin ristiintaulukoinnilla, niiden kysymysten osalta jotka oli luokiteltu. Pienten ryhmäkokojen vuoksi näitä eroja ei kuitenkaan vertailtu aluetasolla. Muutamissa tapauksissa tutkittiin χ^2 -riippumattomuustestillä (Pearsonin chi-square-testi) millaisia tilastollisia riippuvuuksia muuttujien välillä oli. Koska χ^2 -testi olettaa, että odotetuista frekvensseistä korkeintaan 20 prosenttia saa olla pienempiä kuin viisi, ja kaikkien odotettujen frekvenssien on oltava suurempia kuin yksi, testiä ei voitu aineiston koosta ja laadusta johtuen toteuttaa kuin muutamien muuttujien vertailun kohdalla. Liitteinä löytyvät ne SPSS 17.0 -ohjelman laskentataulukot, joihin tekstissä viitataan.

Kvalitatiivisessa tutkimuksessa aineiston keruu ja analysointi kietoutuvat tiiviisti toisiinsa, koska tutkija tulkitsee vastauksia jo aineistonkeruuvaiheessa (Mäkelä 1990, 45). Tutkimuksen luotettavuutta arvioidaan tarkastelemalla koko tutkimusprosessia, jossa tärkeässä roolissa on tutkija itse. Tästä syystä perinteisesti tarkasteltavat validiteetti ja reliabiliteetti eivät sellaisenaan sovellu kvalitatiivisen tutkimuksen luotettavuuden perusteiksi. (Mäkelä 1990, 47; Eskola & Suoranta

1998, 210–211) Luotettavuutta arvioitaessa on kiinnitettävä huomiota esimerkiksi aineiston hankintatapoihin ja niiden mukanaan tuomiin rajoitteisiin, kuten haastattelijan osuuteen haastatteluvastausten ylöskirjaamisessa (Eskola & Suoranta 1998, 214). Aineiston riittävyttä arvioidaan laadullisessa tutkimuksessa yleensä saturaation eli kylläntymisen kautta toisin sanoen aineiston kerääminen lopetetaan, kun uudet tapaukset eivät enää tuo esiin uusia piirteitä (emt. 215). Tässä tutkimuksessa aineistoa kerättiin ensimmäisen haastatteluvuoden kokeilussa sopivaksi havaittu määrä (noin 30/alue), jolla saavutettiin saturaatiopiste.

Kokonaisuudessa laadullisen aineiston analyysia ja tutkimuksen toistettavuutta arvioidaan sillä, miten hyvin tutkija luo lukijalle edellytykset seurata tutkijan tulkintaa ja päättelyä (Mäkelä 1990, 53, 57). Toisin sanoen, tutkijan tulee perustella luokittelut ja tulkintatapoihin liittyvät ratkaisut niin kattavasti, että lukijalla on mahdollisuus hyväksyä ne tai olla niiden kanssa eri mieltä.

Lorenzonin ja Pidgeoinin (2006, 74) tekemän tutkimuskatsauksen mukaan ihmisten käsityksiä ilmastonmuutoksesta on tutkittu lähinnä kvantitatiivisin menetelmin. Vasta viime vuosina tutkimuksia on tehty syvällisemmällä, kvalitatiivisella tasolla (esim. Höhle 2002). Kvalitatiivisella tutkimusotteella, esimerkiksi haastattelemalla, asenteita ja käsityksiä on mahdollista selvittää yksityiskohtaisemmin kuin standardoidun lomakkeen avulla (Heinßen, Sautter & Zwick 2002, 96). Tässä haastattelututkimuksessa standardoituja kysymyksiä pyrittiin taustoittamaan avoimilla kysymyksillä ja sitä kautta selvittämään asukkaiden asennoitumista syvällisemmin kuin mihin puhtaalla kyselytutkimuksella päästäisiin.

5 Tutkimusaineiston kuvaus

Tutkimusaineisto kerättiin vuosittain syys-, loka- tai marraskuussa puolistrukturoiduilla haastatteluilla. Joka vuosi haastatteluja tehtiin kahdessa Päijät-Hämeen kunnassa sekä kahdella asuinalueella Lahden kaupungissa. Tutkimukseen pyrittiin vuosittain valitsemaan erityyppiset kunnat eli kaupunki, kaupungin vieressä oleva kehyskunta sekä maalaismaisempi kunta. Haastattelut toteutettiin kuntakeskuksessa tai asuinalueiden kauppakeskuksissa (kuva 1).

Kuva 1. Haastattelutilanne syksyllä 2011. Kuva: Reetta Jänis.

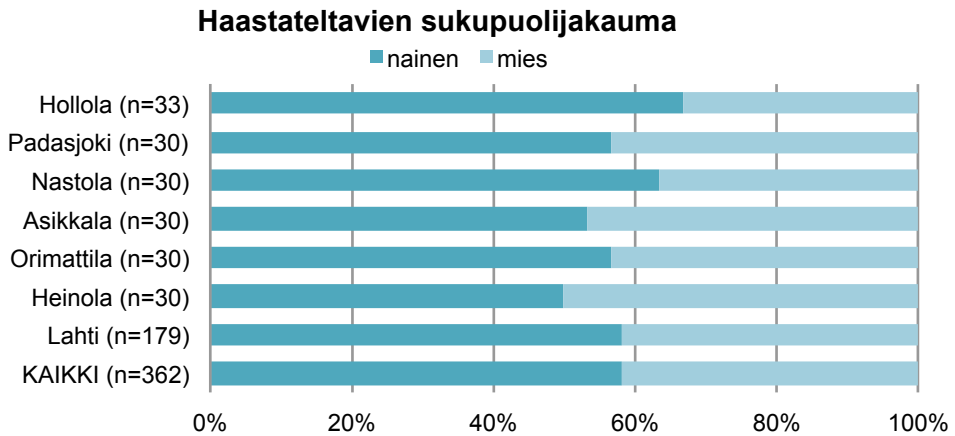
Haastattelut olivat kestoltaan 10–30 minuuttia ja ne tehtiin ovensuuhaastatteluina pääasiassa kohdealueiden keskeisten päivittäistavarakauppojen sisäänkäyntien edustalla arki iltapäivisin kello 12–19 välisenä aikana. Mikäli haastateltava osoittautui taustatietojen kysymisen perusteella asumaan muualla kuin tutkimuksen kohdealueilla, vastausta ei otettu huomioon.

Tutkimushaastattelijat vaihtuvat vuosittain, mikä aiheutti eroja kysymysten esittämistavoissa ja haastateltavien otannassa. Tästä johtuen on myös suhtauduttava varauksella vuosien väliseen vertailuun kysymysten osalta.

Taulukko 1. Haastattelupaikat, -ajankohdat ja haastateltavien lukumäärät.

Haastateltavien asuinalue	Haastattelupäivämäärä	Haastateltavien lukumäärä
2009		
Lahti itä (Ahtiala, Kunnas, Koiskala)	15.9.2009	n=30
Padasjoki	22.9.2009	n=30
Lahti länsi (Metsäkangas, Pirttiharju, Riihelä)	5.10.2009	n=29
Hollola	8.10.2009	n=33
2010		
Lahti Keskusta (Keskusta, Paavola)	21.9., 22.9., 24.9., 5.10.2010	n=30
Lahti Laune (Laune, Patomäki, Liipola)	23.9., 29.9., 4.10.2010	n=30
Nastola	11.10., 18.10.2010	n=30
Asikkala	20.10., 27.10., 8.11.2010	n=30
2011		
Orimattila	6.9.2011	n=30
Heinola	12.9.2011	n=30
Lahti Kiveriö (Kiveriö, Kivimaa, Metsäpelto)	26.9.2011	n=30
Lahti pohjoinen (Mukkula, Niemi, Kilpiäinen)	29.9.2011	n=30
		yht. n = 362

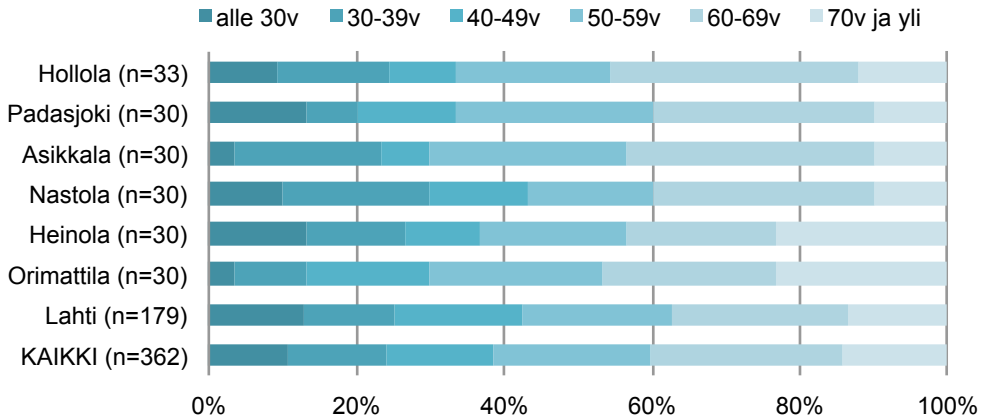
Kuten taulukko 1 esittää, jokaisessa kohteessa haastateltiin noin 30 asukasta. Haastateltavista 58 prosenttia oli naisia (kuva 2). Naisten runsaampaa edustusta voidaan selittää esimerkiksi sillä, että naiset toimittavat kauppa-asioita useammin kuin miehet tai että he suostuvat miehiä helpommin haastateltaviksi.

Kuva 2. Haastateltavien sukupuolijakauma.

Kuvassa 3 on esitetty haastateltavien ikäjakauma. Verrattuna kuntien väestön todelliseen ikäjakaumaan (Tilastokeskus 2010a) haastateltavien näyte vastaa kokonaisväestöä melko hyvin. Eroja on eniten siinä, että 60–69-vuotiaat ovat selkeästi yliedustettuna. Tämä selittynee sillä, että heillä lienee eniten aikaa pysähtyä kauppareissulla ja he olivat siitä syystä kaikista suostuvaimpia haastatteluihin. Sen sijaan alle 35-vuotiaat ja 70-vuotiaat ja sitä vanhemmat ovat muutamissa kunnissa jonkin verran aliedustettuina. Heitä on esimerkiksi Padasjoella ja Asikkalassa kokonaisväestössä enemmän kuin haastateltavien joukossa. Vanhimpien ikäluokkien puuttuminen haastattelunäytteestä selittynee osittain haastattelujen kellonajalla ja mahdollisesti sillä, että useat heistä eivät asioi kaupassa itse. Haastateltaviksi ei pyydetty lasten kanssa liikkeellä olevia, joten se selittää osittain miksi nuoremmat ikäluokat ovat näytteessä aliedustettuina. Lisäksi on huomioitava, että kaikissa ikäluokissa oli haastattelusta kieltäytyneitä, eniten keski-ikäisten ja kaikista vanhimpien asukkaiden joukossa. Aineiston ristiintaulukoinneissa ikäluokkia on yhdistetty niin, että ne ovat: alle 35 vuotta, 35–49 vuotta, 50–59 vuotta, 60–69 vuotta, 70 vuotta täyttäneet ja sitä vanhemmat.

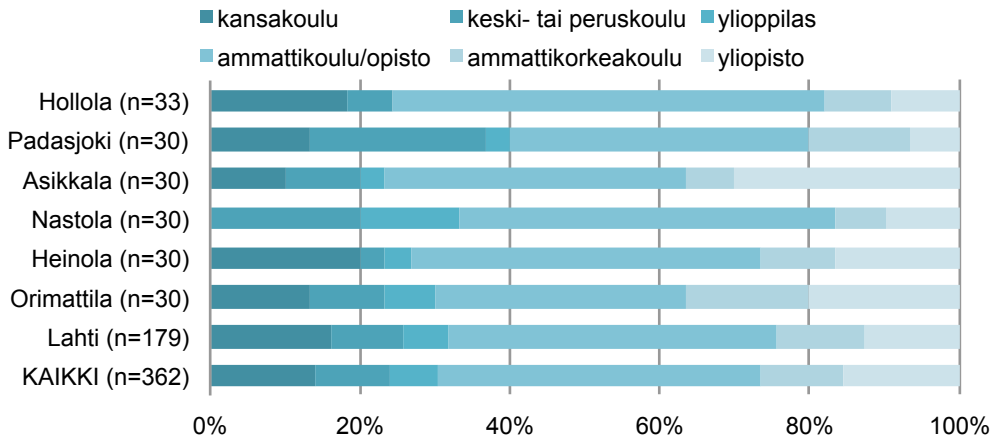
Haastateltavien ikäjakauma

Kuva 3. Haastateltavien ikäjakauma.

Haastateltavien koulutustausta on esitetty kuvassa 4. Kuntien kokonaisväestön koulutustasoa ja haastattelunäytettä verrattaessa (Tilastokeskus 2010b) on havaittavissa jonkin verran eroja. Ammatillisen koulutuksen käyneet ovat haastateltavissa jonkin verran yliedustettuina ja vastaavasti kansa- tai peruskoulun käyneet aliedustettuina. Korkeakoulun käyneiden osuudet vastaavat kokonaisväestöä parhaiten.

Haastateltavien koulutustausta

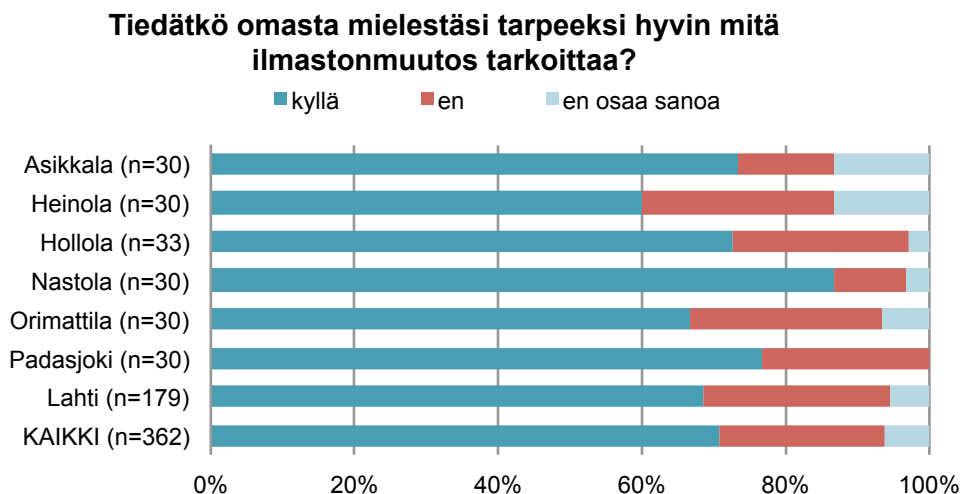
Kuva 4. Haastateltavien koulutustausta.

Aineiston käsittelyn yhteydessä koulutustasoja on yhdistelty niin, että kansa-, keski- ja peruskoulun käyneet ovat samassa luokassa (käytetään nimeä peruskoulu), ammattikoulun, -opiston ja ylioppilastutkinnon suorittaneet omassa luokassaan (toinen aste) sekä ammattikorkeakoulun ja yliopiston käyneet omassaan (korkeakoulu).

6 Ilmastonmuutos ja ilmastonmuutoksen hillintä

6.1 Mitä ilmastonmuutos tarkoittaa?

Kaksi kolmesta vastaajasta (71 %) tiesi omasta mielestään tarpeeksi hyvin mitä ilmastonmuutos tarkoittaa kun taas yksi kolmannes ei kokenut tietojaan riittäviksi tai oli epävarma niistä (kuva 5). Suurempi osa miehistä koki tietonsa riittäviksi (74 %), kun taas naiset suhtautuivat omaan tietämykseensä kriittisemmin (68 %) (liite 2). Ikäluokkien välillä ei ollut merkittäviä eroja, 50–59-vuotiaat olivat varmimpia tiedoistaan, kun taas 60–69-vuotiaat suhtautuivat tietoihinsa kriittisimmin (liite 3). Eri koulutuksen saaneiden keskuudessa toisen asteen tutkinnon suorittaneista pienempi osuus (67 %) piti tietojaan riittävänä, kun muiden koulutustasojen edustajien kesken vastaava osuus oli noin 75 prosenttia (liite 4).

Kuva 5. Tiedätkö omasta mielestäsi tarpeeksi hyvin mitä ilmastonmuutos tarkoittaa?

Alueellisesti varmimpia omasta tietämyksestä oltiin Nastolassa (87 %) ja Lahden keskustassa (80 %), ja epävarmimpia Lahden Kiveriössä (53 %) ja Heinolassa (60 %). Haja-asutusalueella asuvat (74 %) olivat jonkin verran varmempia tietämyksestään kuin taajamissa asuvat (69 %) (liite 5). Vastaukset eivät kuitenkaan kerro asukkaiden todellisesta tietämyksestä, vaan heidän oman käsityksensä tietämyksestään. Monet valistuneimmista haastateltavista suhtautuivat kriittisesti tietämykseensä ja vastasivat, etteivät tiedä tarkalleen mitä ilmastonmuutos tarkoittaa, kun taas toiset vastasivat ehkä kevyenkin tietämyksen pohjalta tietävänsä tarpeeksi.

Verrattuna kansalliseen tutkimukseen, haastatellut pääjätähämäläiset omaavat oman käsityksensä mukaan keskimääräistä paremman tietämyksen ilmastonmuutoksesta.

Verrattuna kansalliseen tutkimukseen, haastatellut pääjätähämäläiset omaavat oman käsityksensä mukaan keskimääräistä paremman tietämyksen ilmastonmuutoksesta. Koko maan tasolla puolet kansalaisista arvioi tuntevansa ilmastonmuutokseen liittyvät asiat erittäin tai melko hyvin, ja vastaava osuus kokee tietävänsä asiasta melko huonosti tai erittäin huonosti (Ekholm ym. 2007, 25–26).

Tämän jälkeen haastateltavia pyydettiin tarkentamaan, mitä ilmastonmuutos tarkoittaa. Vajaa puolet vastaajista kertoi ilmastonmuutoksen tarkoittavan ilmaston lämpenemistä tai muuttumista (44 %). Tähän liittyen mainittiin myös jäätiköiden sulaminen ja vedenpinnan nouseminen. Vastausten joukossa oli kuitenkin myös useita virheellisiä mainintoja esimerkiksi otsonikerroksen ohenemisesta (7 %) ja ilman laadun huononemisesta. Muutamat niistä, jotka olivat edelliseen kysymykseen vastanneet, etteivät tiedä asiasta tarpeeksi, kertoivat kuitenkin tämän kysymyksen vastauksessa hyvin tarkkaan ilmastonmuutokseen liittyviä faktatietoja.

[Ilmastonmuutos tarkoittaa] ”ilmaston lämpenemistä. Haittoina on että vedenpinta nousee ja sademäärät lisääntyy.” M57, asianajaja, Hollola

”Lämpenee, väittävät että talvia ei ole.” N40, maanviljelijä, Orimattila

”En varmaan (tiedä) tarpeeksi hyvin. Kasvusto muuttuu, sillä on paljon vaikutuksia. Pärjääkö meidän mäntymetsät kun lämpenee..” N45, toimituspäällikkö, Lahti itä

”Kyllä tiedän. Eikö nää päästöt vaikuta ilmaston lämpenemiseen ja otsonikerroksen ohenemiseen?” M39, laiteasentaja, Lahti Kiveriö

Vajaa kolmannes (27 %) toi vastauksissaan esiin ihmisen toiminnan liittymisen ilmastonmuutokseen, mainitsemalla esimerkiksi saasteet tai päästöt aiheuttajina.

[Ilmastonmuutos on] ”teollistumisen mukanaan tuoma haitta.”
M41, lääke-esittelijä, Lahti länsi

”Maapallon lämpötila nousee ihmisen vaikutuksesta.”
N45, leipomotyöntekijä, Heinola

Vastauksista on havaittavissa, että käsitys ilmastonmuutoksesta on muuttunut haastatteluvuosi-en aikana. Vuonna 2009 lämpeneminen oli vastauksissa vahvemmin esillä. Sen jälkeen on ollut kaksi poikkeuksellisen kylmää talvea ja erittäin lämmintä kesää, joten huomio on keskittynyt muihin vaikutuksiin, esimerkiksi sään ääriolosuhteisiin ja myrskyihin. Johtuen näistä talvista ja kesistä myös ilmastonmuutoksen epäilijöiden joukko on kasvanut. Viisi prosenttia vastaajista kertoi epäilevänsä onko ilmastonmuutoksessa perää. Nämä haastateltavat kyseenalaistivat ilmastonmuutokseen liittyvää ”vouhotusta” ja sitä, eroaako nykyinen ilmaston lämpeneminen todella aikaisemmin historiassa tapahtuneista lämpötilan vaihteluista.

”En yhdy siihen että sellainen on tulossa, 1600- ja 1800-luvuilla on myös ollut kylmiä ja lämpimiä kausia. Mutta osonikerros ohenee ja tarvitaan puhtaampaa energiaa.”

M72, eläkeläinen, Padasjoki

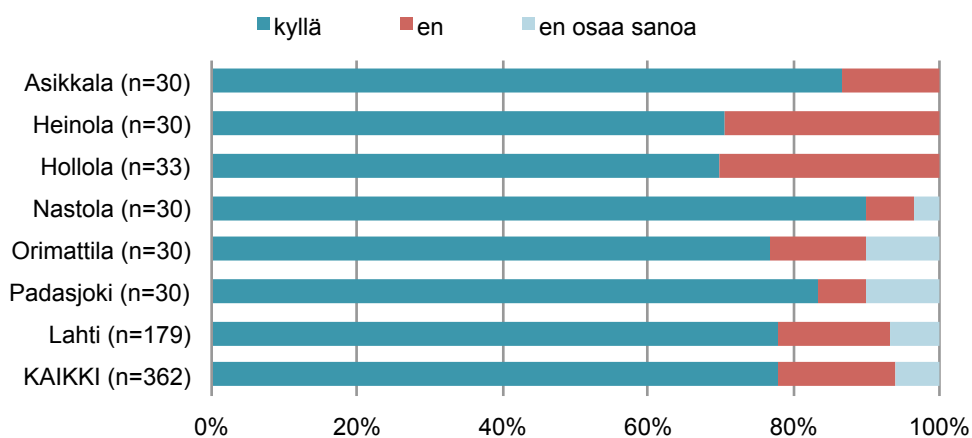
”Paljon puhetta, josta ei tiedä mikä on totta.” N64, liikunnanohjaaja, Nastola

”Se on muotia tällä kertaa... Ilmasto on muuttunut miljoonien vuosien aikana, kuten nytkin.” N55, varastonhoitaja, Orimattila

6.2 Onko ilmastonmuutoksesta puhuttu ”jo tarpeeksi”?

Haastattelujen perusteella suurin osa ihmisistä oli sitä mieltä, että ilmastonmuutoksesta puhutaan tällä hetkellä niin paljon, ettei lisätietoja enää haluta tai kyetä ottamaan vastaan. Lähes neljä viidestä vastaajasta (78 %) oli mielestään saanut riittävästi tietoa ilmastonmuutoksesta (kuva 6). Heinolassa ja Hollolassa hieman useampi toivoi ilmastonmuutoksesta lisää tietoa, kun taas Nastolassa vain muutama halusi tietää enemmän.

Oletko saanut riittävästi tietoa ilmastonmuutoksesta?

Kuva 6. Oletko saanut riittävästi tietoa ilmastonmuutoksesta?

Erityisesti miehet kokivat saaneensa ilmastonmuutoksesta tarpeeksi tietoa, koska miehistä peräti 86 prosenttia vastasi kysymykseen myöntävästi, kun taas naisten vastaava osuus oli 72 prosenttia (liite 2). Sukupuolten välinen ero vastausten suhteen on tilastollisesti merkitsevä ($p=0,004$) mutta kontingenssikertoimen mukaan riippuvuus on kuitenkin vähäinen ($C=0,174$). Erityisesti yli 50-vuotiaat kokivat tietävänsä aihepiiristä tarpeeksi, 50–59-vuotiaista 84 prosenttia ja yli 59-vuotiaista noin 80 prosenttia vastasi kysymykseen myöntävästi, kun vastaavat osuudet nuorempien ikäluokkien osalta jäivät 65–75 prosenttiin (liite 3). Koulutusasteen suhteen ei vastauksissa ollut havaittavissa merkittäviä eroja (liite 4). Karkeasti yleistäen voidaan todeta, että keski-ikäiset naiset kokivat, ettei heidän tiedontarvettaan oltu vielä tyydytetty. Tämän kysymyksen osalta pätee kuitenkin sama toteamus kuin edellisen teeman kohdalla eli monet valistuneimmista kaipaivat edelleen lisää tietoa asiasta.

Useampi haja-asutusalueella asuvista ei kokenut saaneensa vielä riittävästi tietoa ilmastonmuutoksesta (67 %). Keskustojen asukkaista puolestaan yli 81 prosenttia ja taajamien asukkaista 78 prosenttia koki tietotarpeensa tyydyttyksi (liite 5).

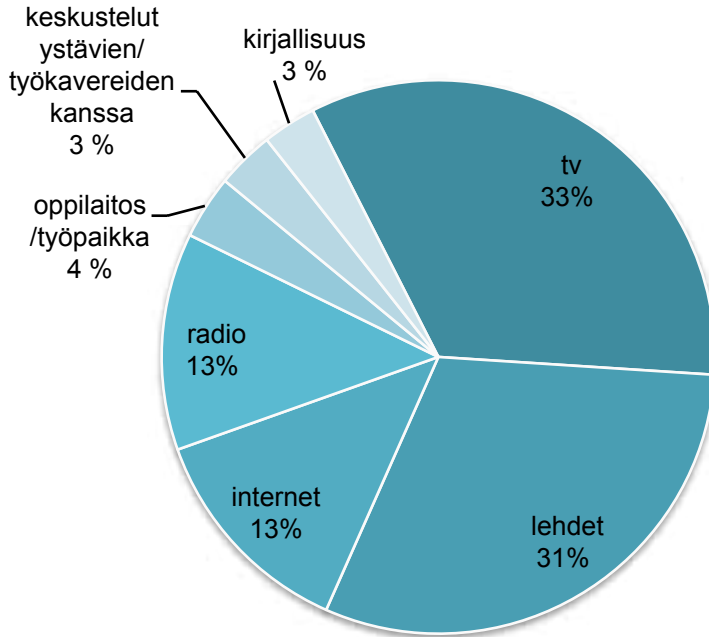
”Vaikea sanoa, vois olla enemmänkin.” M48, rakennusmies, Lahti itä

”Jos viittis seurata.” N63, yrittäjä, Lahti länsi

Verrattuna koko Suomea käsittelevään tutkimukseen (Ekholm ym. 2007, 27–28) vaikuttaa siis siltä, että haastatellut päijäthämäläiset kokevat saaneensa keskimääräistä paremmin tietoa ilmastonmuutoksesta. Edellä mainitun tutkimuksen mukaan noin puolet suomalaisista kokee, että kansalaisille on tiedotettu asiasta riittävästi kun taas loput arvioivat tiedotuksen olleen riittämätöntä. Kysymyksenasettelut eroavat siinä, että päijäthämäläisiltä asiaa kysyttiin henkilökohtaiselta kannalta kun taas kansallisessa tutkimuksessa kysymys koski ”kaiken kaikkiaan kansalaisille tiedottamista”. Kansallisessa tutkimuksessa tiedusteltiin myös tiedotuksen laatua, johon enemmistö vastaajista oli ollut tyytyväinen (emt. 29–30). Näiden kahden tutkimuksen valossa voisi tulkita, että haastatellut asukkaat kokevat itse saaneensa tietoa tarpeeksi, mutta toivovansa sitä naapurille lisää.

Kuvan 7 perusteella voidaan tulkita, että asukkaat ovat saaneet ilmastonmuutokseen liittyvän tietonsa lähinnä median kautta. Lehdistö ja televisio ovat ylivoimaisesti yleisimmät tiedonlähteet. Samantyyppiseen tulokseen päätyivät myös Ekholm ym. (2007, 30–31). Ehkä hieman yllättävänä tuloksena voidaan pitää sitä, että vain noin kolmannes kertoi hankkineensa tietoja internetin kautta. Muutamat haastateltavat mainitsivat myös tiedonlähteikseen kirjallisuuden, oppilaitoksen tai työpaikan, keskustelut ystävien tai työtovereiden kanssa. Hajamainintoja tuli liittyen kirjallisuuteen, ammattilehtiin ja esitteisiin. Haastateltavilla oli mahdollisuus mainita useampia tiedonlähteitä, joten kysymyksestä ei selviä heidän ensisijainen tiedonlähteensä.

Mistä lähteistä olet saanut tietoa ilmastonmuutoksesta? (n=362)

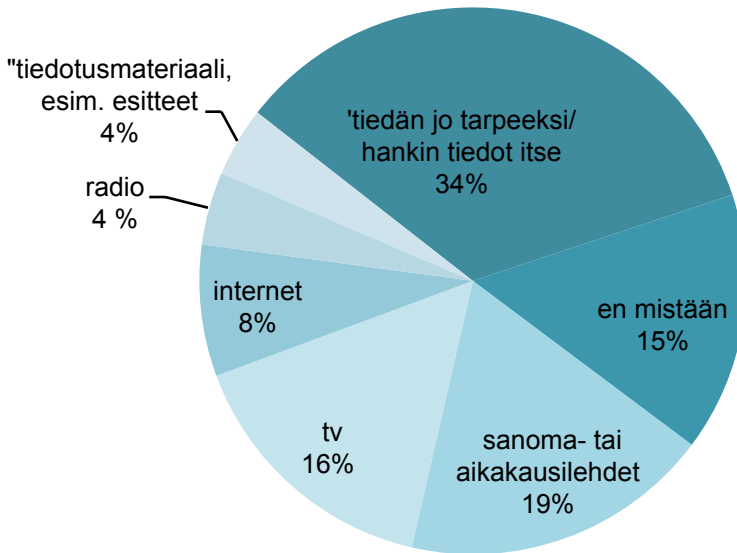

Kuva 7. Mistä lähteistä olet saanut tietoa ilmastonmuutoksesta?

Osa haastateltavista myös kommentoi tiedonlähteitä ja niiden laatua. Kriittisiä mainintoja tuli esimerkiksi koskien tiedotusvälineiden julkaisemien tietojen oikeellisuutta ja mainittiin, että internetsivuista kiinnostavat erityisesti viranomaisten sivustot, joiden tietoon luotettiin enemmän.

Samaa teemaa jatkaen, kysyttiin mitä kautta asukkaat haluaisivat saada lisää tietoa ilmastonmuutoksesta. Julkisuudessaakin esillä ollut tietoähky aiheeseen liittyen näkyi haastateltavien vastauksista, koska noin puolet haastateltavista oli sitä mieltä, että he eivät enää halua tai tarvitse aiheesta lisätietoa (kuva 8). Edelleen tämän kysymyksen kohdalla oli huomattavissa, että jo valistuneimmat kansalaiset toivoivat lisää tietoa aiheesta. Tietolähteinä mainittiin lähinnä perinteiset tavat. Maininnanarvoista lienee kuitenkin, että joka kymmenes toivoi saavansa ilmastonmuutoksesta tietoa esitemuodossa ja oman postilaatikon kautta. Näissä kommentteissa peräänkuulutettiin erityisesti käytännön tietojen tarvetta. Hajamainintoja tuli myös liittyen siihen, että ”muille” pitäisi tarjota lisää tietoa, kommentteissa toivottiin esimerkiksi herättäviä uutisklippejä.

Mitä kautta haluaisit saada lisää tietoa ilmastonmuutoksesta? (N=362)

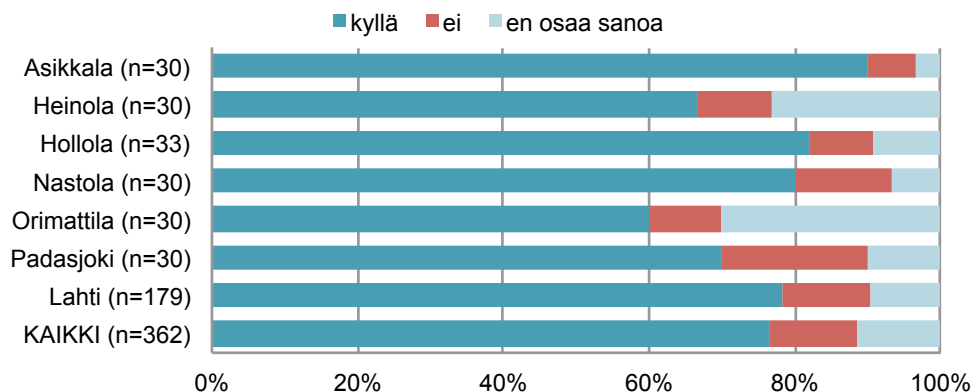

Kuva 8. Mitä kautta haluaisit saada lisää tietoa ilmastonmuutoksesta?

6.3 Onko ilmastonmuutoksen uhka todellinen?

Viimeisenä ilmastonmuutokseen liittyvistä yleisistä kysymyksistä tiedusteltiin asukkailta kokevatko he ilmastonmuutoksen todellisenä uhkana. Selvä enemmistö, lähes 80 prosenttia haastatelluista asukkaista, piti uhkaa todellisenä (kuva 9). Eniten huolissaan oltiin Asikkalassa (90 %) ja vähiten Orimattilassa (60 %). Tulokset ovat samansuuntaisia kuin kansallisessa tutkimuksessa, jossa selvisi hieman eri tavalla kysyttynä, että 85–90 prosenttia suomalaisista ottaa ilmastonmuutoksen vakavasti ja toisissaan (Ekholm ym. 2007, 11–13).

Onko ilmastonmuutos mielestäsi todellinen uhka?

Kuva 9. Onko ilmastonmuutos mielestäsi todellinen uhka?

Hieman suurempi osuus naisista piti ilmastonmuutoksen uhkaa todellisena (naisista 79 % vs. miehistä 72 %) (liite 2). Myös tilastollisesti tarkasteltuna sukupuolten näkemysten välillä on eroja, mutta ne ovat vain vähäisiä (kontingenssikerroin $C=0,146$). Vanhempi väestö ei haastattelujen perusteella kokenut ilmastonmuutosta yhtä suurena uhkana kuin nuorempi, mutta erot ikäluokkien välillä olivat pieniä (73–78%) (liite 3). Samantyyppiseen tulokseen päädyttiin myös Taloustutkimuksen (2010) kyselyssä.

Koulutusasteen suhteen vastukset osoittivat, että korkeakoulun käyneistä suurempi osa (82 %) piti ilmastonmuutoksen uhkaa merkittävämpänä kuin peruskoulun (75 %) tai toisen asteen tutkinnon suorittaneet (74 %) (liite 4). Asuinalueityyppeä vertaamalla huomataan, että keskuksissa (80 %) ja taajamissa (77 %) asuvat pitivät uhkaa todellisempänä kuin haja-asutusalueiden asukkaat (64 %) (liite 5).

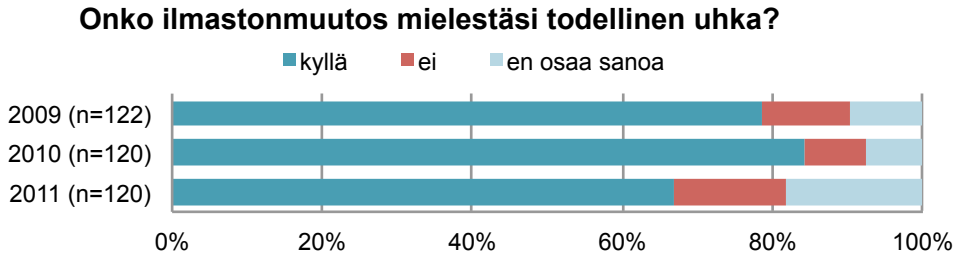
”Ihmisille saattaa olla (uhka), mutta maapallolle ei. Ihminen katsoo asioita liian lyhyellä perspektiivillä.” M57, eläkeläinen, Lahti itä

”Luulen että se on uhka, mutta vähän liioitellaan toisissa jutuissa.” N54, elektroniikka-asentaja, Lahti Kiveriö

”Ristiriitaisia kantoja paljon liikkeellä, siksi en tiedä onko (uhka) vai eikö.” N36, ohjaaja, Lahti itä

”En osaa sanoa. Saattaa olla, en pidä pahana, sitä on liioiteltu.” M70, eläkeläinen, Heinola

Huomionarvoista on, että haastatteluvuosien välillä oli tilastollisesti tarkasteluna eroja, joskin vähäisiä (kontingenssikerroin $C=0,171$) (liite 6). Kuten kuvasta 10 voidaan tulkita, epävarmojen vastauksien osuus on vuonna 2011 ollut paljon suurempi kuin aikaisempina vuosina.

Kuva 10. Onko ilmastonmuutos mielestäsi todellinen uhka? Vuosittainen vertailu.

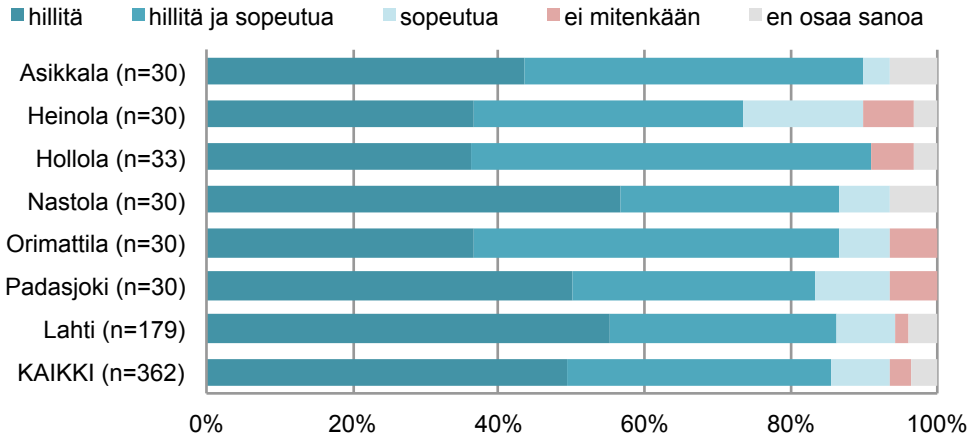
Myös kansallisesti, vuodesta 2007 vuoteen 2010, niiden suomalaisten osuus on pienentynyt, jotka pitävät ilmastonmuutosta todellisena ja vakavana uhkana (Ruukki 2010). Lumiset pakkas- talvet 2010 ja 2011 ovat todennäköisesti ruokkineet epäluuloja ilmastonmuutoksen merkitystä kohtaan, vaikka säätila ja maapallon lämpeneminen ovatkin eri asioita

6.4 Mitä tässä pitäisi tehdä?

6.4.1 Onko ilmastokysymykseen ratkaisuja?

Haastatteluissa siirryttiin ilmastonmuutosta yleisellä tasolla käsittelevien kysymysten jälkeen keskustelemaan tarkemmin ilmastonmuutoksen hillintään liittyvistä asioista. Teemaan johdateltiin esittämällä haastateltaville kysymys ”miten ilmastonmuutoksen suhteen pitäisi toimia?”. Haastateltaville esitettiin kysymyksen osalta vaihtoehdot, joista he saivat valita mielestään sopivimman toimintatavan. Kuvasta 11 voidaan päätellä, että selvä enemmistö haastateltavista oli sitä mieltä, että ilmastonmuutosta pitää pyrkiä pääasiassa hillitsemään.

Miten ilmastonmuutoksen suhteen tulisi toimia?

Kuva 11. Miten ilmastonmuutoksen suhteen tulisi toimia?

Lähes puolet (49 %) kannatti ensisijaisesti pelkästään hillintää ja tämän lisäksi lähes kaksi viidesosaa (36 %) kannatti sekä hillintää että sopeutumista. Pelkän sopeutumisen tai passiivisen tekemättömyyden kannalla oli selvä vähemmistö (15 %). Naisista enemmistö oli pelkän hillintään kannalla, kun taas miesten osalta kannanotot jakautuivat enemmän. Suurin joukko miehistä kannatti kuitenkin myös ensisijaisesti hillintää. Tilastollisesti tarkasteltuna sukupuolten välillä jonkin verran eroja ($p=0,001$), mutta ne ovat kuitenkin tarkemmin tarkasteltuna vähäisiä (kontingenssikerroin $C=0,224$) (liite 2).

Ikäluokkien kesken ei ollut havaittavissa merkittäviä eroja, joskin 60 vuotta täyttäneiden keskuudessa passiivinen suhtautuminen jonkin verran lisääntyi (liite 3). Koulutusasteen suhteen aineisto kertoo, että peruskoulun käyneistä enemmistö kannatti hillintää, kun taas korkeakoulun käyneet kannattivat muita enemmän sekä hillintää että sopeutumista (liite 4). Toisen asteen koulutuksen saaneiden osalta jakautuma vastaa lähes täysin kokonaisväestön jakautumaa. Korkeakoulun käyneistä pelkän passiivisen suhtautumisen kannalla on vain muutama haastateltava. Asuinalue vaikuttaa myös jonkin verran suhtautumiseen (liite 5). Erityisesti kuntien ja kaupunkien keskustojen asukkaat olivat aktiivisen toiminnan kannalla. Haastatteluvuosien välillä ei löytynyt merkittäviä eroja (liite 6).

Vaikka useimmat asukkaat olivat ilmastonmuutoksen hillitsemisen kannalla, sen onnistumisen suhteen koettiin pientä epätoivoa. Todettiin, että teoriassa pitäisi hillitä, mutta epäiltiin hillintään mahdollisuuksia käytännössä. Tulos kertoo kuitenkin siitä, että asukkaiden mielestä ilmastonmuutoksen suhteen tulisi pyrkiä toimimaan aktiivisesti, panostaen ainakin hillintään mutta myös sopeutumiseen.

”Pitäs hillitä, mut ei varmaan pysty.” N51, toimistoapulainen, Lahti länsi

”Ihmisten pitää miettiä omia tekemisiään.” M48, taksiautoilija, Orimattila

”Hillitä totta kai! ..mutta myös sopeutua.” N62 työtön, Hollola

Myös kansallisen tutkimuksen tuloksissa näkyy ihmisten optimismi siitä, että jotain on vielä tehtävissä (Ekholm ym. 2007, 56–59). Kaksi kolmasosaa (65 %) suomalaisista uskoo, että ilmastomuutos on ainakin merkittävästi hillittävissä. Edelleen kolme neljäsosaa (75 %) uskoo että ilmastonmuutosta voidaan hidastaa niin paljon, etteivät sen aiheuttamat vahingot ole ylitsepääsemättömiä. Tulokset ovat näin ollen samansuuntaisia sekä Päijät-Hämeessä että koko maassa.

6.4.2 Kenen pitäisi toimia?

Enemmistön käsityksen mukaan ilmastonmuutosta tulee hillitä, joten oli luontevaa kysyä seuraavaksi avoimella kysymyksellä kenen pitäisi hillitä ilmastonmuutosta. Spontaani vastaus tähän oli 71 prosentin mielestä painokas: kaikkien. Hollolassa ja Padasjoella kaikkien yhteinen vastuu nostettiin vahvimmin esille (80–81 %), kun taas Heinolassa se oli muihin alueisiin verrattuna pienemmässä osassa (63 %).

Haastateltavat saivat mainita vastauksessaan useampia tahoja. Teollisuuslaitosten rooli nähtiin myös melko keskeisenä, teollisuuden mainitsi viidesosa haastateltavista (19 %). Myös päättäjien ja yhteiskunnan (14 %) pitäisi toimillaan ohjata ihmisiä hillintään. Mainintoja tuli myös liittyen muiden maiden osuuteen hillinnässä (9 %), erityisesti mainittiin suurten saastuttajien, kuten Yhdysvaltojen ja Kiinan, tärkeä rooli. Noin seitsemän prosenttia vastaajista ohjasi vastuun ”jollekin muulle” tai ei osannut tai halunnut ottaa kantaa siihen, kenen tulisi olla vastuussa hillinnästä. Joistain kommentteista näkyi selvästi kapeakatseinen suhtautuminen ilmastonmuutokseen, esimerkiksi eräs haastateltava ehdotti tehtaiden siirtämistä pois Suomesta, ”koska ulkomailla ei tarvitse suojella ilmastoa”.

”Eihän me ihmiset toimita ellei oo pakko, päättäjien pitäs asettaa kieltoja ja semmosia.”
N60, lastenhoitaja, Padasjoki

”Kaikkien, mutta enemmän suurten saastuttajien.”
N43, päivähoitaja Lahti Kiveriö

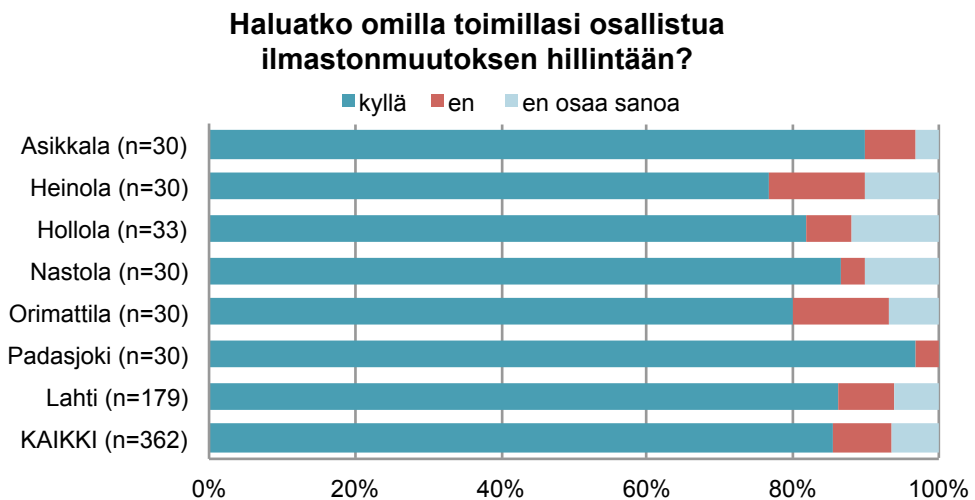
”Kaikkien, lähtien isoista saastuttajista. Yksilötasolla lasten asenteet ja asennekasvatus on tärkeitä!” N63, opettaja, Heinola

”Jokaisen kykyjensä ja saasteidensa mukaan.” M52, työtön, Lahti Laune

Ekholmin ym. (2007, 60–61) tutkimuksen mukaan, tärkeimmiksi ilmasto-ongelman ratkaisemisessa nostettiin ensisijaisesti muiden maiden ratkaisut, suuryritysten toimet ja uusi teknologia. Yksittäisten kansalaisten toimia ja valintoja piti tärkeinä tai ratkaisevan tärkeinä 40 prosenttia vastaajista. Päijät-Hämeessä käsitys kollektiivisesta vastuusta vaikuttaisi näin ollen olevan suurempi kuin kansallisesti. Koska kysymyksenasettelu poikkesi merkittävästi päijäthämäläisille esitetystä kysymyksestä, vastaukset eivät käytännössä ole täysin vertailukelpoisia.

6.4.3 Kyllähän minä, mutta ne muut...

Päijäthämäläisten aktiivinen suhtautuminen ilmastonmuutoksen hillintätoimiin jatkui myös seuraavan kysymyksen kohdalla, jolla selvitettiin haastateltavien halukkuutta omilla toimillaan osallistua hillintään. Yli 85 prosenttia kaikista haastateltavista vastasi kysymykseen myöntävästi (kuva 12). Sukupuolten välillä ei ollut vastauksissa merkittäviä eroja (liite 2). Ikäluokkien vertailu osoittaa, että alle 60-vuotiaat ovat halukkaampia osallistumaan (90–92 %), kun taas halukkuus laskee 60–69-vuotiaiden keskuudessa (84 %) ja edelleen yli 70-vuotiaiden keskuudessa (71 %). (liite 3).

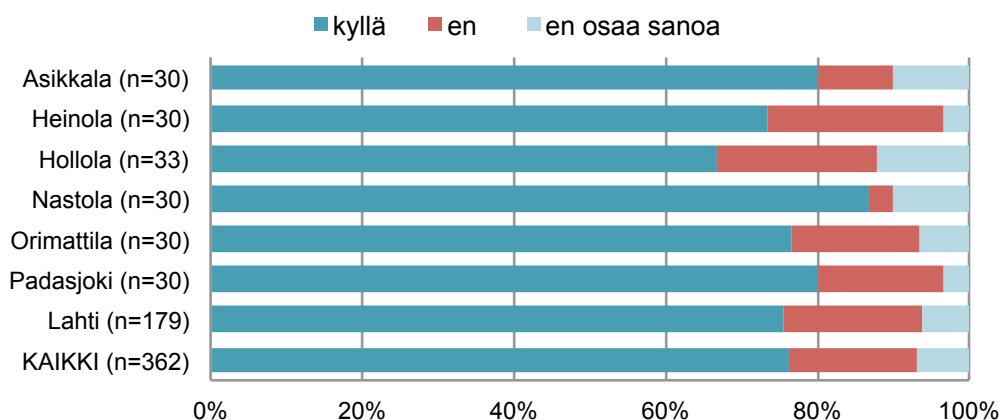
Kuva 12. Haluatko omilla toimilla osallistua ilmastonmuutoksen hillintään?

Koulutustaso vaikutti osallistumishalukkuuteen: mitä korkeampi koulutus sitä aktiivisempi suhtautuminen. Erityisesti peruskoulutuksen saaneiden keskuudessa osallistumishalukkuus oli huomattavasti korkeamman koulutuksen saaneita alhaisempi (67 %). Tilastollisesti tarkasteltuna koulutusasteella on merkitystä siinä, haluaako asukas omilla toimillaan osallistua ilmastonmuutoksen hillintään ($p < 0,001$). Kontingenssikertoimen mukaan riippuvuus on kohtalainen ($C = 0,312$) (liite 4).

Alueellisesti erityisen myönteisesti ja aktiivisesti asiaan suhtauduttiin Lahden keskustassa (100 %) ja Padasjoella (97 %), kun taas Lahden pohjoisosissa suhtautuminen oli passiivisinta (77 %). Asuinaluetyyppi vaikuttaa jonkin verran asukkaiden suhtautumiseen. Aktiivisimpia toimijoita olivat keskustojen asukkaat, joista 92 prosenttia haluaa omilla toimillaan osallistua. Haja-asutusalueella ja lähiöissä halukkuus osallistua oli hieman vähäisempää (83–85 %) (liite 5). Vastaukset vaihtelivat haastatteluvuosien välillä jonkin verran. Vuonna 2009 osallistumishalukkuus oli 87 prosenttia, vuonna 2010 se oli 91 prosenttia ja vuonna 2011 vastaavasti 81 prosenttia (liite 6). Erot eivät ole tilastollisesti merkittäviä ja ne johtuivat todennäköisesti siitä, että haastattelijat vaihtuivat ja haastattelutilanne oli vuosittain erilainen.

Kuten kuvasta 13 voi tulkita, omien toimien merkityksestä oltiin vähän epävarmoja, vaikka haluttiinkin osallistua. Haastateltavista 77 prosenttia kertoi kokevansa, että heidän omilla toimillaan on merkitystä. Suurempi osuus naisista koki omaavansa mahdollisuuden vaikuttaa (naiset 81 %, miehet 70 %). Sukupuolella on kysymykseen suhtautumisessa tilastollisen tarkastelun mukaan merkitystä ($p=0,005$), joskin riippuvuus on vähäinen ($C=0,168$) (liite 2).

Koetko, että Sinulla on mahdollisuus omilla toimillasi vaikuttaa?

Kuva 13. Koetko, että Sinulla on mahdollisuus omilla toimillasi vaikuttaa?

Ikäluokkien osalta suhtautuminen kysymykseen vaihtelee eikä selkeää trendiä ole havaittavissa. Alle 50-vuotiaat ja 60–69-vuotiaat kokevat vaikuttamismahdollisuutensa parempina kuin 50–59-vuotiaat ja 70 vuotta täyttäneet (liite 3). Samoin kuin edellisen kysymyksen kohdalla, koulutustaso vaikuttaa siihen, kokeeko haastateltava, että hänen omilla toimillaan olisi merkitystä. Mitä korkeampi koulutustaso sitä suurempi osa kokee omaavansa vaikutusmahdollisuuksia. Peruskoulun käyneiden osalta osuus on 57 prosenttia, toisen asteen koulutuksen käyneiden

keskuudessa 80 prosenttia ja korkeakoulun suorittaneiden osalta 89 prosenttia (liite 4). Vastauksen ja koulutustason välillä on riippuvuutta tilastollisen tarkastelun perusteella ($p < 0,001$), mutta riippuvuus on kuitenkin vähäistä ($C = 0,281$).

Edelleen samoin kuin edellisen kysymyksen kohdalla, myös asuinaluetyyppi vaikuttaa suhtautumiseen. Keskustojen asukkaat (81 %) kokevat vaikutusmahdollisuutensa hieman suurempina kuin lähiössä (75 %) tai haja-asutusalueella asuvat (69 %) (liite 5). Haastatellut nastolalaiset kokevat voivansa vaikuttaa omilla toimillaan eniten (87 %), kun taas hollolalaiset, ja Lahden itä ja pohjoisosissa asuvat vähiten (70 %).

Haastatellut päijäthämäläiset ovat pitkälti samoilla linjoilla koko maan väestön kanssa. Kansallisen tutkimuksen mukaan neljä viidestä suomalaisesta (80 %) vastasi olevansa valmis henkilökohtaisiin toimiin ilmastonmuutoksen hillitsemiseksi. Mielenkiintoista oli kuitenkin, että vain 45 prosenttia arvioi suomalaisten yleensä olevan valmiita omakohtaisesti osallistumaan hillintätoimiin. (Ekholm ym. 2007, 74)

Asiaan liittyen muutamat haastateltavat esittivät myös kommentteja, joista suurin osa oli myönteisiä, mutta kuitenkin hieman epäileviä. Epäiltiin yksittäisen ihmisen vaikutusmahdollisuuksia ja toivottiin esimerkiksi opastusta siihen mitkä toimet ovat todellisuudessa merkittäviä ja käytännössä järkeviä.

”Kyllä, niillä mitkä osoitetaan merkittäviksi.” N48, projektipäällikkö, Lahti itä

”Se on pisara meressä, mutta tietysti on myös esimerkin vaikutus.” N31, pappi, Lahti itä

”Kyllä, ihmiset on ne jotka päätökset tekee.” M67 eläkeläinen, Heinola

”Kyllä, mutta hyvin vähän.” N40, työtön Asikkala

”Ei yksityisellä ihmisellä (ole mahdollisuuksia vaikuttaa), kun jokaisella omat pinttyneet asenteet. Ihmisten on saatava enempi faktatietoa.”

N27, sosionomi, Lahti keskusta

”Oikeastaan en, kun katsoo vierestä muita niin ei omalla toiminnalla oo merkitystä.”

N60, lastenhoitaja, Padasjoki

6.5 Toiminko jo ympäristövastuullisesti?

Seuraavaksi kysyttiin haastateltavilta heidän todellisista teoistaan ympäristön hyväksi. Vajaa 70 prosenttia haastateltavista vastasi muuttaneensa omaa toimintaansa ilmastonmuutoksen takia tai toimineensa jo ennenkin ympäristöystävällisesti (kuva 14). Kysymys esitettiin eri haastatteluvuosina hieman eri tavoin, joten haastatteluvuosien välillä on eroja (liite 6).

Kuva 14. Oletko jo muuttanut omaa toimintaasi ilmastonmuutoksen takia tai toimitko jo ympäristövastuullisesti?

Vastausten suhteen on sukupuolten välillä eroja. Naisista noin 74 prosenttia ja miehistä 63 prosenttia toimii ympäristöystävällisesti tai on muuttanut toimintaansa (liite 2). Tilastollisen tarkastelun mukaan sukupuoli vaikuttaa suhtautumiseen ($p=0,022$), mutta vastauksen riippuvuus sukupuolesta on vähäinen ($C=0,144$) (liite 2). Myös ikäluokkien suhteen vastauksissa on eroja ($p=0,007$), joskin vastausten riippuvuus iästä on kuitenkin tilastollisesti tarkasteltuna vähäistä ($C=0,234$). Alle 35 -vuotiaat (79 %) ja 35–49-vuotiaat (80 %) ovat aktiivisempia toimijoita, kuin sitä vanhemmat (liite 3). Aktiivisuus laski yhä enemmän, mitä vanhemmasta vastaajasta on kyse, niin että 70 vuotta täyttäneistä 55 % vastasi muuttaneensa omaa toimintaansa.

Koulutusaste vaikutti myös vastauksiin ($p<0,001$), riippuvuuden ollessa edelleen vähäinen ($C=0,234$) (liite 4). Korkeakoulun käyneistä 79 prosenttia vastasi kysymykseen myöntävästi, kun osuus toisen asteen koulutuksen saaneiden keskuudessa oli 74 prosenttia ja peruskoulutuksen hankkineiden keskuudessa 52 prosenttia (liite 4). Asuinalueella ei ollut merkitystä vastauksiin tämän kysymyksen kohdalla (liite 5).

”Kyllä, ku on saanu enemmän tietoa niin on muuttanu toimintaa”.
N18, opiskelija, Padasjoki

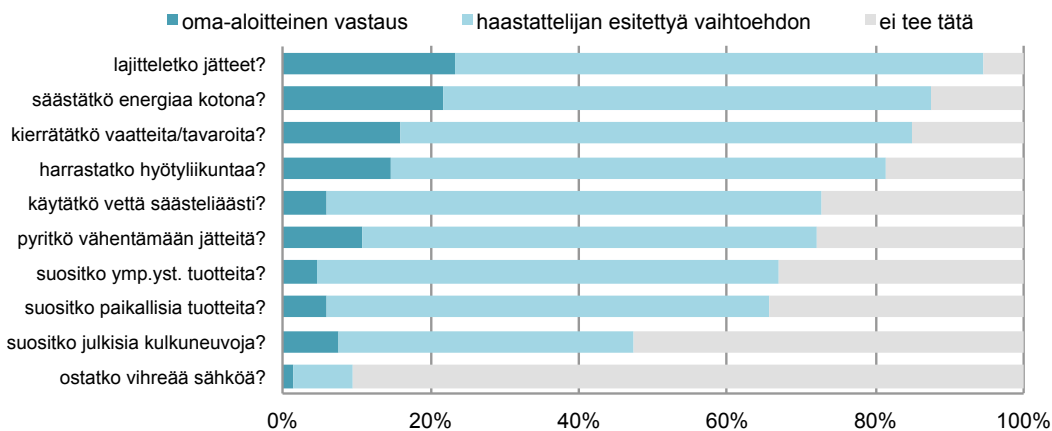
”No mitä on joutunu lain puitteissa.” M48, rakennusmies, Lahti itä

”Monet ilmastonmuutokseen liittyvät asiat palvelee useampaa tarkoitusta, esimerkiksi että ostaa kotimaista niin on lyhyemmät kuljetusmatkat ja se tuo samalla suomalaisille töitä.”
M43, maanviljelijä, Orimattila

6.6 Mitä teen tällä hetkellä ympäristön hyväksi?

Haastateltavilta tiedusteltiin tarkemmin miten he ovat muuttaneet toimintaansa ilmastonmuutoksen takia tai miten he toimivat ympäristön hyväksi. Kysymys esitettiin avoimena ja haastattelija merkitsi muistiin mitä haastateltava oma-aloitteisesti vastasi. Tämän jälkeen haastattelija kävi vielä listalta läpi ne asiat joita haastateltava ei ollut maininnut. Kuten kuvasta 15 voi nähdä tässä vaiheessa tuli esiin runsaasti lisää ympäristötekoja, joita haastateltava ei ollut muistanut mainita. Liitteestä 12 voi tarkastella eroavaisuuksia haastattelupaikkojen välillä. Suurin osa haastateltavista kertoi tekevänsä ilmasto- ja ympäristömyönteisiä asioita, mutta moni heistä ei oma-aloitteisesti maininnut asiasta. Kysymykset on esitetty kuvassa siinä järjestyksessä, miten suuri osa haastateltavista vastasi kuhunkin kysymykseen myöntävästi.

Miten olet muuttanut toimintaasi/toimit ympäristövastuullisesti?

Kuva 15. Miten olet muuttanut toimintaasi/toimit ympäristövastuullisesti?

Yleisin ilmasto- ja ympäristöteko haastateltavien keskuudessa oli jätteiden lajittelu.

Yleisin ilmasto- ja ympäristöteko haastateltavien keskuudessa oli jätteiden lajittelu. Noin 94 prosenttia asukkaista vastasi lajittelevansa, 23 prosenttia esitti vastauksen oma-aloitteisesti. Vastauksista ei kuitenkaan käy ilmi miten tarkkaa lajittelua haastateltavat tarkoittavat. Toisille lajittelu on kotitalousjätteen jaottelua energiajätteeseen ja kaatopaikkajätteeseen, kun taas toiset tarkoittavat tarkempaa lajittelua eli esimerkiksi lasin, metallin, pahvin ja paperin viemistä kierrätyspisteeseen. Yli 70 prosenttia haastateltavista kertoi lajittelun lisäksi myös pyrkivänsä vähentämään jätteiden määrää esimerkiksi välttämällä turhan pakkausmateriaalin tai kertakäyttötuotteiden käyttöä. Haastattelutilanteessa useat vastaajat kuitenkin mainitsivat pakkausmateriaalin vähentämisen olevan hankalaa, koska useimmiten tuotteet ovat kauppoissa valmiiksi pakattuja.

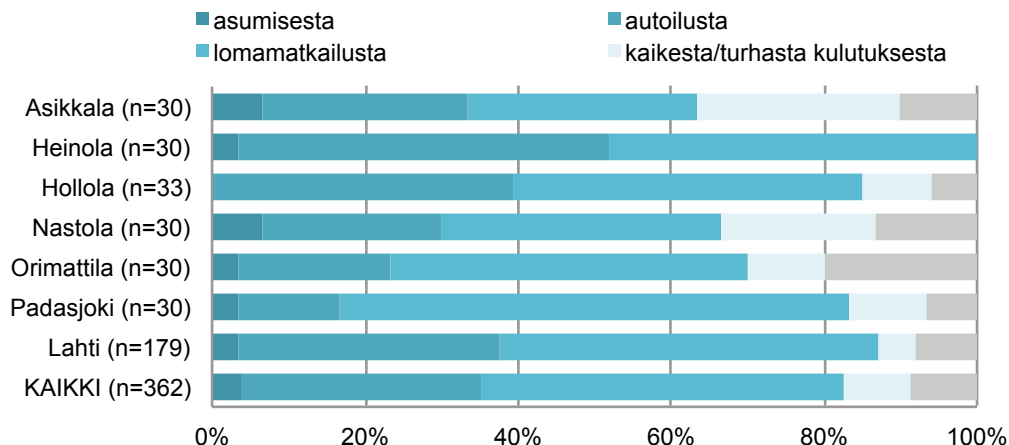
Jätteiden lajittelun jälkeen seuraavaksi yleisin ympäristöteko oli energian säästö. Noin 88 prosenttia vastaajista kertoi säästävänsä energiaa kotona. Vaatteiden ja tavaroiden kierrätys oli myös hyvin yleistä, koska useampi kuin kahdeksan kymmenestä kertoi kierrättävänsä (85 %). Lähinnä kierrätyksellä tarkoitettiin vaatteiden tai tavaroiden toimittamista kierrätykseen sekä niiden ostamista kirpputoreilta. Kuudesosa haastateltavista mainitsi oma-aloitteisesti ilmastoteokseen arkisten asioiden toimittamisen jalkaisin tai polkupyörällä. Kun asiaa tarkemmin tiedusteltiin, kävi ilmi, että 81 prosenttia haastateltavista harrasti hyötyliikuntaa jossain muodossa. Selkeä enemmistö haastateltavista, noin 73 prosenttia, kertoi käyttävänsä vettä säästeliäästi.

Enemmistö haastateltavista suosi myös ympäristöystävällisiä (67 %) ja paikallisia (66 %) tuotteita, vaikka vain harvat mainitsivat asian oma-aloitteisesti. Vajaa puolet haastateltavista (47 %) kertoi myös suosivansa julkisia kulkuneuvoja jos mahdollista. Sen sijaan vihreää sähköä osti vain pieni vähemmistö, noin joka kymmenes haastateltava (9 %).

6.7 Mistä voisin tinkiä?

Ilmastonmuutoksen hillintää käsittelevistä kysymyksistä viimeisenä pyydettiin asukkaita ottamaan kantaa siihen, mistä he mieluummin olisivat valmiita tinkimään ilmastonmuutoksen hillitsemiseksi. Kysymykseen annettiin valmiit vastausvaihtoehdot (asuminen, autoilu, lomamatkailu), joista haastateltavat saivat valita ensisijaisen. Osa haastateltavista vastasi kuitenkin vaihtoehtojen ulkopuolelta oma-aloitteisesti haluavansa tinkiä kulutuksesta yleensä. Kysymyksenasettelu oli varsin yleisellä tasolla ja vastaajat ymmärsivät vaihtoehtoilla erilaisia asioita. Monelle oli mahdollisesti vaikea hahmottaa miten esimerkiksi asumisesta voisi tinkiä. Sen oletettiin ehkä tarkoittavan mukavuuksien vähentämistä, kun se voi myös pitää sisällään esimerkiksi energiatehokkuuteen panostamista tai hieman pienempään asuntoon muuttamista. Kuten kuvasta 16 voidaan nähdä, asukkaat ovat valmiita tinkimään lomamatkailusta (47 %) ja sen jälkeen autoilusta (31 %). Osa niistä, jotka vastasivat olevansa valmiita tinkimään autoilusta, eivät omistaneet tai käyttäneet autoa nykyiselläänkään.

Olisin valmis tinkimään ilmastonmuutoksen hillitsemiseksi mieluummin...

Kuva 16. Olisin valmis tinkimään ilmastonmuutoksen hillitsemiseksi mieluummin...

Sukupuolten käsitysten välillä ei ole kysymyksen osalta juurikaan eroja (liite 2). Ikäluokkien osalta vastaukset ovat muutoin samansuuntaisia, paitsi että alle 35-vuotiaat tinkisivät mieluiten autoilusta (44 %) toisin kuin muut ikäryhmät, joiden enemmistö tinkisi lomamatkailusta (liite 3).

Halukkuus tinkiä autoilusta nousi koulutustason myötä. Korkeakoulun käyneistä 37 prosenttia voisi vähentää autoilua, kun taas peruskoulun käyneiden osalta vastaava osuus oli 22 prosenttia. Suurin osuus kaikkien koulutusryhmien edustajista tinkisi silti lomamatkailusta (liite 4). Asuinaluetyyppi vaikutti myös vastauksiin (liite 5). Haja-asutusalueella asuville auto on lähes välttämättömyys, joten heistä vain 13 prosenttia voisi tinkiä autoilusta. Keskustojen asukkaat puolestaan tinkisivät mieluummin autoilusta kuin lomamatkailusta.

6.8 Yhteenveto tuloksista

Tutkimuksen mukaan suurin osa asukkaista ei koe tarvitsevansa lisää tietoa ilmastonmuutoksesta, vaikka vastaukset kertovat, ettei tietotaso välttämättä ole paras mahdollinen. Varovasti yleistäen voi esittää, että erityisesti vanhemmat naiset kokivat, ettei heidän tiedontarvettaan oltu vielä tyydytetty. Yli 50-vuotiaat miehet puolestaan tietävät omasta mielestään tarpeeksi. Haastatteluisissa kävi myös ilmi, että monet niistä jotka itse kokevat tietävänsä tarpeeksi toivovat kanssaihmisille lisää valistusta. Asukkaiden asennoituminen lisätiedontarpeeseen tuo tiedotukselle ja valitukselle haasteita, sillä tieto on muunnettava sellaiseen muotoon, etteivät asukkaat koe sitä lisätiedon ”tuputtamiseksi”.

Sekä ne, jotka arvioivat tietävänsä tarpeeksi hyvin mitä ilmastonmuutos tarkoittaa että ne, jotka eivät arvioi tietävänsä asiasta tarpeeksi, kokevat ilmastonmuutoksen todellisenä uhkana (liite 7).

Osuus on kuitenkin kymmenen prosenttia suurempi tietoisten keskuudessa (70 % vs. 79 %). Huolestuneisuus vaikuttaa olevan kollektiivista, vaikkei se välttämättä perustu tietoon. Sama asia nousi esille myös Ekholmin et al. (2007, 25) tutkimuksessa.

Erityisesti toimet, joilla saavutetaan ilmastovaikutusten lisäksi muitakin hyötyjä, ovat asukkaille mielekkäitä.

Suurin osa asukkaista näkee ilmastonmuutoksen vakavana asiana ja on valmiita muuttamaan omaa toimintaansa ilmastonmuutoksen hillitsemiseksi. Positiivisimmin ilmastonmuutoksen hillintätoimiin suhtautuu kunnan tai kaupungin keskustassa asuva, korkeakoulun käynyt alle 60 -vuotias nainen. Lähes kaikki asukkaat osallistuvat tavalla tai toisella ilmastonmuutoksen hillintään vaikka he eivät usein tiedosta mitkä asiat vaikuttavat ilmastonmuutokseen hillitsevästi. Erityisesti toimet, joilla saavutetaan ilmastovaikutusten lisäksi muitakin hyötyjä, ovat asukkaille mielekkäitä. Näitä ovat esimerkiksi energian ja veden säästö, jolloin säästyy samalla myös rahaa, ja hyötyliikunta, joka lisää omaa hyvinvointia säästäen samalla myös rahaa. Raha on keskeisenä motiivina tullut esiin myös Skotlannissa (The Scottish Government 2009, 17). Myös Lankinen (2005, 53) toi helsinkiläisiä koskevassa tutkimuksessaan esille samanlaisen ympäristömyönteisen käyttäytymisen rutinoitumisen osaksi arjen toimintaa.

Asenteiden ja käyttäytymisen vastaavuutta tarkasteltiin vielä erikseen. Ristiintaulukoinnilla verrattiin halua omilla toimilla osallistua ilmastonmuutoksen hillintään siihen, onko jo muuttanut toimintaansa käytännössä (liite 8). Suurin osa haastatelluista asukkaista on sekä asenteiltaan että osittain myös toiminnaltaan ilmastomyönteisiä (67 %). Jonkin verran on niitä, jotka haluaisivat osallistua mutta eivät ole vielä tehneet muutoksia toiminnassaan (13 %) sekä niitä jotka eivät halua osallistua eivätkä myöskään ole muuttaneet toimintaansa (5 %). Yksittäiset vastaajat eivät halua osallistua hillintään, mutta ovat silti muuttaneet toimintatapojaan muista syistä. Loput haastateltavat eivät osanneet ilmasta kantaansa. Haastateltujen päijäthämäläisten osalta yllättävän moni antaa ymmärtää, että toiminta ja asenteet ovat linjassa. Usein oletetaan, että todellinen käyttäytyminen ei ole yhtä ympäristömyönteistä kuin ilmaistu asenne, kuten esimerkiksi Lappeenrannassa tehdyssä tutkimuksessa kävi ilmi (Kolis 2012, 75).

Tieto ja ymmärrys ilmastonmuutoksesta lisäävät ihmisten sitoutumista hillintätoimenpiteisiin. Tästä syystä tietoon perustuva viestintä on edelleen tärkeää, mutta se pitää muokata asukkaita omakohtaisesti kiinnostavaksi. Asiat tulee liittää konkreettisesti ihmisten arkeen, koska pelkkä yleinen huolenaihe globaaleista vaikutuksista ei riitä vakuuttamaan ihmisiä ilmastoasioiden tärkeydestä toiminnan tasolle asti.

Ympäristö- ja ilmastönäkökulman liittäminen muihin hyötyihin on keskeisessä asemassa, kun ympäristömyönteistä käyttäytymistä halutaan edistää. Useimpia asukkaita motivoi mahdollisuus säästää rahaa parantamalla energiatehokkuutta tai vähentämällä vedenkulutusta. Hyötyliikunta parantaa omaa jaksamista, sekä henkisesti että fyysisesti. Myös asuinympäristön säilyminen viihtyisänä on asukkaille tärkeä asia. Asuinalueen lähipalvelut säilyvät vain jos niitä käytetään. Asukasviestinnässä tuleekin pyrkiä tuomaan esille, että monet teot ovat samalla hyväksi sekä asukkaalle itselleen ja omalle asuinalueelle että ympäristölle.

7 Vuoden 2009 teema: Maankäytön suunnittelu ja asukkaiden viihtyminen

7.1 Ilmastonmuutos ja asuinalueiden tiivistäminen

Ilmastonmuutoskeskustelu on esillä myös yhdyskuntasuunnittelussa. Ilmasto- ja ympäristönäkökulmien yhdistäminen sosiaaliseen ja taloudelliseen kestävyYTEEN on pitkällä aikavälillä keskeisiä elinympäristön suunnitteluperiaatteita. Mutta minkälainen on hyvä elinympäristö? Hyvän elinympäristön määrittely perustuu arvoihin ja arvioijan kokemusmaailmaan eikä yhtä yksiselitteistä vastausta voi kysymykseen antaa. Erilaisilla alueilla ja erilaisten ihmisryhmien keskuudessa korostuvat erilaiset asiat. (Närhi 2004, 129) Keskeistä on kuitenkin, että luonto ja sen saavutettavuus ovat useimmille suomalaisille äärimmäisen tärkeitä elementtejä asuinympäristön laatua arvioitaessa (Ojala 2000, 77).

Metsäntutkimuslaitoksen tekemän tutkimuksen mukaan yli 80 prosenttia Tampereen ja Helsingin asukkaista kokevat viheralueilla olevan suurta merkitystä asumisviihtyvyyden kannalta. Ulkoiluun ja liikkumiseen soveltuvien alueiden tulee sijaita riittävän lähellä, jotta asukkailla on mahdollisuus niiden aktiiviseen käyttöön, unohtamatta myöskään luonnon passiivisen käytön merkitystä rentoutumisen kannalta. (Tyrväinen, Silvennoinen, Korpela & Ylén 2007, 59, 74–75).

Myös Koistisen ja Tuorilan (2008, 51) mukaan virkistysmahdollisuudet asuinalueen lähistöllä ovat kaiken ikäisille ihmisille hyvän elinympäristön keskeinen kriteeri. Suomalaiset menevät luontoon rentoutumaan ja liikkumaan (Ojala 2000, 77). Lähiluonnon kokemisella on myös selvä yhteys sekä kaupunkilaisten psyykkiseen hyvinvointiin (Tyrväinen ym. 2007, 73) että terveyteen (Korpela & Ylén 2007, 149).

Väljä yhdyskuntarakenne koetaan usein suomalaisille ”henkisesti sopivimpana”, mutta sen heikkoutena on riippuvuus henkilöauton käytöstä.

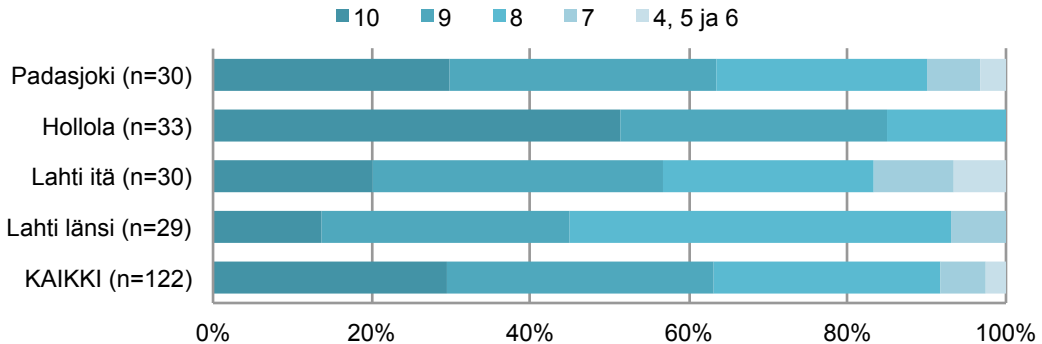
Yhdyskuntarakenteen suunnitteluun liittyy luontoarvojen lisäksi myös muita tärkeitä elementtejä. Liikenteen järjestäminen, kuntatekniset järjestelmät ja erilaisten toimintojen sijoittaminen ovat keskeisiä kysymyksiä joihin suunnittelussa on otettava kantaa. Väljä yhdyskuntarakenne koetaan usein suomalaisille ”henkisesti sopivimpana”, mutta sen heikkoutena on riippuvuus henkilöauton käytöstä. (Ojala 2000, 48, 77) Esimerkiksi liikennekysymysten osalta täydennysrakentaminen ja yhdyskuntarakenteen tiivistäminen ovat avainasemassa, kun alueita pyritään eheyttämään. Joka tapauksessa kestävässä suunnittelussa asukkaiden näkemykset tulee ottaa huomioon ja niihin tulee reagoida, koska niiden ohittaminen voi hankaloittaa suunnitellun politiikan toteuttamista (Kasemir, Dahinden, Swartling, Schüle, Tabara, & Jaeger 2000, 169–170).

7.2 Miten Päijät-Hämeessä viihdytään?

Vuonna 2009 asukkailta kysyttiin asumiseen ja asuinalueella viihtymiseen liittyviä kysymyksiä. Haastattelut tehtiin Hollolassa, Padasjoella ja Lahdessa Ahtialassa sekä Metsäkankaalla (n=122). Yhdyskuntasuunnitteluun liittyen selvitettiin aluksi asukkaiden viihtymistä asuinalueillaan ja viihtymiseen sekä viihtymättömyyteen vaikuttavia tekijöitä. Edelleen haluttiin myös tutkia viheralueiden merkitystä asukkaiden viihtymisessä. Tuloksia on käsitelty tarkemmin omassa raportissaan (Vanhamäki 2009).

Kuvasta 17 voidaan tulkita, että haastatellut päijäthämäläiset viihtyvät pääosin erittäin hyvin asuinalueillaan. Yli 60 prosenttia antoi viihtymiselleen kouluarvosanaksi 9 tai 10, ja yli 90 prosenttia 8, 9 tai 10. Miehet viihtyvät jonkin verran naisia paremmin, koska suurempi osuus heistä (34 % vs. 27 %) antoi viihtymiselle arvosanaksi täyden kympin (liite 9). Ikäluokkien osalta voidaan todeta, että 60-vuotiaat ja sitä vanhemmat viihtyvät asuinalueillaan kaikista parhaiten. Myös koulutustasolla oli haastateltavien joukossa vaikutusta viihtymiseen, sillä peruskoulun käyneet viihtyvät asuinalueillaan jonkin verran paremmin kuin muiden koulutustasojen edustajat. Erittäin hyvin viihdyttiin Hollolassa, jossa kukaan haastatelluista kuntalaisista ei antanut kahdeksaa huonompaa arvosanaa. (liite 9)

Miten hyvin viihdyt asuinalueellasi (kouluasteikko 4-10)?

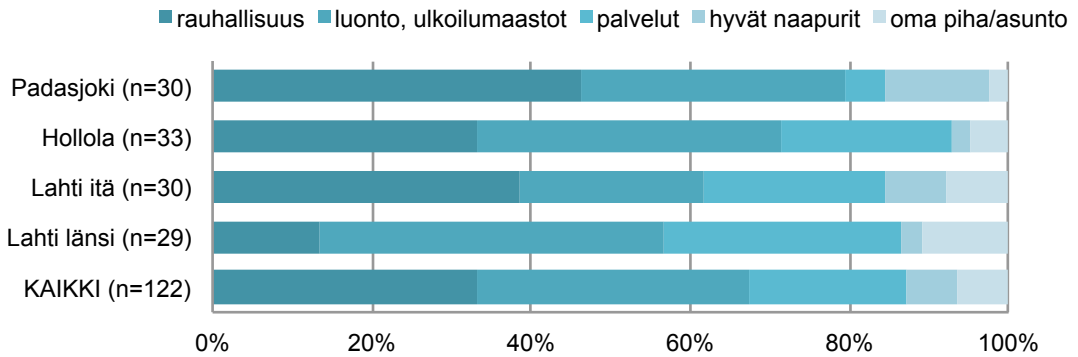
Kuva 17. Miten hyvin viihdyt asuinalueellasi?

Lahden kaupungin teettämässä teknisten palveluiden arviointitutkimuksessa (Jauhiainen, Kakori, Laiho & Ranki 2009, 60–61) tulokset ovat Lahden osalta samansuuntaisia, sillä Ahtialassa (vastaa aluetta Lahti itä) asuvista 93 prosenttia oli tyytyväisiä alueen viihtyisyyteen, kun taas tyytymättömiä oltiin Kärpäsen alueella (Lahti länsi), jossa vastaava osuus oli 83 prosenttia.

Kyseisessä tutkimuksessa kävi myös ilmi, että miehet (91 %) olivat hieman tyytyväisempiä kuin naiset (88 %). Samassa tutkimuksessa (emt. 82–83) todetaan myös, että kaupunkilaiset pitävät alueen viihtyisyyttä kaupunkisuunnittelun tärkeimpänä ominaisuutena. Alueen luonnonläheisyys nousee liikenneturvallisuuden ohella seuraavaksi tärkeimmäksi ominaisuudeksi. Luonnon merkitystä tukevat myös haastattelututkimuksen tulokset, kuten kuva 18 osoittaa.

Kuvasta 18 nähdään tärkeimmät viihtyvyystekijät, jotka liittyivät haastateltavien omien sanojen mukaan rauhallisuuteen ja luontoon, joista jompikumpi tai molemmat mainittiin lähes yhdeksässä haastattelussa kymmenestä (87 %). Neljäsosa haastateltavista (25 %) toi myös esille palvelut asuinalueen parhaana puolena.

Mikä on parasta asuinalueellasi? (voi mainita useamman asian)

Kuva 18. Mikä on parasta asuinalueellasi?

”Luonnonläheisyys, järvi, palvelut lähellä.” M68, eläkeläinen, Hollola

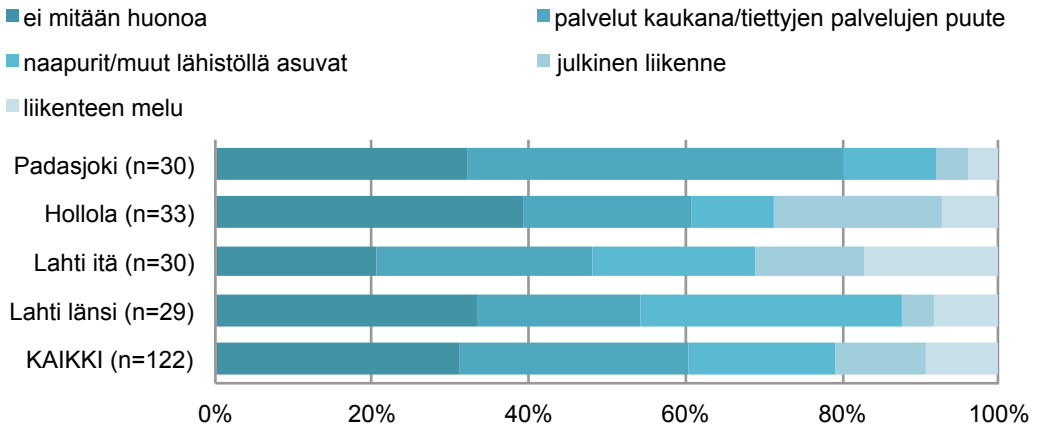
”Maaseutumaisuus, mukavat naapurit.” N26, yrittäjä, Padasjoki

”Rauhallisuus, lapsille hyvä ympäristö.” M40, myyjä, Hollola

”Kauppa ja palvelut lähellä, urheilumaastot.” M59, asiantuntija, Lahti länsi

Haastateltavilta kysyttiin myös avoimella kysymyksellä mitä he pitivät asuinalueellaan huonona. Keskimäärin kolmasosa asukkaista (27 %) ei osannut nimetä mitään huonoja puolia asuinym-
päristöössään. Kuten kuvasta 19 voidaan tulkita, Lahden itäosassa näiden osuus haastateltavista oli kuitenkin vain viidennes (20 %). Huonoimpana asiana haastateltavat nostivat esiin tiettyjen palvelujen puutteen tai yleisesti liian pitkät etäisyydet palveluiden luokse. Padasjoella lähes joka toinen haastateltava piti tätä huonoimpana seikkana asuinalueellaan. Toiseksi eniten asukkaat olivat harmissaan tietyistä muista lähistöllä asuvista ihmisistä, usein yksi tietty naapuri aiheutti harmistusta mutta myös tietyt ryhmät, kuten esimerkiksi mopopojat, saivat mainintoja. Joka kymmenes mainitsi lisäksi julkisen liikenteen puuttumisen tai liian harvan aikataulun huonona asiana. Lähes yhtä suuri osa haastateltavista oli harmissaan liikenteen melusta, joka liittyi asumiseen lähellä vilkkaasti liikennöityä tietä tai rautatietä. Lisäksi mainittiin joitain yksittäisiä asioita, joita ei ole kuvassa 19 esitetty, kuten esimerkiksi myrskyisyys, tylsyys ja pimeys talvella.

Mikä on huointa asuinalueellasi? (voi mainita useamman asian)

Kuva 19. Mikä on huointa asuinalueellasi?

"Lähempänä keskustaa vois olla." N33, työtön, Lahti itä

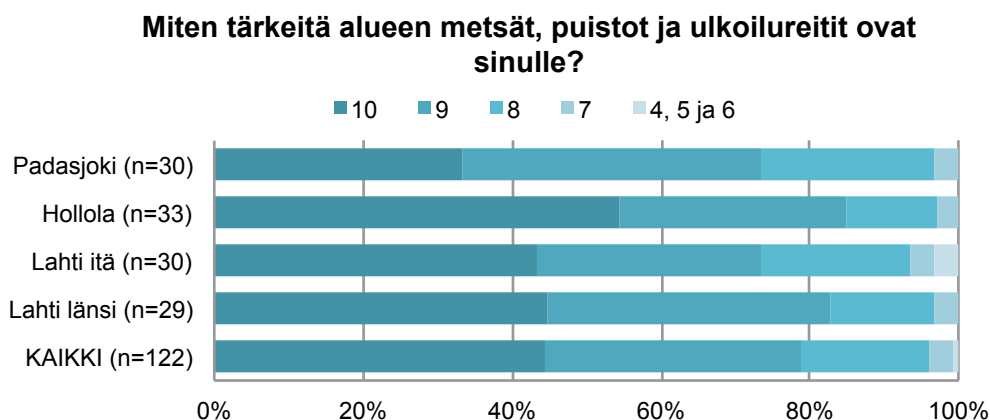
"Pitkät välimatkat, ei joukkoliikennettä." N56, yrittäjä, Hollola

"Yhdet ikävät naapurit." N44, koulutuspäällikkö, Lahti länsi

"Palvelut kauempana, matkat pitkiä." M57, postinjakaja, Padasjoki

7.3 Luonto on tärkeä osa viihtymistä

Kysymyksellä ”Miten tärkeitä alueen metsät, puistot ja ulkoilureitit ovat Sinulle?” kartoitettiin edelleen luonnon merkitystä viihtymiselle (kuva 20). Tähän kysymyksen lähes kaikki haastateltavat ovat vastanneet arvostavansa viheralueita vähintään kouluarvosanalla kahdeksan. Naisten keskuudessa viheralueiden arvostus oli hieman suurempaa (liite 9). Kaikenikäiset arvostavat luontoa merkittävästi, mutta erityisesti 50 vuotta täyttäneille luonto oli hyvin tärkeä. Toisen asteen koulutuksen saaneet ja korkeakoulun käyneet arvostivat viheralueita jonkin verran enemmän kuin peruskoulun käyneet. Eniten viheralueita arvostettiin Hollolassa, jossa siis edellisten kysymysten mukaan myös viihdytään parhaiten. Kysymyksen muotoilulla pyrittiin johdattelemaan siihen, mitä viheralueilla tarkoitetaan.

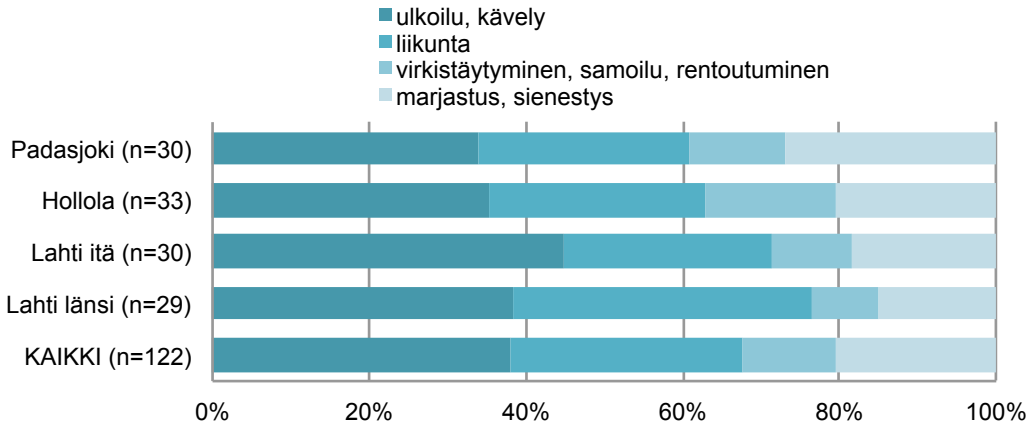

Kuva 20. Miten tärkeitä alueen metsät, puistot ja ulkoilureitit ovat Sinulle?

Lahden kaupungin teknisten palveluiden arviointitutkimuksessa (Jauhiainen ym. 2009, 68–69) kaikki kaupungin itäosan asukkaat olivat erittäin tai melko tyytyväisiä alueen luonnonläheisyyteen. Läntisissä kaupunginosissa tyytyväisten osuus oli 94 prosenttia. Verrattuna edellisen vuoden vastaavaan tutkimukseen tyytyväisyys läntisen alueen luonnonläheisyyteen oli vähentynyt kolmella prosenttiyksiköllä, kun se idässä oli pysynyt ennallaan.

Avoimella kysymyksellä kartoitettiin vielä sitä, mihin tarkoitukseen haastateltavat käyttävät näitä alueita. Luokitellut vastaukset on esitetty kuvassa 21. Ulkoilun tai kävelyn mainitsi kuusi kymmenestä haastateltavasta (64 %). Puolet haastateltavista kertoi harrastavansa luonnossa liikuntaa tai urheilua. Kolmasosa haastateltavista mainitsi marjastavansa tai sienestävänsä (34 %). Joka viides kertoi myös virkistäytyvänsä ja rentoutuvansa luonnossa esimerkiksi samoilemalla (20 %). Virkistäytymisen, ulkoilun ja liikunnan rajat ovat kuitenkin häilyviä, joten asioita on hankala tarkasti erotella. Vaikka edellinen kysymys johdatteli haastateltavat siihen, mitä viheralueilla tarkoitetaan, osa maaseudulla asuvista ei mieltänyt ympäröivää luontoa ja metsiä viheralueiksi, vaan ymmärsi käsitteellä lähinnä rakennettuja viheralueita, kuten puistoja. Asia selvennettiin haastattelutilanteessa.

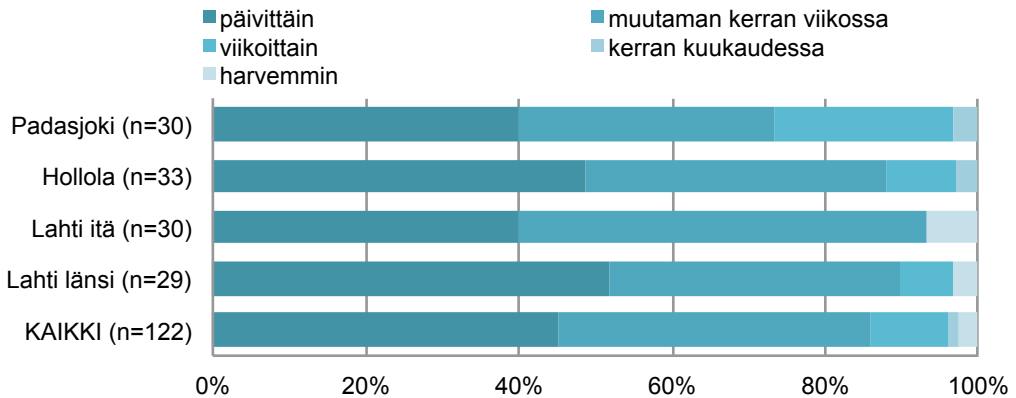
Mihin tarkoitukseen käytät viheralueita? (voi mainita useamman asian)

Kuva 21. Mihin tarkoitukseen käytät viheralueita?

Lähes puolet haastateltavista asukkaista kertoi käyttävänsä viheralueita päivittäin ja yli 85 prosenttia ainakin muutamana päivänä viikossa (kuva 22). Naiset olivat jonkin verran aktiivisempia luonnossa liikkujia kuin miehet, koska heistä lähes puolet (49 %) ilmoitti käyttävänsä viheralueita päivittäin. Miesten osalta vastaava osuus oli 38 prosenttia (liite 9). Iän osalta hieman suurempi osuus 60 vuotta täyttäneistä kuin sitä nuoremmista kertoi käyttävänsä viheralueita päivittäin (liite 9). Peruskoulutuksen ja korkeakoulutuksen hankkineiden keskuudessa suurin osa kertoi käyttävänsä viheralueita päivittäin (59 % ja 52 %), kun taas toisen asteen koulutuksen käyneistä suurin osa vastasi käyttävänsä alueita muutamana kerran viikossa (48 %) (liite 9). Vain yksittäiset haastateltavat liikkuvat luonnossa harvemmin kuin kerran viikossa.

Kuinka usein käytät viheralueita?

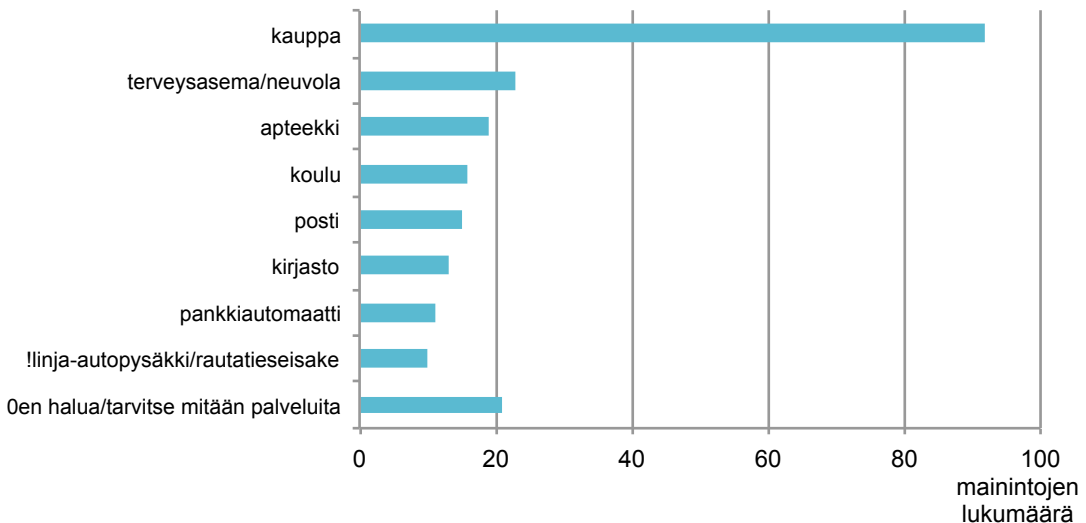

Kuva 22. Kuinka usein käytät viheralueita?

7.4 Ovatko palvelut kohdallaan?

Haastateltavilta kysyttiin mitkä ovat heille tärkeimpiä palveluita, jotka he toivoisivat kilometrin säteelle kodistaan. Kuvasta 23 voidaan tulkita, että ylivoimaisesti suurin osa haastateltavista, kolme neljänestä, mainitsi toivovansa lähistölle kaupan (75 %). Kaupan jälkeen maininnat hajautuivat käsittäen muun muassa terveystalvelut, apteekin, koulun ja postin. Lähes viidennes (17 %) haastateltavista kertoi, ettei halua palveluita lainkaan niin lähelle. Se, mitä kukin haastateltava palveluilla tarkoittaa vaikuttaa luonnollisesti tulokseen. Kaikki eivät lue palveluksi esimerkiksi linja-autopysäkkiä. Tulokseen saattoi vaikuttaa se, että haastattelut tehtiin pääasiassa ruokakauppojen edustalla. Muutamat haastateltavat kysyivät myös onko kyseinen kauppa tilannut tutkimuksen.

Mitkä palvelut haluaisit sijaitsevan kilometrin säteellä kodista? mainitse 3 tärkeintä

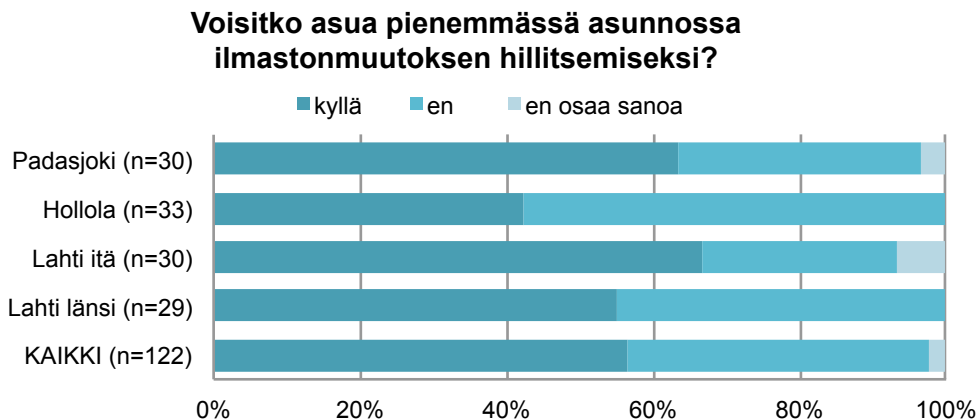

Kuva 23. Mitkä palvelut haluaisit sijaitsevan kilometrin säteellä kodista? (kolme tärkeintä)

Merkittävä enemmistö haastateltavista kertoi asuvansa alueella joka palvelutasoltaan vastaa heidän toivomuksiaan täysin (60 %) tai ainakin osittain (yht. 84 %). Noin joka seitsemäs (15 %) oli sitä mieltä, etteivät heidän palvelutoiveet toteudu lainkaan. Suhteessa suurin osa palveluihin tyytymättömistä asuu Hollolassa, jossa palvelut ovat keskittyneet kuntakeskukseen. Miehet ja 35–49-vuotiaat olivat jonkin verran tyytyväisempiä palvelutasoon kuin naiset ja muiden ikäluokkien edustajat (liite 9). Toisen asteen koulun käyneet olivat tyytymättömämpiä suhteessa peruskoulun tai korkeakoulun käyneisiin (liite 9).

7.5 Voisimmeko asua tiiviimmin?

Yli puolet haastateltavista (57 %) voisi kuvitella asuvansa pienemmässä asunnossa ilmastonmuutoksen hillitsemiseksi (kuva 24). Tosin muut asiat tuntuivat vaikuttavan asuinpinta-alaan enemmän kuin ilmastonmuutoksen hillintä, mutta periaatteessa he olivat valmiita luopumaan osasta asuinpinta-alaansa. Taustatietojen mukaan suurin osa haastateltavista oli pariskuntia. Heillä oli ylimääräisiä neliöitä usein siksi, että lapset olivat muuttaneet pois kotoa. Muutamissa haastattelussa kävi myös ilmi, että nuoret pariskunnat olivat asunnon osalta varautuneet siihen, että perhe tulee kasvamaan lähivuosina. Verrattaessa asumismuotoa siihen, miten halukas on tinkimään pihan koosta, selvisi että omakotitalossa asuvat olivat muita valmiimpia tinkimään asuntonsa koosta. Heistä 63 prosenttia vastasi kysymykseen myöntävästi, osuuksien ollessa kerrostaloasujien ja rivi/paritaloasujien osalta noin 50 prosenttia.

Kuva 24. Voisitko asua pienemmässä asunnossa ilmastonmuutoksen takia?

Sukupuolten välillä oli kysymyksen suhteen jonkin verran eroja, sillä 62 prosenttia miehistä oli valmiita luopumaan asuinpinta-alasta, kun taas naisten osalta vastaava osuus oli 53 prosenttia (liite 9). 60 vuotta täyttäneet ja sitä vanhemmat suhtautuivat kielteisimmin asunnon koosta tinkimiseen, heistä alle puolet olisi valmis asumaan pienemmässä asunnossa, kun osuus muiden ikäluokkien edustajien osalta oli yli 63 prosenttia (liite 9). Koulutusasteiden vertailussa suurinta halukkuus tinkiä asuinneliöistä oli peruskoulun käyneiden joukossa: 63 prosenttia, kun se toisen asteen koulutuksen saaneiden joukossa oli 56 prosenttia ja korkeakoulun käyneiden keskuudessa 53 prosenttia (liite 9). Padasjokelaisilla ja Lahden itäosissa asuvilla oli haastattelujen mukaan eniten ylimääräisiä neliöitä kodeissaan, kun taas hollolalaisilla tuntui olevan vähiten ylimääräistä tilaa.

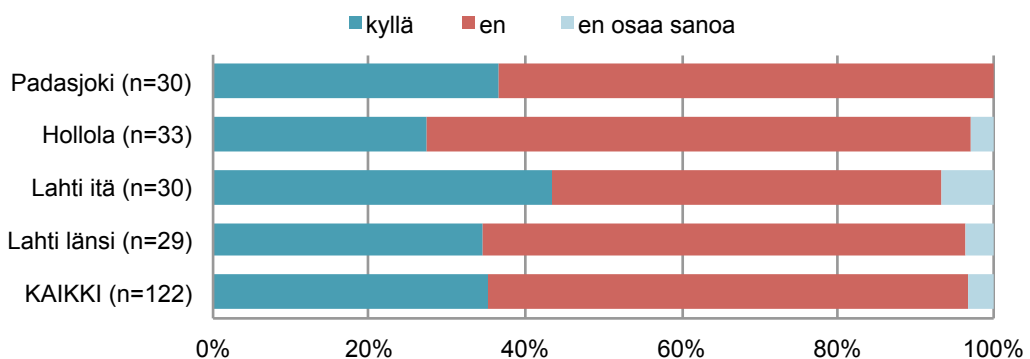
Niiltä, jotka olivat valmiita asumaan pienemmässä asunnossa, kysyttiin lisäksi kuinka paljon pienemmässä kodissa he olivat valmiita asumaan. Vastaukset tähän kysymykseen ovat haasteellisesti

tulkittavia, koska haastateltavilta ei kysytty nykyistä asuinpinta-alaa ja haastateltavat ymmärsivät myös itse kysymyksen eri tavoin. Vastauksia annettiin sekä neliöissä, prosenttiosuuksissa että huoneiden lukumäärässä. Vastauksissa oli suurta hajontaa. Esimerkiksi joka kuudes (17 %) niistä, jotka olivat valmiita tinkimään asuinpinta-alastaan, oli valmis luopumaan puolesta kotinsa neliöistä ja muutamilla oli ylimääräisiä neliöitä jopa 100–150. Useampi esitti kuitenkin olevansa valmis pienempiin luopumisiin, kuten yhden huoneen (10–20 neliön) vähentämiseen (20 %) tai asumiseen kolmasosan pienemmässä asunnossa (10 %).

Vastauksista kävi ilmi, että pihasta ei olla läheskään yhtä valmiita tinkimään kuin asunnon sisätiloista.

Vastaava kysymys esitettiin myös koskien pihaa. Kysymys esitettiin kaikille, myös kerrostalossa asuville, ajatuksena selvittää yleistä suhtautumista asuinalueiden tiivistämiseen. Vastauksista kävi ilmi, että pihasta ei olla läheskään yhtä valmiita tinkimään kuin asunnon sisätiloista. Kuten kuvasta 25 voidaan tulkita, 62 prosenttia haastatelluista ei ollut valmiita pienentämään pihansa kokoa. Naiset olivat jonkin verran miehiä valmiimpia tinkimään pihan koosta, koska heistä 39 prosenttia vastasi kysymykseen myöntävästi, miesten osuuden ollessa 30 (liite 9). Innokkuus pihan koosta tinkimiseen väheni selkeästi iän myötä: alle 35-vuotiaista 60 prosenttia vastasi kysymykseen myöntävästi kun taas 60 vuotta täyttäneistä alle 20 prosenttia oli valmis asuttamaan pienempää pihaa (liite 9). Koulutustaso vaikutti myös asukkaiden suhtautumiseen. Korkeakoulun käyneiden joukossa 50 prosenttia voisi tinkiä pihan koosta, kun taas alemman koulutuksen hankkineiden keskuudessa osuudet olivat 30 prosentin molemmin puolin (liite 9). Samoin kuin asuineliöiden kohdalla myös piha-alueiden osalta tilanne oli se, että hollolalaiset suhtautuivat kielteisimmin tinkimiseen omasta ulkoalueestaan.

Voisitko tinkiä pihasi koosta ilmastonmuutoksen hillitsemiseksi?

Kuva 25. Voisitko tinkiä pihasi koosta ilmastonmuutoksen hillitsemiseksi?

Kuten asuineliöiden osalta myös pihan osalta kävi ilmi, että omakotiasujat olivat hieman muita valmiimpia luopumaan osasta pihaa. Heistä 40 prosenttia voisi tinkiä pihansa koosta kun taas rivitalo- ja kerrostaloasujien keskuudessa vastaava osuus on 29 prosenttia.

Joka seitsemäs niistä (14 %), jotka olivat valmiita tinkimään pihansa koosta, olivat valmiita luopumaan pihasta kokonaan, ja joka kahdeksas (13 %) oli valmis luopumaan puolesta pihan pinta-alasta. Monista haastateltavista tuntui hankalalta yksilöidä sitä, miten suuresta osasta he voisivat luopua, joten vastukseksi annettiin ”vähän” tai kysymykseen jätettiin kokonaan vastaa-matta. Muutamat haastateltavat perustelivat joko myöntävän tai kieltävän vastauksensa sillä, että maaseudulla ei käytännössä tilasta luopumiseen ole kuitenkaan tarvetta. Ne jotka eivät olleet valmiita tinkimään pihansa koosta viittasivat oma-aloitteisissa perusteluissaan lähinnä viihtyvyyden vähenemiseen.

”Kyllä, pärjäisin ilman omaa pihaa.” M48, offset-painaja, Padasjoki

”Kyllä, en oikeastaan tee pihalla mitään, en tarvitse sitä.” N18, opiskelija, Padasjoki

”En. Viihtyvyys vähenee jos pihasta tinkii.” N56, lähihoitaja, Lahti länsi

7.6 Yhteenvedo ja tulosten analysointi

Rauhallisuus ja luonto sekä luonnonläheiset ulkoilumahdollisuudet ovat asuinalueiden arvostetuimpia ominaisuuksia. Erityisesti miehet viihtyvät Päijät-Hämeessä keskimäärin loistavasti. Kolmasosa haastatelluista ei näe asuinalueellaan lainkaan huonoja puolia. Palvelujen puute koetaan negatiivisena, samoin joissain tapauksissa myös yksittäiset naapurisuhteet. Vaikka palvelutaso ei Hollolassa kaikilta osin vastaa asukkaiden toiveita, viihdytään siellä keskimäärin parhaiten. Luonnonrauha onkin todennäköisesti haastatelluille hollolalaisille viihtymisen kannalta palveluita tärkeämpää. Myös monissa muissa tutkimuksissa on todettu luonnon keskeinen merkitys asukkaiden viihtymisen ja hyvinvoinnin kannalta (esim. The Scottish Government 2009, 31; Tyrväinen ym. 2007, 73–74; Korpela & Ylén 2007, 149).

Haastattelussa kävi ilmi myös, että tarvittaessa ollaan valmiimpia tinkimään mieluummin asunnon kuin pihan koosta. Naiset olivat jonkin verran valmiimpia asumaan nykyistä pienemmässä asunnossa kuin miehet. Hollolalaiset suhtautuivat kielteisimmin sekä asunnon että pihan koosta tinkimiseen. Vanhimman väestön edustajat eivät halua tinkiä asuntonsa koosta. Tämä voi selittyä sillä, että liikuntakyvyn heiketessä asunnon ja oman pihan merkitys kasvaa. Kaavoitukseen kohdistuvia tiivistämisspaineita ajatellen lienee positiivista se, että omakotitaloissa asuvat olivat jonkin verran muita valmiimpia tinkimään pihansa koosta. Kaiken kaikkiaan tulokset tukevat luonnon keskeistä merkitystä asukkaille.

Kun kaupunkirakennetta tiivistetään, on samalla tärkeää taata asukkaille riittävästi lähellä olevaa luontoa ja virkistysmahdollisuuksia. Tiivistyvässä kaupungissa virkistysalueiden tarve ja käyttö kasvaa. Jos luontoalueet sijaitsevat liian kaukana asunnoista tai alueita on väkimmääärään nähden liian vähän se saattaa lisätä tarvetta hakeutua kaupungin ulkopuolella sijaitseviin luontokohteisiin, kuten retkeilyalueille ja kesämökeille. Eriyisen tärkeää onkin säilyttää asuinympäristöt viihtyisinä eli turvata lähiluonnon määrä ja laatu, jotta liikenne alueen ulkopuolelle ei kaupunkirakenteen tiivistämisen myötä lisääntyisi.

Hyvään asuinympäristöön kuuluu luonnon lisäksi myös muita elementtejä. Kaupunkisuunnittelun keskeisenä haasteena on yhdistää palvelut, työpaikat ja virkistysalueet mahdollisimman saumattomasti toisiinsa. Tavoitteena tulee olla, että mahdollisimman suuren osan päivittäisestä liikkumisesta voisi hoitaa kävellen, pyöräillen tai joukkoliikenteen kulkuvälineillä.

8 Vuoden 2010 teema: Liikenne ja liikkuminen

8.1 Liikenteen päästöt ja liikkumisen ohjaus

Liikenne on merkittävä kasvihuonekaasupäästöjen lähde. Suomessa liikenteen osuus päästöistä on noin viidennes (20 %) ja valtaosa päästöistä tulee tieliikenteestä (73 %). Tehokkain mutta samalla haastavin keino vähentää liikenteen kasvihuonekaasupäästöjä on vähentää henkilöautoliikenteen määrää. Joukkoliikenteen houkuttelevuuden lisääminen ja kävelyn sekä pyöräilyn toimintaedellytysten parantaminen ovat toimenpiteitä, joilla henkilöliikenteen päästöjä voidaan vähentää. (Liikennevirasto 2012)

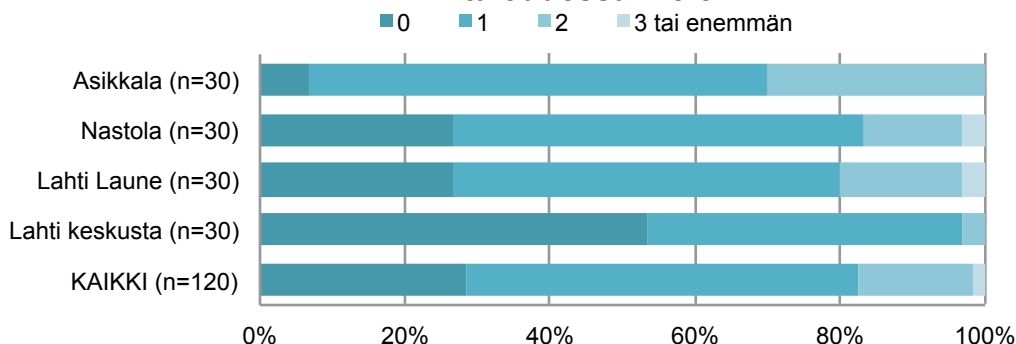
Asukkaiden kannustamista käyttämään ympäristön kannalta kestävämpiä liikkumistapoja kutsutaan liikkumisen ohjaukseksi. Liikkumisen ohjauksen tavoitteena on vähentää yksin omalla autolla ajamista ja lisätä kestävien liikkumistapojen käyttöä. Liikkumisen ohjauksen keinot eivät usein edellytä suuria investointeja, mutta niillä voidaan vaikuttaa asukkaiden asenteisiin ja liikkumistottumuksiin merkittävästi. Jotta liikkumisen ohjaus toteutuisi, se edellyttää kuitenkin muutoksia organisaatioiden toimintatavoissa sekä eri toimijoiden keskinäisen koordinoinnin parantamista. (Pääkaupunkiseudun yhteistyövaltuuskunta 2008, 26)

8.2 Miten Päijät-Hämeessä kuljetaan?

Vuonna 2010 asukailta kysyttiin liikenteeseen ja liikkumiseen liittyviä kysymyksiä. Haastattelut tehtiin Asikkalassa, Nastolassa ja Lahdessa Launeella sekä kaupungin keskustassa (n=120). Liikenneosion tulokset on esitelty tarkemmin omassa raportissaan (Vanhamäki 2011).

Haastatelluista asukkaista 72 prosentilla oli kotitaloudessaan yksi tai useampi auto (kuva 26). Lähes kaikissa asikkalalaisissa kotitalouksissa on auto, kun taas Lahden keskustassa auto löytyy vain vajaalta puolelta kotitalouksista. Suurimmalla osalla haastateltavista oli yksi auto (54 %). Verrattaessa vastauksia laajaan Lahden seudulla tehtyyn henkilöliikennetutkimukseen (Kalenoja, Lintusaari & Pajarre 2010) selviää, että yhden auton talouksien osuus oli molemmissa tutkimuksissa lähes sama. Sen sijaan autottomia talouksia oli laajemman tutkimuksen otoksessa 15 prosenttia ja kahden auton talouksia 29 prosenttia.

Montako vakituisesti käytössä olevaa henkilöautoa taloudessanne on?

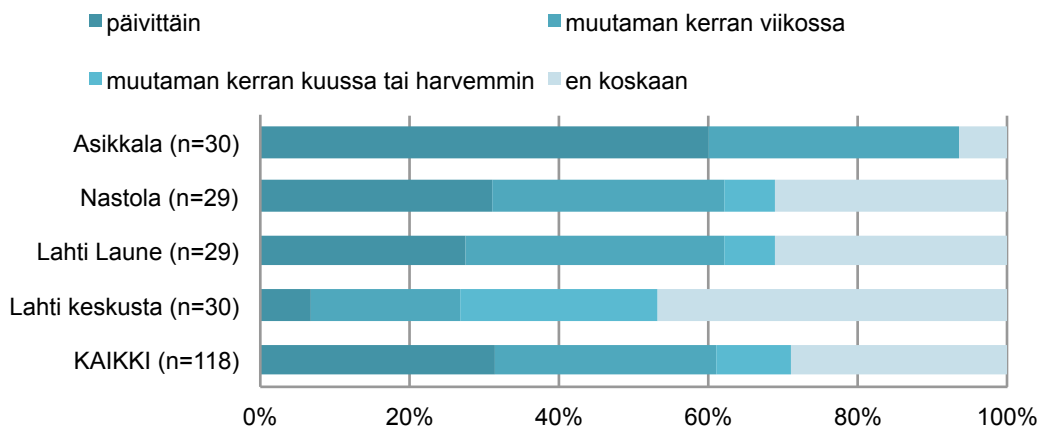
Kuva 26. Montako vakituisesti käytössä olevaa henkilöautoa taloudessanne on?

Autottomia kotitalouksia oli eniten alle 35-vuotiaissa ja 70 vuotta täyttäneissä, 36–40 prosenttia. Vähiten autottomia oli keski-ikäisten (35–49-vuotiaiden) haastateltavien joukossa (18 %). Koulutustasolla ei ollut merkittävää vaikutusta autojen määrään, peruskoulunkäyneistä autottomia oli 33 prosenttia, toisen asteen koulutuksen käyneistä 28 prosenttia ja korkeakoulun käyneistä 25 prosenttia (liite 10).

Haastatelluista noin kolmannes (31 %) käytti autoa päivittäin ja kolmannes (30 %) ei lainkaan (kuva 5). Sukupuolten välillä oli jonkin verran eroja, sillä miehistä autoa käyttää päivittäin 34 prosenttia kun taas naisten kohdalla vastaava luku on 29 (liite 2). Myös toisessa ääripäässä oli sukupuolten välillä pientä eroa: 33 prosenttia naisista ja 26 prosenttia miehistä ei käyttänyt autoa lainkaan.

”Henkilöautoa on pakko käyttää työmatkoihin, kun bussivuoroja on vähennetty.”
N55, päivähoitaja, Asikkala

Kuinka usein käytätte henkilöautoa?

Kuva 27. Kuinka usein käytätte henkilöautoa?

Ikäluokkia vertailtaessa vähiten autoa käyttävät tämän tutkimuksen mukaan 50–59-vuotiaat, joista 39 prosenttia ei käyttänyt autoa lainkaan. Kaikista ikäluokista kolmannes (27–36 %) kertoi käyttävänsä autoa päivittäin (liite 10). Koulutustaso näyttää haastatteluiden perusteella vaikuttavan auton käyttöön jonkin verran. Päivittäin autoa käyttivät eniten korkeakoulun käyneet, joista 39 prosenttia autoilee joka päivä, kun taas vastaava osuus peruskoulun käyneistä oli 19 prosenttia. Sama näkyy myös toisessa ääripäässä: 22 prosenttia korkeakoulun käyneistä ja 44 prosenttia peruskoulun käyneistä ei käyttänyt autoa lainkaan (liite 10).

Haastattelupaikkojen välillä oli kysymyksen suhteen eroja, riippuen siitä minkä tyyppisessä kunnassa vastaajat asuvat ja luonnollisesti siitä asuvatko he taajamassa vai haja-asutusalueella. Suurimmat erot löytyivät Asikkalassa ja Lahden keskustassa asuvien väliltä, kun taas Launeella ja Nastolassa auton käyttö oli keskenään hyvin samantyyppistä. Kuvasta 27 nähdään, että Asikkalassa 60 prosenttia haastatelluista asukkaista käytti autoa päivittäin, kun taas Lahden keskustassa asuvien osalta vastaava osuus oli 7 prosenttia. Yli 70 prosenttia keskusta-alueella asuvista käytti autoa harvoin tai ei ollenkaan. Myös Nastolassa ja Lahden Launeella kolmannes (33 %) talouksista ei käyttänyt autoa lainkaan.

Haastateltavista 60 prosenttia ei käyttänyt joukkoliikennevälineitä lainkaan tai käytti niitä harvemmin kuin kerran kuussa (liite 10). Yksittäiset ihmiset käyttivät joukkoliikennevälineitä päivittäin ja kymmenesosa (11 %) muutaman kerran viikossa. Sukupuolten välillä oli kysymyksen suhteen jonkin verran eroja. Lähes neljännes (23 %) miehistä väitti, etteivät koskaan käytä joukkoliikennettä, kun taas naisten kohdalla vastaava osuus oli 8 prosenttia (liite 10). Näiden lisäksi puolet naisista (52 %) ja reilu kolmannes (38 %) miehistä kulki linja-autolla tai junalla harvemmin kuin kerran kuussa. Tätä useammin kulkevien kohdalla ei ollut sukupuolten välillä merkittäviä eroja.

”En koskaan, koska on huonot yhteydet töihin (yksi vaihto).”

N60, opettaja, Lahti Laune

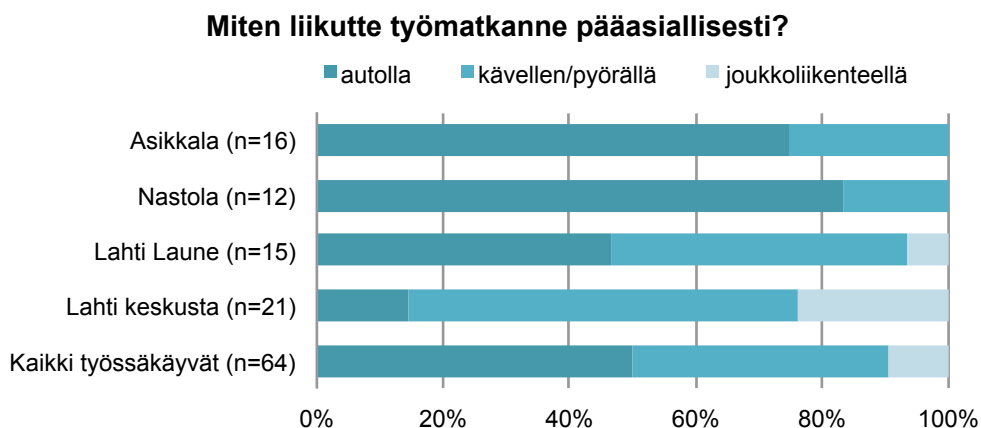
”Työhön liittyvässä matkustamisessa käytän julkisia.”

N46, suunnittelija, Lahti keskusta

Ikäluokkia vertailtaessa aineisto kertoo, että alle 35-vuotiaat kulkevat joukkoliikenteellä jonkin verran useammin kuin heitä vanhemmat ikäluokat (liite 10). Koulutustasoa vertailtaessa käy ilmi, että toisen asteen koulutuksen saaneet käyttivät jonkin verran harvemmin joukkoliikennettä kuin korkeakoulun tai peruskoulun käyneet, mutta merkittäviä eroja ei ollut löydettävissä (liite 10). Lahden keskustassa asuvat käyttivät linja-autoa tai junaa enemmän kuin muilla tutkimusalueilla asuvat, mutta erot Asikkalan, Nastolan tai Lahden Launeen välillä eivät olleet merkittäviä.

8.3 Työmatkaliikkuminen

Puolet työssäkävivistä haastatelluista kulkee työmatkansa autolla. Asikkalassa ja Nastolassa asuvista suurin osa (noin 80 %) kulki töihin autolla, kun taas Lahdessa työmatkoja taitettiin usein myös pyörällä tai kävellen (kuva 7). Lahdessa asuvista haastateltavista yhteensä vain 27 prosenttia vastasi kulkevansa autolla töihin.

Kuva 28. Miten liikutte työmatkanne pääasiallisesti?

Laajan Lahden seudulla tehdyn henkilöliikennetutkimuksen (Kalenoja ym. 2010, 24) mukaan henkilöauton osuus työmatkoista Asikkalassa on 77 prosenttia, Lahdessa 63 prosenttia ja Nastolassa 77 prosenttia. Asikkalan ja Nastolan osalta tulokset ovat siis samansuuntaisia, mutta Lahden osalta haastatteluaineisto eroaa merkittävästi laajemmasta tutkimuksesta.

Haastatteluaineisto on työmatkojen osalta erittäin pieni tarkempaan vertailuun (n=64), joten tuloksia voi sukupuolen, iän ja koulutuksen osalta pitää lähinnä tapaustarkasteluna. Aineiston mukaan sukupuolten välillä oli eroja, sillä autolla ajaa töihin 39 prosenttia miehistä ja 56 prosenttia naisista (liite 10). Edelleen 50–59-vuotiaat kulkivat muita ikäluokkia useimmin autolla, kun taas alle 35-vuotiaat liikkuvivat enemmän kävellen ja pyörällä (liite 10). Suppean tutkimusaineiston mukaan koulutustaso vaikuttaa jossain määrin työmatkaliikkumiseen, sillä korkeakoulun käyneet kulkivat selvästi harvemmin autolla työmatkojaan kuin peruskoulun käyneet (33 % vs. 44%) (liite 10).

Haastateltavilta tiedusteltiin myös haluaisivatko he liikkua työmatkansa jollain toisella tavalla. Suurin osa (58 %) oli tyytyväisiä nykyiseen liikkumismuotoonsa, mutta loput työssäkäyvistä haluaisi, syystä tai toisesta, liikkua muulla tavalla kuin tällä hetkellä. Haastatelluista työssäkäyvistä asukkaista (n=64) kymmenen haluaisi mieluummin kulkea joukkoliikenteellä ja 11 joko kävellen tai pyörällä (liite 10). Useiden vastausten kohdalla halu kuntoilla on yleisin syy kävellyyn tai pyöräilyyn.

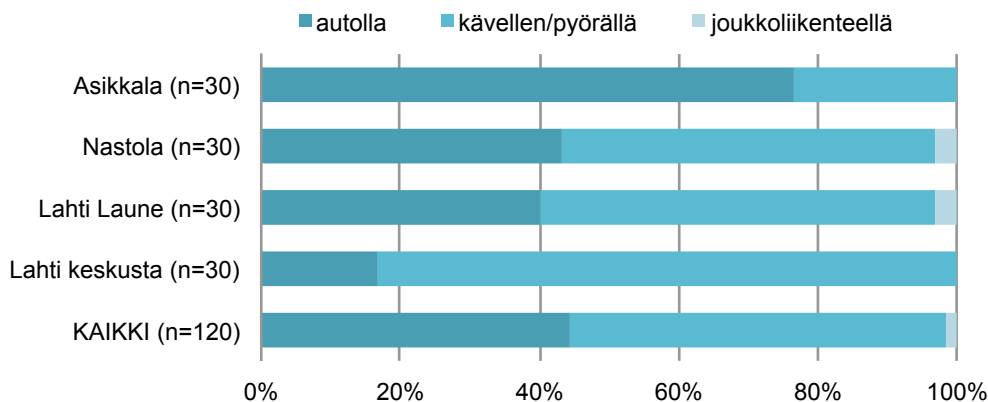
”(Joukkoliikenne) Yhteydet ei toimi, mutta haluaisin käyttää jos se olisi mahdollista.”
M60, hautausmaatyöntekijä, Asikkala

”Haluaisin kuntoilla eli terveysystistä [kulkisin mieluummin kävellen kuin autolla].”
N24, opiskelija ja myyjä, Lahti keskusta

8.4 Vapaa-ajan liikenne ja liikkuminen

Yli puolet (54 %) haastatelluista asukkaista kertoi liikkuvansa vapaa-ajallaan ensisijaisesti kävellen tai pyörällä (kuva 29). Asuinpaikka vaikuttaa merkittävästi myös vapaa-ajan liikkumistapoihin, koska valtaosa asikkalalaisista liikkui myös vapaa-ajallaan autolla, kun taas Lahden keskustassa asuvista harva käytti autoa. Nastolassa sen sijaan harrastettiin vapaa-ajalla huomattavasti enemmän lihasvoimin tapahtuvaa liikkumista verrattuna työmatkaliikkumiseen.

Miten liikutte pääasiallisesti muuten/vapaa-ajalla?

Kuva 29. Miten liikutte pääasiassa vapaa-ajalla?

Miehistä 51 prosenttia liikkui vapaa-ajallaan pääasiassa autolla, kun naisten vastaava osuus oli 37 prosenttia (liite 10). Iän suhteen ei ollut havaittavissa selkeää trendiä vapaa-ajan liikkumisen osalta. Eniten autolla liikkivat 35–49-vuotiaat (55 %), kun taas nuoremmissa ja vanhemmissa ikäluokissa pääosa vapaa-ajan liikkumisesta tapahtui lihasvoimin (27–49 % liikkuu autolla) (liite 10). Koulutustason osalta vertailu kertoo, että korkeakoulun ja ammattikoulun käyneet autoilivat enemmän (47 %) kuin perusasteen koulutuksen saaneet (26 %) (liite 10).

Seitsemän kymmenestä (73 %) oli tyytyväisiä siihen, miten kulkevat vapaa-ajallaan (liite 10). Lopuista suurin osa haluaisi liikkua nykyistä enemmän kävellen tai pyörällä (15 %). Syyt siihen miksi haluttaisiin kulkea toisin kuin tällä hetkellä vaihtelevat taloudellisista syistä, terveydellisiin ja ympäristöllisiin syihin.

”Tavaroiden kuljettamisen ja mukavuuden halun vuoksi (kuljen autolla enkä halua kulkea muulla tavoin).” M63 työtön, Nastola

”(Haluaisin kulkea bussilla, mutta) En kulje bussilla koska matka kestää siten kauemmin ja bussilla on hankala liikkua pienen lapsen kanssa.” N31, työtön, Lahti Laune

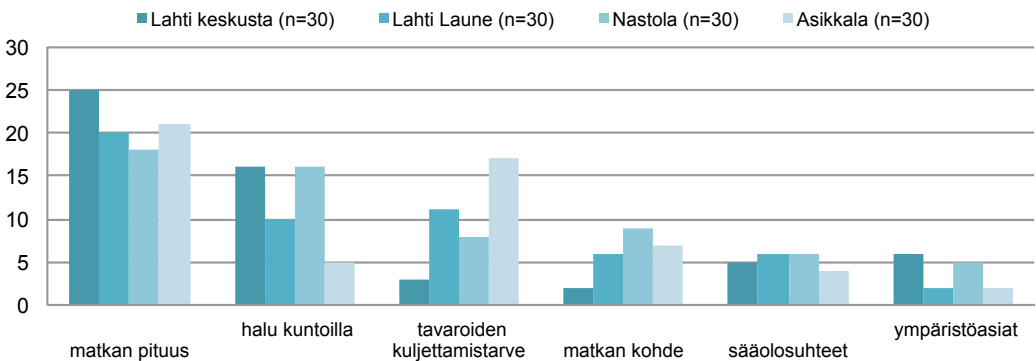
”(Kulkisin mieluummin pyörällä, koska) Haluan kuntoilla, ja koska saan siitä mielen virkeyttä ja raitista ilmaa” N65 eläkeläinen, Asikkala

Verrattaessa auton omistusta siihen, miten asukkaat vapaa-ajallaan liikkuvat kävi ilmi, että mitä enemmän kotitaloudessa oli autoja, sitä useammin niillä liikuttiin (liite 10). Autottomissa kotitalouksissa asuvat kulkivat luonnollisesti pääasiassa joukkoliikenteellä, kävellen tai pyörällä. Yhden auton talouksissa asuvista 55 prosenttia kulki pääasiassa autolla ja kahden tai useamman auton talouksissa asuvista 76 prosenttia autoili. Tulokset olivat hyvin samansuuntaisia myös henkilöliikennetutkimuksessa (Kalenoja ym. 2010, 41–43).

8.5 Hyötyliikunta kiinnostaa lyhyemmillä matkoilla

Haastateltavat saivat myös kertoa mitkä tekijät vaikuttavat liikkumistapojen valintaan. Haastateltaja esitti heille vaihtoehdot, joista asukkaat saivat valita kolme (ks. liite 1). Yksittäiset haastateltavat olivat valinneet enemmän tai vähemmän kuin kolme, mutta näiden vastaajien lukumäärä on niin vähäinen, ettei se vaikuta kokonaisuuteen. Liikkumistavan valintaa selitti eniten matkan pituus, joka vaikutti asiaan 70 prosentilla haastatelluista asukkaista. Seuraavaksi eniten vaikutti halu kuntoilla eli 39 prosenttia haastateltavista harrastaa hyötyliikuntaa, kulkemalla matkoja lihasvoimin. Eniten hyötyliikkujia on Lahden keskustassa ja Nastolassa, joissa yli puolet haastateltavista kertoi kuntoiluhaluun vaikuttavan liikkumistavan valintaan (kuva 30). Kolmanneksi useimmin mainittiin tarve kuljettaa tavaroita (33 %). Asikkalassa asuvista yli puolet (57 %) vastasi tämän syyn selittävän heidän liikkumistapojaan. Maaseudulla asuvilla on pidemmät matkat kuljettavana, jotka yleensä vaativat oman auton käyttöä.

Mitkä tekijät vaikuttavat ensisijaisesti liikkumistavan valintaan?

Kuva 30. Mitkä tekijät vaikuttavat ensisijaisesti liikkumistavan valintaan?

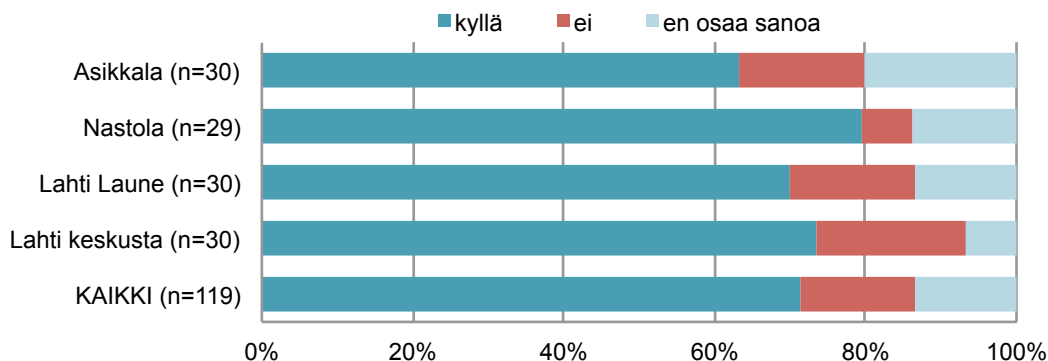
Liikkumistavan valintaa selitti eniten matkan pituus.

Seuraavaksi tärkeimmät tekijät ovat matkan kohde (20 %), sääolosuhteet (18 %) ja ympäristöasiat (13 %). Näiden lisäksi tasaisesti mainintoja saivat ajanpuute, mukavuuden halu, joukkoliikenteen sujuvuus ja vastaajien oma terveydentila Lahden keskustassa asuvien liikkumiseen vaikutti joukkoliikenteen hinta ja asikkalalaisten kulkemiseen joukkoliikenteen puuttuminen.

8.6 Liikkumisen ohjausta toivotaan

Enemmistö haastatelluista asukkaista (71 %) toivoi, että jokin ulkopuolinen taho ohjaisi ja kannustaisi liikkumista ympäristöystävällisempään suuntaan (kuva 31). Liikkumisen ohjauksen toivottiin ohjaavan asukkaita suosimaan kävelyä, pyöräilyä ja joukkoliikenteen käyttöä.

Pitäisikö jonkin ulkopuolisen tahon ohjata ja kannustaa liikkumista ympäristöystävällisempään suuntaan?

Kuva 31. Pitäisikö jonkin ulkopuolisen tahon ohjata ja kannustaa liikkumista ympäristöystävällisempään suuntaan?

Naisista ulkopuolisen tahon ohjausta toivoi 80 prosenttia, kun taas miehistä 57 prosenttia toivoi jonkun ohjaavan liikkumista (liite 10). Ikäluokkien välillä oli myös eroja: mitä nuoremmasta vastaajasta oli kyse, sitä enemmän ulkopuolista ohjausta toivottiin (liite 10). Koulutustausta vaikutti vastauksiin niin, että mitä korkeampi koulutustaso oli, sitä enemmän toivottiin ohjausta (liite 10). Korkeakoulun käyneistä 86 prosenttia toivoi ohjausta, kun taas ammattikoulun

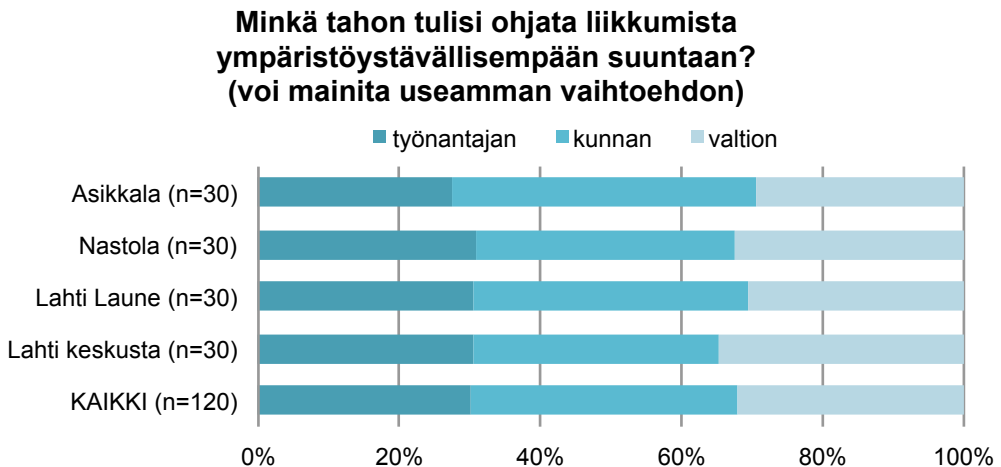
käyneistä vastaava osuus oli 72 prosenttia ja peruskoulun käyneistä vain 48 prosenttia. Ne jotka vastasivat kysymykseen kieltävästi perustelevat vastaustaan lähinnä yksilön vapaudella valita oma liikkumistapansa.

”Jokainen itse tietää miten haluaa liikkua.” N49, kotiäiti, Nastola

”Jokainen on itse päättänyt tapansa.” M70, eläkeläinen, Lahti keskusta

”Siitä ei ole paljon apua, ihmiset ovat mukavuudenhaluisia.” M64, eläkeläinen, Asikkala

Myöntävästi vastanneilta kysyttiin jatkokysymyksenä minkä tahon ohjausta he toivoisivat ja miten ohjauksen tulisi tapahtua. Haastattelulomakkeessa (liite 1) kerrotut vaihtoehdot esitettiin haastateltaville. Myös osa niistä, jotka olivat edellä vastanneet kielteisesti, ottivat kuitenkin kantaa tähän kysymykseen. Kuten kuvasta 32 voidaan tulkita, eniten kannatettiin kunnan ohjausta, sen jälkeen valtion ja työnantajan. Kaikki kolme tahoja saivat kuitenkin tasaisen kannatuksen kaikilla haastattelualueilla.

Kuva 32. Minkä tahon tulisi ohjata liikkumista ympäristöystävällisempään suuntaan?

Työnantajan ohjauskeinoista ylivoimaisesti eniten
kannatusta sai työsuhdematkalippu.

Haastateltavilta tiedusteltiin tarkemmin ohjauskeinoja valmiiden vaihtoehtojen pohjalta. Kunnan toivottiin ohjaavan liikkumistapoja erityisesti joukkoliikenteen hinnoittelun avulla, mutta myös lisäämällä tuettuja matkoja sekä muuttamalla aikatauluja ja reittejä. Kevyen liikenteen reitistöihin ja niiden ylläpitoon toivottiin myös parannuksia. Vain kourallinen vastaajista kannatti maksuttomista autopaikoista luopumista tai taloudellisen ajotavan kurssien tukemista.

Valtion toivottiin myös puuttuvan ohjaukseen lisäämällä joukkoliikenteen tukemista. Myös ympäristöystävällisemmän liikkumisen verohyötyjä ja työmatkojen verovähennysoikeutta ympäristöystävällisestä liikkumisesta kannatettiin. Sen sijaan autoilun verotuksen lisäämistä kannatti vain pieni osa.

Työnantajan ohjauskeinoista ylivoimaisesti eniten kannatusta sai työsuhdematkalippu. Laajempaa kannatusta saivat myös etätöiden mahdollistaminen ja rahallinen tuki vaihdettaessa työajot pyöräilyyn sekä polkupyörien pysäköintitilojen parantaminen. Kysymyksiä oli myös mahdollista kommentoida omin sanoin, alla muutamia esimerkkejä.

”Pienempiä joukkoliikennevälineitä.” N68, eläkeläinen, Lahti keskusta

”(Työpaikalla pitäisi olla) Parkkipaikka, johon auton voi jättää yöksi”
N43, sosiaalityöntekijä, Lahti keskusta

*”(Työnantajan) Palkitsemisen ei tarvitse olla välttämättä rahallista.
Voisi esim. päästä aikaisemmin töistä.”* N45 Nastola

”Taloudellisia ja ekologisia kulkuneuvoja tarvitaan, koska pelkkä joukkoliikenteen käyttö ei riitä liikkumismuotona Suomessa. En kannata rangaistuksia vaan positiivisia ohjauskeinoja.” M65, eläkeläinen, Lahti Laune

*”Olen maksuttomista autopaikoista luopumista ja autoilun verotusta vastaan:
en pidä tällaisesta kurittamisesta”.* N57, sihteeri, Lahti keskusta

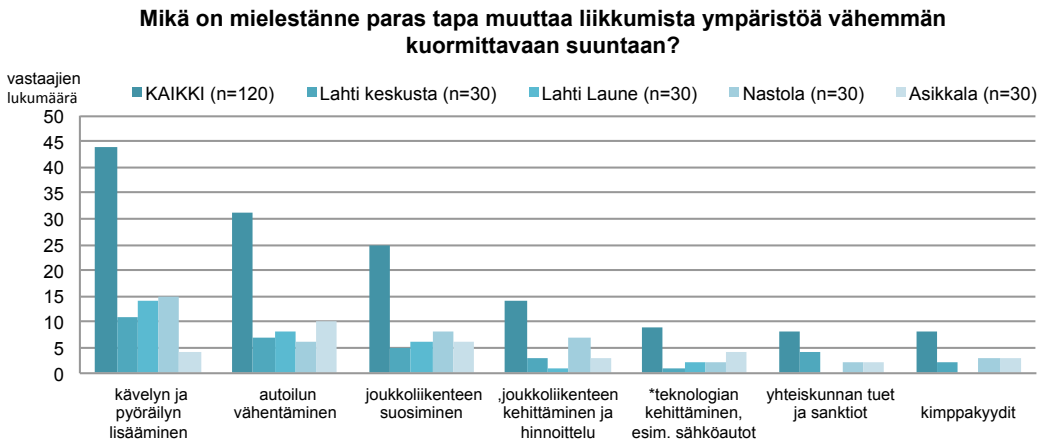
”Yhtenäiset pyöräilytiet niin, että pyörätie ei vaihdu aina välillä toiselle puolelle katua!”
N24, opiskelija, Lahti keskusta

”Tavarankuljetuspalveluja maaseudulle. Ja muiden liikkuvien palveluiden kehittäminen.”
M72, eläkeläinen, Asikkala

Myös Lahden seudun henkilöliikennetutkimuksessa (Kalenoja ym. 2010, 46) joukkoliikenteeseen liittyvät asiat saivat eniten huomiota, kun ihmisillä oli mahdollisuus antaa palautetta liikennejärjestelmästä. Palautteet liittyivät linja- ja vuorotarjonnan parantamiseen sekä lippujen hintojen laskemiseen erityisesti erityisryhmien osalta.

8.7 Liikutaan enemmän kävellen ja pyöräillen!

Lopuksi kysyttiin vielä avoimella kysymyksellä mikä haastateltavien mielestä olisi paras tapa muuttaa liikkumista ympäristöä vähemmän kuormittavaan suuntaan. Lähes kaikki vastaukset koskivat tavalla tai toisella yksityisautoilun vähentämistä. Muutamat vastaukset liittyivät autojen ominaisuuksien parantamiseen. Vastaukset luokiteltiin niin, että jokaisessa vastauksessa mainitut asiat eroteltiin kuuluvaksi yhteen tai useampaan luokkaan. Kuvassa 33 on esitetty eniten kannatusta saaneet toimenpiteet. Reilu kolmasosa vastaajista (37 %) oli sitä mieltä, että ympäristön kannalta olisi parasta jos ihmiset lisääisivät kävelyä ja pyöräilyä. Neljännes (26 %) mainitsi autoilun vähentämisen. Edelleen viidesosa vastaajista (21 %) kertoi joukkoliikenteen suosimisen parhaaksi tavaksi toimia ympäristöystävällisesti. Näiden lisäksi kannatusta saivat muun muassa vähäpäästöisemmän teknologian kehittäminen, kimppekyydit ja yhteiskunnan tuet ja sanktiot. Hajamainintoja tuli myös liittyen yleisen tietoisuuden lisäämiseen ja oman esimerkin tärkeeseen.

Kuva 33. Mikä on mielestänne paras tapa muuttaa liikkumista ympäristöä vähemmän kuormittavaan suuntaan?

Nastolalaiset esittivät muita enemmän ehdotuksia muuttaa liikkumistapojaan, erityisesti joukkoliikenteeseen liittyviä kommentteja esiintyi enemmän kuin muilla alueilla. Asikkalassa puolestaan vastaukset liittyivät autoilun vähentämiseen eli liikkumisen karsimiseen yleisesti.

”Tällä hetkellä annetaan verohelpotuksia pitkistä työmatkoista. Yhteiskunta pitäisi järjestää niin, että töitä voisi tehdä lähempänä kotia tai etätöinä. Vanhempien esimerkki liikkumisessa on tärkeä.” M50, pastori, Lahti keskusta

”Liikkua enemmän pyörällä ja kävellen; autolla ei tarvitsisi mennä joka paikkaan.” M34, hoiva-avustaja, Nastola

”Henkilöautoilun vähentäminen, ympäristöystävälliset polttoaineet.” N70, eläkeläinen, Asikkala

”Joukkoliikenteen käyttö lähiöissä ja kaupungeissa. Oman auton käytön vähentäminen. Pyörä on hyvä lyhyillä matkoilla.” N60, eläkeläinen, Nastola

”Pitäisi yhdistää kaikki hoidettavat asiat yhdelle matkalle tai jättää auto kotiin.” N34, sairaanhoitaja, Lahti Laune

8.8 Yhteenveto ja tulosten analysointi

Asuinpaikka vaikuttaa sekä työmatka- että vapaa-ajanliikkumiseen. Lahden keskustassa asuvat käyttävät autoa vähiten, kun taas Asikkalassa asuvat eniten. Tätä selittää luonnollisesti se, että keskustassa palvelut ja työpaikat ovat usein lähellä ja niihin kuljetaan jalan tai pyörällä, myös joukkoliikenneyhteydet toimivat parhaiten keskustasta käsin. Erityisesti maaseudulla pitkät etäisyydet ja joukkoliikenteen toimimattomuus aiheuttavat tarpeen käyttää autoa sekä työ- että vapaa-ajanmatkoihin. Vapaa-ajalla liikutaan jonkin verran enemmän lihasvoimin. Huomattavin ero työmatka- ja vapaa-ajan liikkumisen välillä on Nastolassa. Eroa voi selittää se, että Nastolasta kuljetaan todennäköisesti suuri osa Lahteen suuntautuvista työmatkoista autolla, mutta vapaa-aikana tarvittavat palvelut löytyvät lähempää ja ne saavutetaan myös lihasvoimin.

Haastatteluiden perusteella suurempi osa naisista kulkee työmatkansa autolla, mutta suurempi osa miehistä kuitenkin käyttää autoa päivittäin ja vapaa-ajallaan. Autoa käytetään pitkien matkojen ja tavaroiden kuljettamisen takia, mutta merkittävä osa haastatelluista haluaa kuitenkin harrastaa myös hyötyliikuntaa ja kulkee lyhyempiä matkoja lihasvoimin.

Tulokset osoittavat, että liikkumisen ohjauksen toimenpiteille olisi maakunnassa vastaanottavainen asenne.

Tulokset osoittavat, että liikkumisen ohjauksen toimenpiteille olisi maakunnassa vastaanottavainen asenne, koska ulkopuolista ohjausta ja kannustamista liikkumistapojen valintaan toivotaan. Ohjauksen halutaan olevan mieluummin erilaisilla ”porkkanoilla” kannustamista kuin sanktioihin perustuvaa. Erityisesti joukkoliikenteen käytön kannustamiseksi toivotaan sekä kunnan, valtion että työnantajien panostusta esimerkiksi maksujen tukemisen ja työsuhdematkalipun muodossa. Naiset toivovat ohjausta jonkin verran useammin kuin miehet. Tyypillisimmin ulkopuolisen tahon ohjausta toivoo alle 40-vuotias korkeasti koulutettu nainen.

Haastattelujen mukaan hyötyliikunnan lisääminen olisi paras tapa muuttaa liikkumistottumuksia ympäristöystävällisempään suuntaan. Samalla autoilu vähenisi ja myös joukkoliikenteen käyttö lisääntyisi. Tekemällä joukkoliikenteestä reittien ja aikataulujen osalta todellisen, edullisen ja houkuttelevan vaihtoehdon, sen käyttöä voitaisiin lisätä. Samaan tuloksen tultiin Jyväskylässä (Ala-Mettälä, Karlstedt & Rey López 2010, 20). Toki on myös tilanteita, joissa henkilöauto on ainoa vaihtoehto, mutta monissa tapauksissa linja-auton käyttäminen vaihtoehtoisena liikkumis-
muotona osalla tekemistään matkoista on jo askel ilmastoystävällisempään suuntaan.

Asukkaiden kiinnostus hyötyliikuntaan on sekä ilmastonmuutoksen että kansanterveyden kannalta ilahduttavaa. Yhteiskunnan toimilla tulisi pyrkiä edistämään joukkoliikenteen, kävelyn ja etenkin pyöräilyn mahdollisuuksia, jotta hyötyliikkujien määrää saataisiin edelleen lisättyä.

9 Vuoden 2011 teema: Energiantuotanto ja -säästö

9.1 Energiakysymykset keskiössä

Energiantuotanto aiheuttaa Suomessa puolet kaikista kasvihuonekaasupäästöistä (Tilastokeskus 2011, 15). Fossiiliset polttoaineet eli kivihiili, öljy, turve ja maakaasu ovat sitoneet itseensä hiiltä miljoonien vuosien kuluessa. Nyky-yhteiskunnan energiantarve on johtanut siihen, että niihin kertynyt hiilimäärä vapautuu ilmakehään yhä nopeammin. Suomessa kylmä ilmasto, pitkät välimatkat ja energiaintensiivinen teollisuus vaikuttavat siihen, että päästöt ovat muita maita korkeammat.

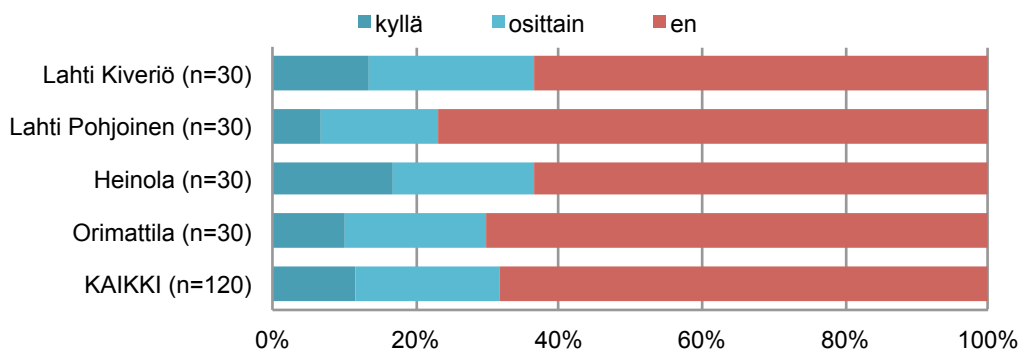
Energiaa voidaan säästää vähentämällä sähkön ja lämmön kulutusta ja lisäämällä vähäpäästöisten tai päästöttömien energialähteiden käyttöä. Myös asukkaat voivat vaikuttaa energiakysymyksiin omilla valinnoillaan, kuten esimerkiksi ratkaisullaan koskien asuntojen energiatehokkuutta, kulutustottumuksia ja energiantuotantolähteiden valintaa. (Häkkinen & Kangas 2012, 2–6)

9.2 Miten ostamani energia tuotetaan?

Vuonna 2011 asukkailta kysyttiin energiantuotantoon ja -säästöön liittyviä kysymyksiä. Haastattelut tehtiin Heinolassa, Orimattilassa ja Lahdessa Kiveriössä sekä Mukkulassa (n=120). Asukkailta tiedusteltiin energiantuotantomuotoihin, neuvontatarpeisiin, energiansäästötoimenpiteisiin ja energijätteeseen liittyviä asioita. Tässä esitellään vastaukset keskeisimpiin kysymyksiin.

Haastatelluista asukkaista 83 prosenttia tiesi miten heidän kotinsa lämmitetään. Varmuus lämmitysmuodosta lisääntyi iän ja koulutuksen myötä (liite 11). Sen sijaan vain 12 prosenttia tiesi millä tuotantomuodolla heidän kotitaloutensa ostama sähkö oli tuotettu (kuva 34). Osittain sähkön alkuperän tiesi 20 prosenttia, mutta 86 prosenttia ei osannut sanoa lainkaan mistä heidän käyttämänsä sähkö oli peräisin. Miehet (19 %) kertoivat tietävänsä tarkemmin sähkön alkuperän kuin naiset, joista vain 5 prosenttia tiesi miten kotitalouden ostama sähkö tuotettiin. (liite 11)

Tiedätkö miten kotitaloutenne ostama sähkö on tuotettu?

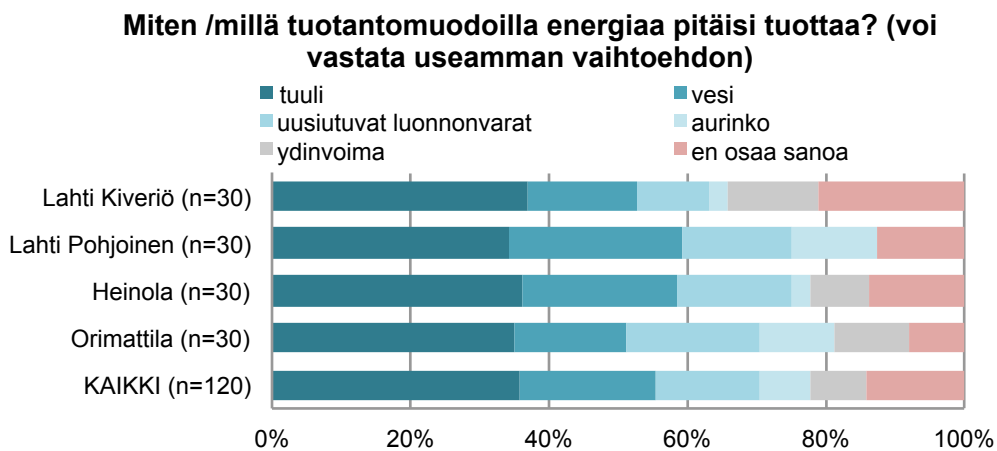

Kuva 34. Tiedätkö miten kotitaloutenne ostama sähkö on tuotettu?

9.3 Miten energiaa pitäisi tuottaa?

Selkeä enemmistö haastatelluista asukkaista oli sitä mieltä, että energiaa pitäisi tuottaa uusiutuvilla energiamuodoilla. Tuulivoiman mainitsi 43 prosenttia haastateltavista ja vesivoiman 23 prosenttia. Myös kansallisen tutkimuksen mukaan tuulivoimaa kannatetaan energialähteenä eniten (Energiateollisuus 2010).

Noin kymmenen prosenttia haastatelluista kannatti ydinvoimaa. Osuus on huomattavasti pienempi kuin koko maan kattaneessa tuoreessa kyselyssä, jossa 43 prosenttia suomalaisista suhtautui ydinvoimaan pääpiirteissään myönteisesti (Energiateollisuus 2012). Kuudesosa (17 %) haastateltavista ei osannut ilmaista kantaansa kysymykseen miten energiaa pitäisi tuottaa. Muutamat haastateltavat toivat esille, että energia pitäisi tuottaa Suomessa. Fossiilisia polttoaineita ei juurikaan mainittu, ainoana poikkeuksena maakaasu, jonka sanoi kolme haastateltavaa. Vastauksia on hieman hankala yksiselitteisesti verrata, koska haastateltavat saivat mainita useamman vastusvaihtoehdon. Haastateltava saattoi esimerkiksi vastata, että energia pitäisi tuottaa uusiutuvilla muodoilla ja mainita vielä erikseen tuulienergian, kun taas toinen jätti esittämättä tarkennusta.

Kuva 35. Miten energia pitäisi tuottaa?

Kaikki, jotka ilmaisivat kannattavansa ydinvoimaa, olivat miehiä. Noin 21 prosenttia miehistä kannatti ydinvoimaa. Sama trendi oli selkeästi myös kansallisessa tutkimuksessa (Energiateollisuus 2012). Kuitenkaan kukaan alle 35-vuotiaista ei kannattanut ydinvoimaa. Ydinvoiman kannattajista suurin osuus löytyy ikäluokasta 35–49 vuotta (21%). Ydinvoimalla oli tasainen kannatus kaikilla koulutusasteilla.

”Ei ydinvoimalla eikä fossiilisilla polttoaineilla.” M73, eläkeläinen, Lahti Kiveriö

”Aurinko ja ydinvoima. Mutta kaikki ne saastuttaa! Tuulivoima on ihan humpuukia! Naapuri ostaa tuulivoimaa ja samat linjat sille menee! ja halvemmalla vielä saa kun tavallista sähköä.” M60 yrittäjä, Orimattila

”En osaa sanoa, mutta ei ydinvoimalla.” N49, kokooja, Lahti Kiveriö

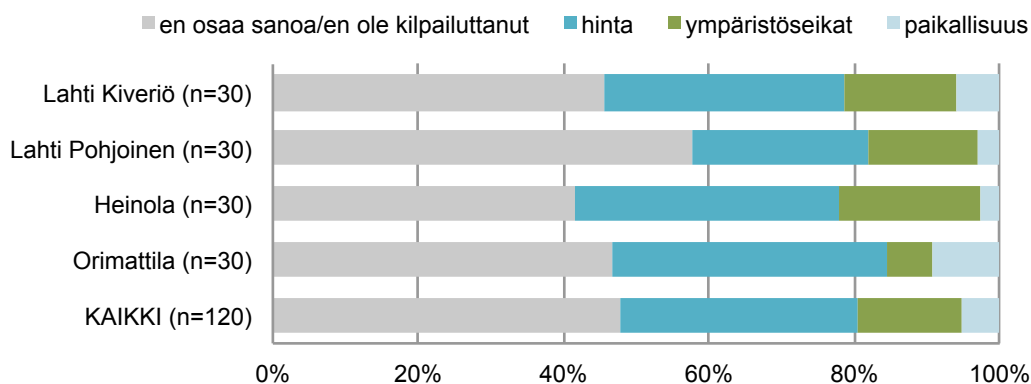
Miehistä 47 prosenttia ja naisista 39 prosenttia oli sitä mieltä että energiaa pitäisi tuottaa tuulivoimalla. Tuulivoiman mainitsivat useimmin toisen asteen koulutuksen saaneet (47 %). Peruskoulun tai korkeakoulun käyneistä 38-39 prosenttia mainitsi tuulivoiman. (liite 11)

9.4 Onko ympäristökriteereillä merkitystä energiyhtiön valinnassa?

Haastatelluista asukkaista 45 prosenttia oli kilpailuttanut sähköyhtiöitä. Ikäluokkien kesken passiivisimpia kilpailuttajia olivat 70 vuotta täyttäneet (27 %) ja 35–49-vuotiaat (45 %). Korkeakoulun käyneistä 70 prosenttia oli tehnyt kilpailutuksen, kun vastaava osuus peruskoulun käyneiden osalta oli 30 ja toisen asteen koulutuksen saaneiden osalta 45. (liite 11)

Kuten kuvasta 36 voidaan nähdä sähköyhtiön valinnassa kiinnitetään erityisesti huomiota hintaan, joka oli tärkeimpiä kriteereitä 37 prosentin mielestä. Ympäristöasioihin kiinnittää huomiota 16 prosenttia asukkaista. Kysymykseen sai vastata kaikki seikat joihin kiinnittää huomiota. Puolet haastatelluista (53 %) asukkaista ei osannut sanoa mihin kiinnittäisivät huomiota, koska he eivät ole kilpailuttaneet sähköyhtiöitä tai ajatelleet asiaa.

Mihin kiinnitätte huomiota kun valitsette sähköyhtiötä?

Kuva 36. Mihin kiinnitätte huomiota kun valitsette sähköyhtiötä?

”Hintaan, mutta jos nyt kilpailuttaisin niin kiinnittäisin huomiota myös ympäristöasioihin.” N40, maanviljelijä, Orimattila

”Hinta vaikutti. Selvitin ympäristöpuolta, mutta en antanut sen vaikuttaa.”
M48, työpäällikkö, Heinola

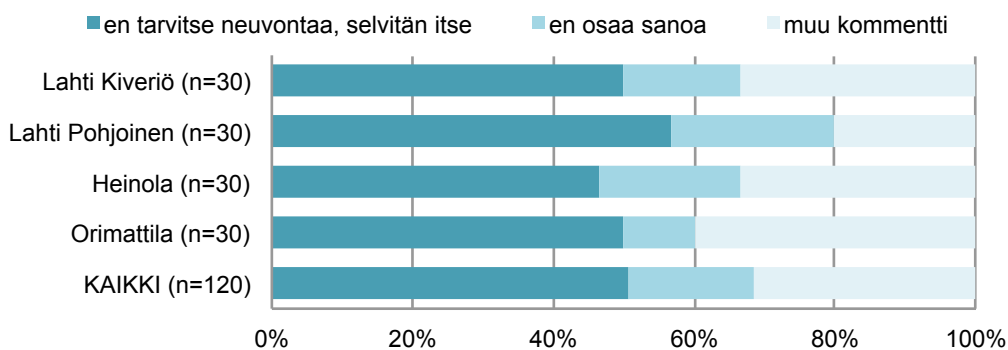
”Selvitin onko tuontisähköä vai ei.” M42, särmääjä, Lahti pohjoinen

Lappeenrannan Energian teettämän tutkimuksen mukaan, ympäristöystävällisyys nousi tärkeämmäksi tekijäksi kuin pääjähämäläisten keskuudessa. Noin 30 prosenttia asiakkaista koki ympäristöasioiden vaikuttaneen melko tai erittäin paljon heidän ostopäätökseen. Erityisesti paikkakunnan ulkopuolelta tulleet asiakkaat arvostivat yhtiön ympäristöystävällisyyttä. (Kolis 2012, 66–67)

9.5 Onko tarvetta energianeuvonnalle?

Asukkailta tiedusteltiin millaista neuvontaa he haluaisivat sähkö- ja energia-asioissa. Puolet haastatelluista (50 %) ei kokenut tarvitsevana energiakysymyksiin liittyvää neuvontaa lainkaan (kuva 37). He kokivat osaavansa tarpeeksi ja tietävänsä miten asioita voi tarpeen tullen itsenäisesti selvittää. Kolmasosa vastaajista toivoi kuitenkin neuvontaa. Joka kymmenes haastateltava (9 %) toivoi neuvoja arjen energia-asioihin, kuten säästövinkkejä. Muutama vastaaja toivoi apua sähköyhtiöiden kilpailuttamiseen sekä henkilökohtaista neuvontaa.

Millaista neuvontaa tarvitsette sähkö- ja energia-asioissa?

Kuva 37. Millaista neuvontaa tarvitsette sähkö- ja energia-asioissa?

Sukupuolten välillä oli jonkin verran eroja, sillä 60 prosenttia miehistä ei kokenut tarvitsevansa neuvontaa, kun taas naisten osalta vastaava osuus oli 41 prosenttia. Erityisesti keski-ikäiset kokivat osaavansa itse selvittää asiat, koska 35–49-vuotiaista 59 prosenttia ei kokenut tarvitsevansa neuvontaa. Koulutustason myötä toiveet neuvonnasta lisääntyivät. Peruskoulun käyneistä 62 prosenttia ja toisen asteen tutkinnon suorittaneista 53 prosenttia ei toivonut neuvontaa, kun taas korkeakoulun käyneistä vain 26 prosenttia ei kokenut tarvitsevansa neuvontaa. (liite 11)

”Neuvoja siitä, millä tavalla voisi kotioloissa säästää.” N62, sairaanhoitaja, Heinola

”Apua laskun tulkinnassa.” N48, lähihoitaja, Lahti Kiveriö

Energiayhtiö neuvonnan järjestäjänä herätti ristiriitaisia tunteita. Kolmannes (31 %) halusi energiayhtiöltä neuvontaa (kuva 38). Sen sijaan muutama haastateltava nosti kärkkäästi esiin, ettei energiayhtiö ole lainkaan sopiva puolueettomaksi neuvontatahoksi vaan epäluotettava, koska se ”vetää kotiinpäin”. Naisista 36 prosenttia ja miehistä 26 prosenttia haluaisi neuvoja energiayhtiöltä. Nuoremmat tuntuivat luottavan energiayhtiön neuvoihin: alle 35-vuotiaista 63 % haluaisi neuvoja energiayhtiöltä, kun taas esim. 60–69-vuotiaista vain 12 % haluaisi neuvoja energiayhtiöltä. Korkeakoulun käyneet suhtautuivat erityisen epäilevästi energiayhtiöltä tuleviin neuvoihin. Heistä 17 prosenttia halusi yhtiöltä neuvoja, kun vastaava osuus peruskoulutuksen saaneiden keskuudessa oli 27 prosenttia ja toisen asteen koulutuksen käyneiden keskuudessa 38 prosenttia. (liite 11) Energiategollisuuden (2010) tutkimuksen mukaan yli puolet suomalaisista kokee sähköyhtiön melko luotettavana tiedon jakajana.

Kunnalta toivoi neuvoja noin neljäsosa asukkaista. Miehistä 26 prosenttia ja naisista 21 prosenttia haluaisi kunnan neuvoja. Vähän muita enemmän toivottiin kuntatahon neuvoja vanhempien asukkaiden keskuudessa (erityisesti 60–69-vuotiaat: 32%). Valtiolta ja erillisestä neuvontapisteestä neuvoja toivoi vähemmistö. (liite 11)

”Energiayhtiö puhuu omaan pussiin, joku puolueeton taho.”

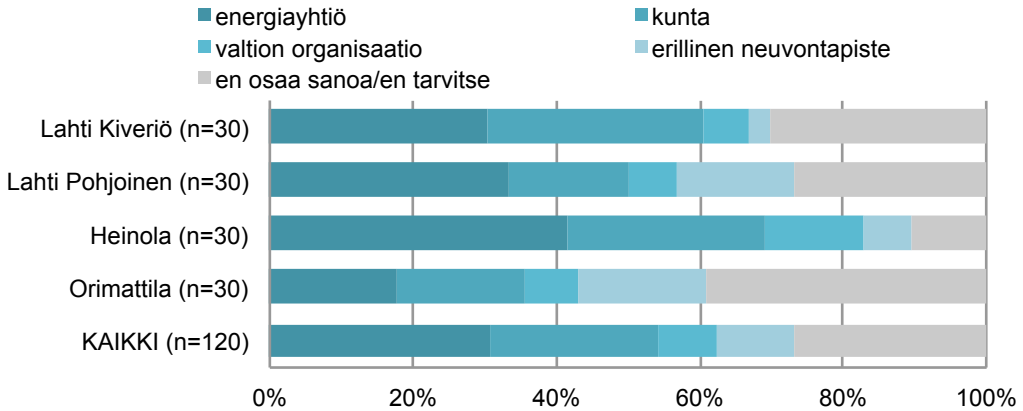
N62, toimistosihiteeri, Lahti pohjoinen

”Kaikkien tahojen pitäisi neuvoa samansuuntaisesti.” M67 eläkeläinen, Heinola

”Kuluttajaneuvontaa, mutta epäilen sähköyhtiöiden tiedon luotettavuutta.”

N38, asiantuntija, Orimattila

Minkä tahon tulisi järjestää neuvontaa? (voi vastata useamman vaihtoehdon)

Kuva 38. Minkä tahon tulisi järjestää neuvontaa?

9.6 Arjen valinnoilla on merkitystä!

Merkittävä enemmistö haastateltavista (85 %) oli sitä mieltä että arjen energiavalinnoilla on merkitystä. Vain vajaa kymmenesosa (9 %) oli sitä mieltä, että niillä ei ole käytännön merkitystä. Asukkaat perustelivat käsityksiään sillä, että jos iso joukko ihmisiä tekee valintoja, niin sillä on vaikutuksia. Toisaalta joukosta löytyi myös epäilijöitä, jotka vetosivat siihen, ettei pieni ihminen voi vaikuttaa. Nämä olivat kuitenkin selkeästi vähemmistönä. Haastattelukysymys herätti myös muutamia miettimään omia valintojaan tarkemmin jatkossa.

Kansallisen kyselytutkimuksen mukaan asenne energian säästöä kohtaan on kuitenkin negatiivisempi. Säästöasenteet eivät tunnu kohtaavan todellista käyttäytymistä. Energiateollisuuden (2010) tekemän tutkimuksen mukaan yli 60 prosenttia on sitä mieltä että tehokkaaseen energiäsäästöön ei voida koskaan päästä, koska kansalaiset eivät suostu tinkimään mukavuuksistaan.

Molempien sukupuolten edustajilla oli samansuuntainen käsitys arjen valinnoista. Naisista 87 prosenttia sanoi, että valinnoilla on merkitystä. Miesten kohdalla osuus oli hieman pienempi, mutta lähes sama: 83 prosenttia. Iällä oli selkeästi vaikutusta vastauksiin: mitä nuorempi vastaaja sitä enemmän hän koki, että valinnoilla on merkitystä. Alle 35-vuotiaista 94 prosenttia koki, että valinnoilla on merkitystä, kun taas 70 vuotta täyttäneistä 77 prosenttia oli sitä mieltä. Muiden ikäluokkien mielipiteet olivat porrastetusti tältä väliltä. Myös koulutusaste vaikutti vastauksiin. Peruskoulun käyneistä selkeästi pienin osuus (73 %) koki, että omilla valinnoilla on merkitystä. Vastaavasti toisen asteen koulutuksen käyneistä 92 prosenttia ja korkeakoulun käyneistä 87 prosenttia koki omilla valinnoillaan olevan vaikutusta. (liite 11)

”Tästä lähtien mietin laitteen sähkönkulutustakin.” N79, eläkeläinen, Orimattila

”Isoimpien energiankäyttäjien teot merkitsee enemmän.” N55 varastonhoitaja, Orimattila

”Oman sähkölaskun takia.” N40, maanviljelijä, Orimattila

Arjen valinnoissa tärkeäksi kriteeriksi nousi usein raha. Myös Jyväskylässä tehdyssä asukastutkimuksessa (Ala-Mettälä ym. 2010, 21) energian säästäminen liitettiin enimmäkseen rahalliseen säästöön, eivätkä asukkaat nostaneet esiin sen yhteyttä ilmastonmuutoksen hillintään.

9.7 Yhteenveto ja tulosten analysointi

Haastattelujen mukaan asukkaat haluaisivat teoriassa, että energia olisi tuotettu uusiutuvilla energialähteillä. Tällä hetkellä useimmilla ei kuitenkaan ollut tietoa siitä miten heidän ostamansa energia on tuotettu. Energiantuottajan valinnassa ympäristöseikkoja tärkeämpi kriteeri on suurimmalle osalle raha. Jos asukkaat kuitenkin toivovat uusiutuvan energian osuuden kasvavan energiamarkkinoilla, heidän tulisi myös äänestää sen puolesta omilla valinnoillaan.

Lähes kaikki asukkaat kokivat, että heidän omilla arjen valinnoillaan on merkitystä.

Puolet asukkaista ei kokenut energianeuvontaa tarpeelliseksi. He uskovat osaavansa selvittää asiat itsenäisesti. Neuvonnan tarve lisääntyy kuitenkin koulutuksen myötä. Koulutetut asukkaat osaavat mahdollisesti vaatia enemmän ”palveluita” ja kokevat, että neuvoista voisi olla hyötyä. Lähes kaikki asukkaat kokivat, että heidän omilla arjen valinnoillaan on merkitystä. Erityisesti merkitystä nähdään olevan silloin, jos toimenpiteet säästävät selvästi rahaa.

10 Mitä tutkimuksen tulokset kertovat?

10.1. Muuttuuko ilmasto ja kuka siihen voi vaikuttaa?

Asukkaiden vastaukset kertovat, että käsitys ilmastomuutoksesta on muuttunut haastattelu-
vuosien aikana. Vuonna 2009 lämpeneminen oli vastauksissa vahvemmin esillä. Sen jälkeen on
ollut kaksi poikkeuksellisen kylmää talvea ja erittäin lämmintä kesää, joten huomio on keskit-
tynyt muihin vaikutuksiin, esimerkiksi sään ääriolosuhteisiin ja myrskyihin. Johtuen näistä tal-
vista ja kesistä myös ilmastomuutoksen epäilijöiden joukko on kasvanut. Esimerkiksi Talous-
tutkimuksen helmikuussa 2010 teettämään kyselyn perusteella, 29 prosenttia suomalaisista koki
ilmastonmuutoksen erittäin vakavana ongelmana, kun vastaava luku oli kaksi vuotta aiemmin
43 prosenttia (Karjalainen 2010). Ilmatieteen laitoksen johtaja Mikko Alestalo (2010) kuitenkin
muistuttaa, että yksittäiset kylmät talvet Suomessa eivät muuta kokonaistilannetta.

Suomalaiset odottavat paljon poliittisilta päättäjiltä (Ala-Mettälä ym. 2010, 20; Ekholm ym.
2007, 83). Myös muissa maissa on noussut esiin päätöksentekijöiden keskeinen rooli taistelusa
ilmastonmuutosta vastaan. Yksilötasolla toteutettavia toimenpiteitä ei nähdä merkitykselli-
siksi mikäli valtiolta ei panosta asiaan. Koetaan, että suurin vastuu kuuluu poliitikoille ja sitä
toteutetaan lainsäädännön kautta. (Lorenzoni & Pidgeon 2006, 85; Höhle 2002, 126) Ilmas-
tokysymykset liittyvät tänä päivänä kaikkeen päätöksentekoon ja niiden huomioon ottaminen
kautta linjan on päättäjien vastuulla.

Päijäthämäläiset ovat haastattelujen mukaan
valmiita toimimaan myös yksilötasolla.

Päijäthämäläiset ovat kuitenkin haastattelujen mukaan valmiita toimimaan myös yksilötasolla.
Asukkailla tulisi entistä paremmin tuoda esille mitkä arjen asiat vaikuttavat myös ilmastomu-
utoksen hillintään. Esimerkiksi lähiruoan merkitystä ilmastopäästöjen kannalta ei usein tiedosteta.
Asukkaat eivät aina näe selkeää yhteyttä omien vapaa-ajanviettovalintojen ja kulutusvalintojen
sekä ilmastovastuun välillä. Asukkaiden positiivinen ja aktiivinen asenne ilmastotyöhön tulisi
yhteiskunnan taholta hyödyntää tuoden esille arjen ilmastotekoja.

Tutkimuksen tulokset kertovat, että liikkumisen ohjaus olisi yksi työkalu, jolla asukkaisiin voi-
taisiin vaikuttaa. Päijät-Hämeessä liikkumisen ohjausta ei vielä olla otettu käyttöön ympäristö-
vastuullisuuden lisäämisessä. Liikkumisen ohjaukseen panostaminen ja työn alkuun saattami-
nen on julkisen sektorin vastuulla. Se on myös kiinteässä yhteydessä maankäytön ja liikenteen
suunnitteluun. Julkinen sektori tuottaa itse osan liikkumisen ohjauksen palveluista, mutta ta-
voitteena on saada eri toimijat osallistumaan omilla tahoillaan, esimerkiksi työnantajat kannus-
tamaan työntekijöiden liikkumista.

10.2. Tiedonjaosta asukasviestintään

Monet asiat, kuten tieto, henkilökohtaiset arvot, vastuullisuus ja luottamus yhteiskunnan toimintaan vaikuttavat siihen miten yksilö suhtautuu ilmastonmuutokseen. Asennoitumiseen voidaan pyrkiä vaikuttamaan lähestymällä ilmastoasioita eri tasoilla. Ilmaston lämpeneminen ja siihen liittyvät kysymykset tulee pystyä konkretisoimaan ihmisten arkeen. Yleinen huolenaihe globaaleista vaikutuksista ei tutkimusten mukaan riitä vakuuttamaan asukkaita ilmastoasioiden tärkeydestä toiminnan tasolle asti. Myöskään tiedon tarjoaminen ja jakaminen eivät suoraan johda ympäristömyönteiseen toimintaan. Omakohtainen ja konkreettinen näkökulma tulee olla etusijalla, kun suunnitellaan asukkaille tarkoitettua ilmasto- ja ympäristöaiheista viestintää.

Asukkaille tulee tarjota konkreettisia keinoja muuttaa toimintaansa.

Asukkaille tulee tarjota konkreettisia keinoja ja mahdollisuuksia muuttaa toimintaansa. Heitä pyritään myös aktivoimaan erilaisin osallistavin keinoin, esimerkiksi vertaisverkostoissa ja sosiaalisessa mediassa (Collins, Thomas, Willis & Wildson 2003, 48–49). Asenteisiin ja käyttäytymiseen vaikuttamisen tulee olla pitkäjänteistä, sillä lyhyillä tempauksilla saadaan harvemmin aikaiseksi todellista muutosta. Asioiden konkretisointi pitää sisällään sen, että asukkaille osoitetaan mistä pienistä ilmastomyönteisistä asioista hän voi saada itselleen ja läheisilleen hyötyjä. Konkreettisia toimia ovat energian ja veden säästö sekä hyötyliikunta, mutta myös esimerkiksi paikallisten ja turvallisten tuotteiden suosiminen. Asukkaiden valistuksen tulee olla esimerkiltä myös siinä mielessä, ettei viestintämateriaali ole poisheitettävää kulutusjätettä vaan sillä on jokin pidempiaikainen tarkoitus. Myös oman asuin ympäristön säilyminen viihtyisänä on tapa motivoida asukkaita toimimaan ilmasto- ja ympäristövastuullisesti.

Tiedon konkretisoinnin, sen innovatiivisen jakamisen ja käytännön toimintamahdollisuuksien luomisen lisäksi tarvitaan samanaikaisesti myös poliittista päätöksentekoa joka on linjassa esitetyn tiedon kanssa. Pitkäjänteinen ja usealla tasolla tapahtuva työ kohti alueen yhdessä sovittua päämäärää, johtaa kohti ympäristö- ja ilmastotietoisempaa maakuntaa.

Lähteet

- Airto, M. 2008. ZEF-kysely ilmastonmuutoksen ennakointihankkeissa. Case: Ilmastonmuutoksen hillitseminen kunnallisen päätöksenteon kautta Rovaniemen kaupungissa. Teoksessa Ronkainen, S. (toim.) Ilmastonmuutoksen ennakointi ja vaikutusten arviointi Lapissa. Raportti sähköisen kyselyn ja kaksikulutteen kysymisen toimivuudesta globaalimuutosta tutkittaessa. Rovaniemi: Lapin yliopiston menetelmätieteiden laitoksen tutkimuksia 2 e, 45–63 [verkkodokumentti, viitattu 24.11.2011]. Saatavissa: http://www.doria.fi/bitstream/handle/10024/67420/Ilmastonmuutoksen%20ennakointi_040908.pdf?sequence=1. ISBN 978-952-484-250-1
- Ala-Mettälä, A., Karlstedt, J. & Rey López, J.A. 2010. Jyväskylän kaupungin asukkaiden näkemyksiä ilmastonmuutoksen hillitsemiseksi. Jyväskylä: Jyväskylä yliopisto. [verkkodokumentti, viitattu 28.3.2012]. Saatavissa: http://www.jyvaskyla.fi/instancedata/prime_product_julkaisu/jyvaskyla/embeds/jyvaskylawwwstructure/41353_asukkaiden_nakemyksia.pdf
- Alestalo, M. 2010. Ilmastonmuutos – mitä siitä seuraa? Ilmatieteenlaitoksen johtajan yleisöluento 8.3.2010. Lahti.
- Alkula, T., Pöntinen, S. & Ylöstalo, P. 2002. Sosiaalitutkimuksen kvantitatiiviset menetelmät. Juva: WSOY.
- Baron, J. 2006. Thinking about global warming. *Climatic Change* 77 (1-2), 137-150. [verkkolehti, viitattu 24.11.2011]. Saatavissa: <http://www.springerlink.com/content/063t6197t1m8m055/fulltext.pdf>. ISSN 1573-1480
- Bord, R.J., Fisher, A. & O'Connor R.E. 1998. Public perceptions of global warming: United States and international perspectives. *Climate Research*, 11 (1), 75-84, [verkkolehti, viitattu: 24.11.2011]. Saatavissa: <http://www.int-res.com/articles/cr/11/c011p075.pdf>. ISSN 1616-1572
- Bord, R.J., O'Connor R.E. & Fisher, A. 2000. In what sense does the public need to understand global climate change? *Public Understanding of Science*, 9 (3), 205-218. ISSN 0963-6625
- Bostrom, A., Morgan M., G., Fischhoff, B. & Read, D. 1994. What do people know about global climate change? *Risk analysis* 14 (6), 959-970.
- Boykoff, M.T. & Boykoff, J. M. 2007. Climate change and journalistic norms: A case study of US mass-media coverage. *Geoforum* 38 (6), 1190-1204. [verkkolehti, viitattu: 24.11.2011]. Saatavissa: <http://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0016718507000188>. ISSN: 0016-7185
- Bulkeley, Harriet 2000. Common knowledge? Public understanding of climate change in Newcastle, Australia. *Public Understanding of Science* 9 (3), 313-333. ISSN 0963-6625

- Collins, J., Thomas, G., Willis, R. & Wildson, J. 2003. Carrots, sticks and sermons: influencing public behaviour for environmental goals. Demos/Defra. [verkkodokumentti, viitattu: 8.2.2010]. Saatavissa: <http://www.demos.co.uk/files/CarrotsSticksSermons.pdf>
- Ekholm, P., Jutila, K. & Kiljunen, P. 2007. Onpa ilmoja pidellyt. Ilmastonmuutos ja kansalainen. Ajatuspaja e2. Helsinki: Maahenki.
- Energiateollisuus 2010. Energia-asennetutkimus 2009. [verkkodokumentti, viitattu: 10.4.2012]. Saatavissa: http://www.sci.fi/~yhdys/eas_09/eas-tied_09.htm
- Energiateollisuus 2012. Mielipiteet ydinvoimasta, maaliskuu 2012 [verkkodokumentti, viitattu: 10.4.2012]. Saatavissa: http://www.energia.fi/sites/default/files/mielipiteet_ydinvoimasta_raportti_maaliskuu_2012.pdf
- Eskola, J. & Suoranta, J. (1998). Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Tampere: Vastapaino.
- Glenk, K & Colombo, S 2011. Designing policies to mitigate the agricultural contribution to climate change: an assessment of soil based carbon sequestration and its ancillary effects. *Climatic Change* 105 (1-2), 43–66 [verkkolehti, viitattu: 11.1.2012]. Saatavissa: <http://www.springerlink.com/content/7h0k45m445061643/fulltext.pdf> ISSN 1573-1480
- Hakala, T. & Nakkinen, T. & Korjo, A. & Talvinen, M. 2012. Lahden kaupungin asukaskysely 2011. Lahti: Lahden ammattikorkeakoulu, Liiketalouden ala [verkkodokumentti, viitattu 20.3.2012]. Saatavissa: [http://www.lahti.fi/www/images.nsf/files/5BA2F6A399424D35C225799F0038841C/\\$file/asukaskyselyraportti2011.pdf](http://www.lahti.fi/www/images.nsf/files/5BA2F6A399424D35C225799F0038841C/$file/asukaskyselyraportti2011.pdf)
- Harrington, L. M. B. 2001. Attitudes towards climate change: major emitters in southwestern Kansas. *Climate research* 16 (2), 113-122 [verkkolehti, viitattu: 24.11.2011]. Saatavissa: <http://www.int-res.com/articles/ct/16/c016p113.pdf>. ISSN 1616-1572
- Heinßen, M., Sautter, A. & Zwick M. M. 2002. The Public's Understanding of Risk. A Qualitative Analysis of the Semantics of a Many-Faceted Term. Perception and Evaluation of Risks. Findings of the Baden-Württemberg Risk Survey 2001, 95-114. Stuttgart: Center of Technology Assessment in Baden-Württemberg and the university of Stuttgart, Working Paper 203 [verkkodokumentti, viitattu: 8.3.2010]. Saatavissa: <http://www.michaelmzwick.de/zwick023.pdf>
- Hirsjärvi, S. & Hurme, H. 2000. Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki: Yliopistopaino.
- Hodgkinson, S.P. & Innes, M. J. 2006. The prediction of ecological and environmental belief systems: The differential contributions of social conservatism and beliefs about money. *Journal of Environmental Psychology* 20 (3), 285-294 [verkkolehti, viitattu: 24.11.2011]. Saatavissa: <http://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0272494499901615>. ISSN 0272-4944

- Häkkinen, H. & Kangas, H-L. 2012. Suomalaisen vaikuttavimmat ilmastoteot. WWF Suomen selvitys [verkkodokumentti, viitattu: 2.4.2012]. Saatavissa: <http://wwf.fi/mediabank/1882.pdf>
- Höhle, E. 2002. Global climate change as perceived by the public. Teoksessa Zwick, M. M. & Renn, O. (toim.) Perception and Evaluation of Risks. Findings of the Baden-Württemberg Risk Survey 2001, 115-130. Center of Technology Assessment in Baden-Württemberg and the university of Stuttgart, Working Paper 203 [verkkodokumentti, viitattu: 24.11.2011]. Saatavissa: <http://www.michaelmzwick.de/zwick02h.pdf>
- IPCC, The Intergovernmental Panel of Climate Change 2007. Climate Change 2007: Synthesis Report [viitattu: 24.11.2011]. Saatavissa: http://www.ipcc.ch/pdf/assessment-report/ar4/syr/ar4_syr.pdf
- Jauhianen, P. & Kakkori, S. & Laiho, K. & Ranki, A. 2009. Teknisten palveluiden vuoden 2009 arviointitutkimus. Lahti: Lahden ammattikorkeakoulu, Liiketalouden ala. [verkkodokumentti, viitattu: 21.2.2010]. Saatavissa: [http://www.lahti.fi/www/images.nsf/files/294AEF7DAC6D19C8C2257690003A17F8/\\$file/Teknisten_palvelujen_arviointitutkimus_2009_netti.pdf](http://www.lahti.fi/www/images.nsf/files/294AEF7DAC6D19C8C2257690003A17F8/$file/Teknisten_palvelujen_arviointitutkimus_2009_netti.pdf)
- Kalenoja, H. & Lintusaari, M. & Pajarre, M. 2010. .Lahden seudun liikennetutkimus (2010). Osaraportti 1: Henkilöliikennetutkimus [verkkodokumentti, viitattu 9.6.2011]. Saatavissa: <http://www.pajjat-hame.fi/liikennetutkimus/LahtiOsaraportti1.pdf>
- Karjalainen 2010. Kysely: Pakkastalvi lievitti huolta ilmastosta. 21.2.2010.
- Kasemir, B., Dahinden, U., Swartling G. Å., Schüle, R., Tabara, D. & Jaeger, C. C. 2000. Citizens' perspectives on climate change and energy use. *Global Environmental Change* 10 (3), 169-184 [verkkolehti, viitattu 21.2.2010]. Saatavissa: <http://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S095937800000224>
- Kilbourne, W.E., Beckmann, S.C. & Thelen, E. 2002. The role of the dominant social paradigm in environmental attitudes. A multinational examination. *Journal of Business Research* 55 (3), 193-204. ISSN 0148-2963
- Kirby, A. 2004. Britons unsure of climate costs. BBC News, 2008 [verkkodokumentti, viitattu: 8.3.2010]. Saatavissa: <http://news.bbc.co.uk/2/hi/science/nature/3934363.stm>
- Koistinen, K. & Tuorila, H. 2008. Millainen olisi hyvä elinympäristö? Asukkaiden näkemyksiä elinympäristöstä, asumisesta ja palveluista eri elämänvaiheissa. Helsinki: Kuluttajatutkimuskeskus, julkaisuja 9 - 2008 [verkkodokumentti, viitattu: 12.2.2010]. Saatavissa: http://www.kuluttajatutkimuskeskus.fi/files/5258/2008_09_julkaisu_elinymparisto.indd.pdf ISSN 0959-3780
- Kolis, N. 2012. Ympäristöasenteen painoarvo – kuluttajan ostopäätökseen vaikuttavat tekijät [verkkodokumentti, viitattu: 10.4.2012]. Markkinoinnin opinnäytetyö. Imatra: Saimaan

- ammattikorkeakoulu, Liiketalouden koulutusohjelma. Saatavissa: https://publications.theseus.fi/bitstream/handle/10024/38683/Kolis_Noora.pdf?sequence=1
- Korpela, K. M. & Ylén, M. 2007. Perceived health is associated with visiting natural favourite places in the vicinity. *Health & Place* 13 (1), 138-151. ISSN 1353-8292
- Koskela, L. 2004. Yhteinen ympäristömme? - Tampereen kaupungin työntekijöiden ympäristöasenteet. Pro gradu-tutkielma. Tampere: Tampereen yliopisto, Bio- ja ympäristötieteiden laitos, [verkkodokumentti, viitattu: 24.11.2011]. Saatavissa: <https://oa.doria.fi/bitstream/handle/10024/478/yhteinen.pdf?sequence=1>
- Koskela, M. 2008. Ympäristöasenteet ja -toiminta kuntaorganisaatioissa. Tutu e-julkaisuja 2/2008 [verkkodokumentti, viitattu: 24.11.2011]. Saatavissa: http://www.tse.fi/FI/yksikot/erillislaitokset/tutu/Documents/publications/eTutu_2008-2.pdf ISBN 9789515645173
- Krosnick, J. A., Holbrook, A. L., Lowe, L. & Visser, P. S. (2006). The origins and consequences of democratic citizens policy agendas: a study of popular concern about global warming. *Climatic change*, 77 (1-2), 7-43. [verkkolehti, viitattu 11.1.2012]. Saatavissa: [http://www.arb.ca.gov/research/seminars/krosnick/krosnick\(2\).pdf](http://www.arb.ca.gov/research/seminars/krosnick/krosnick(2).pdf) ISSN 1573-1480
- Lahden seudun ympäristöpalvelut 2009. Ilmasto-ohjelma 2009-2015 Hollola-Lahti-Nastola [verkkodokumentti, viitattu 25.11.2011]. Saatavissa: [http://www.lahti.fi/www/images.nsf/files/877CD6E07C95ED19C22576560032045D/\\$file/Ilmasto-ohjelma2009_netti.pdf](http://www.lahti.fi/www/images.nsf/files/877CD6E07C95ED19C22576560032045D/$file/Ilmasto-ohjelma2009_netti.pdf)
- Lankinen, Markku 2005. Helsinkiläisten ympäristöasenteet ja ympäristökäyttäytyminen vuonna 2005. Helsinki: Helsingin kaupungin tietokeskus, tutkimuksia 2005: 5.
- Liikennevirasto 2012. Ilmastonmuutos. [verkkosivu, viitattu 2.4.2012]. http://portal.liikennevirasto.fi/sivu/www/f/ymparisto_turvallisuus/vaylanpito_ymparisto/ilmastonmuutos
- Lorenzoni, I. & Pidgeon, N. F. 2006. Public views on climate change: European and USA perspectives [verkkolehti]. *Climate change*, 77 (1-2), 73-95. [verkkolehti, viitattu 21.9.2011]. Saatavissa: <http://www.atmosph.physics.utoronto.ca/people/lev/ESSgc/lorenzoniPclimchn06.pdf>. ISSN 1573-1480
- Milfront, T.L. & Duckitt, J. 2004. The structure of environmental attitudes: A first- and second-order confirmatory factor analysis. *Journal of Environmental Psychology* 24 (3), 289-303. ISSN 0272-4944
- Närhi, K. 2004. SVA asuin ympäristöjen kehittäjänä. Teoksessa Sairinen, Rauno & Kohl, Johanna (toim.) Ihminen ja ympäristön muutos. Sosiaalisten vaikutusten arvioinnin teoriaa ja käytäntöjä. Espoo: Teknillinen korkeakoulu. Yhdyskuntasuunnittelun tutkimus- ja koulutuskeskuksen julkaisu B 87.

- O'Connor, R. E., Bord R. J. & Fisher, A. 1999. Risk Perceptions, General Environmental Beliefs, and Willingness to Address Climate Change. *Risk Analysis*, 19 (3), 461-471. ISSN 1573-1480
- Ojala, K. 2000. *Kestävän yhdiskunnan käsikirja*. Jyväskylä: KL-kustannus Oy.
- Päijät-Hämeen maakuntaliitto 2011. Päijät-Hämeen ilmasto- ja energiaohjelma [verkkodokumentti, viitattu 24.11.2011]. Saatavissa: http://www.paijat-hame.fi/fi/paketti/paketti_-_projekti/osahankkeet/ilmasto-ohjelma
- Pääkaupunkiseudun yhteistyövaltuuskunta 2008. Liikennejärjestelmätason keinot ilmastonmuutoksen hillinnässä [verkkodokumentti, viitattu 2.4.2012]. Saatavissa: <http://www.hsl.fi/FI/HLJ2011/Documents/Tyokalupakkinetti.pdf>
- Ronkainen, T. 2007. Espoolaisten ympäristöasenteet ja ympäristökäyttäytyminen. Espoo: Espoon ympäristölautakunnan julkaisusarja 1/2007 [verkkodokumentti, viitattu 24.11.2011]. Saatavissa: <http://www.espooli.fi/binary.asp?path=1;28;11866;7969;41159;63904;63907;41162;70933>. ISBN 978-951-857-505-7
- Ruukki, J. 2010. Yhä harvempi suomalainen näkee ilmastonmuutoksen uhkana. *Tiede* 2010 (11).
- Suhonen, P. 1990. *Kaksisuuntainen peili*. Helsinki: Hanki ja jää.
- Taloustutkimus 2010. Sunnuntaisuomalainen [verkkodokumentti, viitattu: 24.2.2010]. Saatavissa: http://media.keskisuomalainen.fi/sunnuntaisuomalainen/taloustutkimus_ilmastonmuutos.pdf
- The Scottish Government 2009. Scottish Environmental Attitudes and Behaviours survey 2008 [verkkodokumentti, viitattu: 13.1.2012]. Saatavissa <http://www.scotland.gov.uk/Resource/Doc/263040/0078663.pdf>. ISBN 978-0-7559-5968-6
- Tilastokeskus 2010a. Tilastotietokannat, StatFin-tilastotietokanta, Väestörakenne, Väestö iän (1-v.) ja sukupuolen mukaan alueittain 1980 – 2010 [verkkodokumentti, viitattu 24.11.2011]. Saatavissa: http://pxweb2.stat.fi/database/StatFin/vrm/vaerak/vaerak_fi.asp
- Tilastokeskus 2010b. Tilastotietokannat, Kaupunki- ja seutuindikaattorit, Koulutus, Tutkinon suorittaneet koulutusasteen mukaan sekä väestön koulutustaso 1998- 2010 [verkkodokumentti, viitattu 24.11.2011]. Saatavissa: http://pxweb2.stat.fi/database/Kaupunki-%20ja%20seutuindikaattorit/Indikaattorit%202009%20alueluokituksilla/Koulutus/Koulutus_fi.asp
- Tilastokeskus 2011. Suomen kasvihuonekaasupäästöt 1990–2009 [verkkodokumentti, viitattu 2.4.2012]. Katsauksia 2011/1. Saatavissa: http://www.stat.fi/tup/khkinv/suominir_2011.pdf

- Tyrväinen, L., Silvennoinen, H., Korpela, K. & Ylén M. 2007. Luonnon merkitys kaupunkilaisille ja vaikutus psyykkiseen hyvinvointiin. Teoksessa Tyrväinen, L. & Tuulentie, S. (toim.) Luontomatkatilu, metsät ja hyvinvointi. Metlan työraportteja 52, 57–77 [verkkodokumentti, viitattu: 24.2.2010]. Saatavissa: <http://www.metla.fi/julkaisut/workingpapers/2007/mwp052-07.pdf>
- United Nations 1998. Kyoto protocol to the United Nations framework convention on climate change [verkkodokumentti, viitattu: 24.11.2011]. Saatavissa: <http://unfccc.int/resource/docs/convkp/kpeng.pdf>
- Valtioneuvoston kanslia 2009. Valtioneuvoston tulevaisuusselonteko ilmasto- ja energiapolitiikasta: kohti vähäpäästöistä Suomea. Valtioneuvoston kanslian julkaisusarja 28/2009 [verkkodokumentti, viitattu: 24.11.2011]. Saatavissa: http://www.vnk.fi/julkaisukansio/2009/j28-ilmasto-selonteko-j29-klimat-framtidsredogorelse-j30-climate_/pdf/fi.pdf
- Vanhamäki, S. 2009. Asukasnäkökulma ilmastomuutoskeskusteluun. Haastattelututkimus Hollolassa, Lahdessa ja Padasjoella. Lahti: Aalto-yliopisto. [verkkodokumentti, viitattu: 21.3.2012]. Saatavissa: http://www.immu-hanke.fi/images/stories/Tutkimukset/Tutkimusraportti_Vanhamaki.pdf
- Vanhamäki, S. 2011. Ilmastomuutos ja liikenne. Haastattelututkimus Asikkalassa, Nastolassa ja Lahdessa. Lahti: Lahden ammattikorkeakoulu [verkkodokumentti, viitattu: 21.3.2012]. Saatavissa: http://www.immu-hanke.fi/images/stories/Tutkimukset/Raportti_Asukastutkimus_liikenne.pdf
- Vihersalo, M. 2008. Ilmastomuutos Lapin päättäjien näkemyksissä. ZEF-kyselytavan käyttö moniulotteisen ympäristöongelman tutkimisessa. Teoksessa Ronkainen, Suvi (toim.) Ilmastomuutoksen ennakointi ja vaikutusten arviointi Lapissa. Raportti sähköisen kyselyn ja kaksikulotteisen kysymisen toimivuudesta globaalimuutosta tutkittaessa. Rovaniemi: Lapin yliopiston menetelmätieteiden laitoksen tutkimuksia 2 e, 7-29 [verkkodokumentti, viitattu 24.11.2011]. Saatavissa: http://www.doria.fi/bitstream/handle/10024/67420/Ilmastomuutoksen%20ennakointi_040908.pdf?sequence=1. ISBN 978-952-484-250-1
- White, T. & Wall, R. 2008. National, regional and local attitudes towards climate change: identifying appropriate target audiences for communications. *Local Environment* 13 (7), 589-607. ISSN 1469-6711

Liitteet

Liite 1. Haastattelulomake, kaikkien vuosien teemat

Ilmastonmuutos

1) Tiedätkö omasta mielestäsi tarpeeksi hyvin mitä ilmastonmuutos tarkoittaa?

- kyllä
- en
- en osaa sanoa

2) Mitä? _____

3) Oletko saanut riittävästi tietoa ilmastonmuutoksesta?

- kyllä
- en
- en osaa sanoa

4) Mahdollinen kommentti _____

5) Mistä lähteistä olet saanut tietoa ilmastonmuutoksesta?

(Haastattelija EI esitä vaihtoehtoja)

- sanoma- tai aikakauslehdet
- tv
- radio
- internet
- sosiaalinen media
- keskustelut ystävien/sukulaisten/työkavereiden kanssa
- ammattilehdet
- tiedotusmateriaali, esim. esitteet
- koulu/oppilaitos/työpaikka
- kirjallisuus
- yhdistys/yhteisö
- yleisötilaisuus
- en mistään
- muualta, mistä? _____

6) Mitä kautta haluaisit saada lisää tietoa ilmastonmuutoksesta?

(Haastattelija EI esitä vaihtoehtoja)

- sanoma- tai aikakauslehdet
- tv
- radio
- internet
- sosiaalinen media
- keskustelut ystävien/sukulaisten/työkavereiden kanssa
- ammattilehdet
- tiedotusmateriaali, esim. esitteet
- koulu/oppilaitos/työpaikka
- kirjallisuus
- yhdistys/yhteisö
- yleisötilaisuus
- en tarvitse lisätietoja, tiedän jo tarpeeksi
- en mistään
- muualta, mistä? _____

7) Mahdollinen kommentti _____

8) Onko ilmastonmuutos mielestäsi todellinen uhka?

- kyllä
- ei
- en osaa sanoa

9) Perustelu (jos haastateltava sellaisen kertoo) _____

Ilmastonmuutoksen hillintä

10) Miten ilmastonmuutoksen suhteen tulisi toimia?

- hillitä
- hillitä ja sopeutua
- sopeutua
- ei mitenkään
- en osaa sanoa

11) Mahdollinen kommentti _____

12) Kenen pitää hillitä ilmastonmuutosta?
(Haastattelija EI esitä vaihtoehtoja)

- kaikkien
- yhteiskunnan
- teollisuuslaitosten
- muiden maiden (USA, Kiina...)
- jonkun muun
- ei kenenkään
- en osaa sanoa

13) Mahdollinen kommentti _____

14) Haluatko omilla toimillasi osallistua ilmastonmuutoksen hillintään?

- kyllä
- en
- en osaa sanoa

15) Mahdollinen kommentti _____

16) Koetko, että Sinulla on mahdollisuus omilla toimillasi vaikuttaa?

- kyllä
- en
- en osaa sanoa

17) Mahdollinen kommentti _____

18) Oletko jo muuttanut omaa toimintaasi ilmastonmuutoksen takia?

- kyllä
- en
- en osaa sanoa

19) Mahdollinen kommentti _____

20) Jos olet, niin miten?

	Oma-aloitteinen vastaus	Haastattelijan esitettyä vaihtoehtoa
- lajitteletko jätteet?	☐	☐
- kompostoitko?	☐	☐
- kierrätätkö tavaroita/vaatteita?	☐	☐
- pyritkö vähentämään jätteitä? (turha pakkausmateriaali, kertakäyttötuott.)	☐	☐
- suositko ympäristöystävällisiä tuotteita?	☐	☐
- suositko paikallisia tuotteita (lähiruoka)?	☐	☐
- säästätkö energiaa kotona? (virransäästö, sisälämpötilan laskeminen)	☐	☐
- säästätkö energiaa työpaikalla?	☐	☐
- ostatko vihreää sähköä?	☐	☐
- käytätkö vettä säästeliäästi?	☐	☐
- oletko vähentänyt autoilua?	☐	☐
- suositko julkisia kulkuneuvoja?	☐	☐
- harrastatko hyötyliikuntaa?	☐	☐
- onko autosi vähäpäästöinen?	☐	☐

21) Muulla tavoin, miten? _____

- 22) Olisitko valmis tinkimään ilmastonmuutoksen hillitsemiseksi mieluummin
- asumisesta
 - autoilusta
 - lomamatkailusta
 - en mistään näistä
 - jostain muusta, mistä? _____

2009/Ilmastonmuutos ja maankäyttö

21) Asumismuoto

- kerrostalo
- rivitalo/paritalo
- omakotitalo

22) Montako henkilöä taloudessasi asuu itsesi mukaan lukien?

- 1 2 3 4 5 6 tai enemmän

23) Miten hyvin viihdyt asuinalueellasi? (kouluasteikko 4-10)

- 10 9 8 7 6 5 4

24) Mikä on parasta asuinalueellasi? _____

25) Mikä on huonointa asuinalueellasi? _____

26) Miten tärkeitä asuinalueesi metsät, puistot ja ulkoilureitit ovat sinulle? (kouluasteikko 4-10)

- 10 9 8 7 6 5 4

27) Miten / mihin tarkoitukseen käytät näitä viheralueita?

(Haastattelija EI esitä vaihtoehtoja)

- ulkoilu, kävely
- liikunta (lenkkeily)
- virkistäytyminen, samoilu, rentoutuminen
- marjastus, sienestys
- muuhun, mihin? _____

28) Kuinka usein käytät viheralueita?

- päivittäin
- muutaman kerran viikossa
- viikoittain
- kerran kuukaudessa
- harvemmin

29) Onko asuinalueellasi tarpeeksi viheralueita?

- kyllä
- en
- en osaa sanoa

30) Ovatko asuinalueellasi sijaitsevat viheralueet oikeantyyppisiä?

- kyllä
- en
- en osaa sanoa

31) Minkälaisia viheralueita toivoisit asuinalueellesi, jos saisit itse päättää? _____

32) Mitkä palvelut haluat sijaitsevan kilometrin säteellä kodista? mainitse 3 itsellesi tärkeintä (Haastattelija EI esitä vaihtoehtoja)

- kauppa
- koulu
- päiväkotiki
- kirjasto
- terveysasema/neuvola
- liikuntapaikka
- ravintola/pubi
- posti
- erikoisliikkeet (vaatekaupat jne.)
- apteekki
- linja-autopysäkki/rautatieasema
- kirkko/seurakuntakeskus
- leikkipuisto
- muu, mikä? _____

en halua/tarvitse mitään palveluita niin lähelle

33) Toteutuvatko toiveet asuinalueellasi tällä hetkellä?

- kyllä, täysin
- kyllä, osittain
- eivät ollenkaan
- en osaa sanoa

34) Voisitko asua pienemmässä asunnossa ilmastonmuutoksen hillitsemiseksi?

- kyllä

- en
- en osaa sanoa

35) Kuinka paljon pienemmässä? _____

36) Voisitko tinkiä pihasi koosta ilmastonmuutoksen hillitsemiseksi?
esim. niin että tontille mahtuisi toinen talo/
muu rakennus

- kyllä
- en
- en osaa sanoa

37) Kuinka paljon? _____

38) Muuta kommentoitavaa aiheeseen liittyen

2010/Liikkuminen

23) Kuinka usein käytätte henkilöautoa?

- päivittäin
- muutaman kerran viikossa
- muutaman kerran kuussa
- harvemmin kuin kerran kuussa
- en koskaan

24) Mahdollinen kommentti _____

25) Kuinka usein käytätte joukkoliikennettä (linja-autoa, junaa, metroa tai raitiovaunua)?

- päivittäin
- muutaman kerran viikossa
- muutaman kerran kuussa
- harvemmin kuin kerran kuussa
- en koskaan

26) Mahdollinen kommentti _____

27) Kuinka usein liikutte kävellen koko matkan (esim. työmatkan, kauppamatkan)?:

- päivittäin

- muutaman kerran viikossa
- muutaman kerran kuussa
- harvemmin kuin kerran kuussa
- en koskaan

28) Mahdollinen kommentti _____

29) Kuinka usein liikutte pyörällä koko matkan (esim. työmatkan, kauppamatkan)?

- päivittäin
- muutaman kerran viikossa
- muutaman kerran kuussa
- harvemmin kuin kerran kuussa
- en koskaan

30) Mahdollinen kommentti _____

31) Miten liikutte työmatkanne pääasiallisesti?

- kävellen
 - pyörällä
 - mopolla, skootterilla, moottoripyörällä
 - joukkoliikenteellä (esim. juna, linja-auto)
 - autolla
 - työskentelen kotona
 - en ole työelämässä
 - jotenkin muuten, miten? _____
- _____

32) Haluaisitteko liikkua työmatkanne jotenkin toisin (jotakin toista kulikutapaa käyttäen)? Jos, niin miten?

- kävellen
 - pyörällä
 - mopolla, skootterilla, moottoripyörällä
 - joukkoliikenteellä (esim. juna, linja-auto)
 - autolla
 - jotenkin muuten, miten? _____
- _____

- en osaa sanoa
- en

33) Miksi? _____

34) Työmatkan pituus on keskimäärin _____ km/vrk

35) Kuinka paljon muita matkoja teillä on keskimäärin _____ km/vko (kauppa-, harrastus-, asiointimatkoja, ei koske lomamatkoja)

36) Miten liikutte pääasiallisesti muuten (kauppa-, harrastus-, asiointimatkoja, ei koske lomamatkoja)

- kävellen
- pyörällä
- mopolla, skootterilla, moottoripyörällä
- joukkoliikenteellä (esim. juna, linja-auto)
- autolla
- jotenkin muuten, miten? _____

en osaa sanoa

37) Haluaisitteko liikkua vapaa-ajalla jotenkin toisin (jotakin toista kulkutapaa käyttäen)? Jos, niin miten?

- kävellen
- pyörällä
- mopolla, skootterilla, moottoripyörällä
- joukkoliikenteellä (esim. juna, linja-auto)
- autolla
- jotenkin muuten, miten? _____

en osaa sanoa

en

38) Miksi? _____

39) Montako vakituisesti käytössä olevaa henkilöautoa taloudessanne on?

- 0 1 2 3 4 tai enemmän

40) Jos on auto: Kuinka monta henkilöä talouteenne kuuluu?

- 1 2 3 4 5 6 tai enemmän

41) Jos on auto: Miksi taloudessanne on auto/autoja?

- työmatkoja varten
- lasten kuljettamista varten (esim. hoitoon, harrastuksiin)
- harrastuksia varten
- se on harrastus
- koska muillakin on (sosiaalinen vaikutus / status tms.)
- terveydentilani takia

- mukavuudenhalusta
- mökillä käyntiä varten
- isovanhemmilla/sukulaisilla vierailuja varten
- jostain muusta syystä? _____

TAI

42) Jos ei ole autoa: Miksi ette ole hankkinut autoa?

- en tarvitse autoa
- ei ole ajokorttia
- auton polttoaineen hinta / autoilun kalleus
- turvallisuus (mm. liikenneonnettomuuksien pelko, sääolosuhteet)
- ympäristösyistä
- halu kuntoilla
- koska muillakaan ei ole (sosiaalinen vaikutus /status tms.)
- jokin muu, mikä? _____

43) Mitkä tekijät vaikuttavat ensisijaisesti liikkumistavan valintaan (max 3)?

(Haastateltavaa voidaan auttaa tarvittaessa)

- matkan pituus
- matkan kohde
- auton polttoaineen hinta / autoilun kalleus
- lapsien vieminen hoitoon/kouluun/ harrastuksiin
- tavaroiden kuljettamistarve, kantaminen, lastenvaunut, matkatavarat tms.
- pysäköintipaikkojen puute
- joukkoliikenteen lippujen hinta
- joukkoliikenteen sujuvuus (vaihdot, aikataulut, matkan kesto)
- joukkoliikennevälineiden kunto
- joukkoliikenneasemien viihtyisyys ja turvallisuus
- kevyen liikenteen väylien puuttuminen, kunto, kunnossapito, turvallisuus tms.
- puutteet valaistuksessa / pimeys
- pelko polkupyörävarkaudesta
- sääolosuhteet
- sosiaalilojen puuttuminen (suihku-/vaatteiden säilytystilat)
- terveydentila (vanhuus, sairaus, vamma, liikuntaeste)
- mukavuudenhalu
- ajanpuute (esim. jalan liikkuminen hidasta, autolla nopeaa)

- halu kuntoilla
- ympäristöasiat
- jokin muu, mikä? _____

44) Pitäisikö jonkin ulkopuolisen tahon ohjata ja kannustaa liikkumista ympäristöystävällisempään suuntaan eli edesauttaa kevyen ja joukkoliikenteen käyttöä?

- kyllä (esitetään vaihtoehdot)
- ei (esitetään jatkokysymys)
- en osaa sanoa

45) Jos ei: Miksi ei? _____

46) Jos kyllä: minkä tahon ja miten? (Vaihtoehdot esitetään haastateltavalle)

- työnantajan
 - työsuhdematkalippu
 - etätöiden mahdollisuus
 - sosiaaliset tilat, suihkut tms.
 - työsuhdepolkupyörä
 - työsuhdeasunto
 - mahdollisuus vuokrata pyörä/auto
 - maksuttomista autopaikoista luopuminen
 - polkupyörien turvallisen pysäköintitilan lisääminen / katetut pyörien pysäköintitilat
 - rahallinen tuki vaihtaessa työajot autosta/bussista pyöräilyyn
 - palkitseminen esim. tempaus pyöräilyn kannustamiseksi kesällä
 - jotenkin muuten, miten? _____
- _____
- _____

- kunnan
 - maksuttomista autopaikoista luopuminen
 - polkupyörien turvallisen pysäköintitilan lisääminen / katetut pyörien pysäköintitilat
 - kevyenliikenteen reittien rakentaminen, hoito sekä talvi kunnossapito
 - joukkoliikenteen hinnoittelu

- joukkoliikenteen aikataulut
 - joukkoliikenteen reitit
 - joukkoliikennematkojen tuen lisääminen
 - hyvät (ilmastoidut) joukkoliikennevälineet
 - taloudellisen ajotavan kurssien tukeminen
 - jotenkin muuten, miten? _____
- _____
- _____

- valtion
 - autoilun verotus
 - ympäristöystävällisen liikkumisen verohyödyt
 - joukkoliikennematkojen tuen lisääminen
 - työmatkojen verovähennysoikeus ympäristöystävällisestä liikkumisesta
 - jotenkin muuten, miten? _____
- _____
- _____

49) Mahdollinen kommentti _____

50) Oletteko muuttanut liikkumistapojanne viime aikoina?

- kyllä (esitetään jatkokysymys)
- en (esitetään jatkokysymys)
- en osaa sanoa

51) Jos kyllä: Miten olette muuttaneet liikkumistapojanne?

- kävelen vähemmän
 - kävelen enemmän
 - pyöräilen vähemmän
 - pyöräilen enemmän
 - käytän joukkoliikennettä vähemmän
 - käytän joukkoliikennettä enemmän
 - käytän autoa vähemmän
 - käytän autoa enemmän
 - jotenkin muuten, miten? _____
- _____
- _____

52) Jos kyllä: Miksi olette muuttaneet liikkumistapojanne?
 ympäristösyistä
 terveyssyistä
 taloudellisista syistä
 jostain muusta syystä, mikä syy? _____

53) Jos en: Oletteko harkinnut muuttavanne liikkumistapojanne?
 kyllä (esitetään jatkokysymys)
 en (esitetään jatkokysymys)
 en osaa sanoa

54) Jos kyllä/en: Miksi? (Ja miten?) _____

55) Mikä on mielestänne paras tapa muuttaa liikkumista ympäristöä vähemmän kuormittavaan suuntaan? _____

2011/ Energiantuotanto/ -käyttö

23) Miten kotinne lämmitetään? pääasiallinen lähde, voi valita useampia (Haastattelija EI esitä vaihtoehtoja)
 tiedän
 epävarma
 en tiedä/en osaa sanoa

Jos tiedät, niin miten?

- kaukolämpö
- suorasähkö
- puukattila
- sähkökattila
- öljykattila
- maakaasu
- maalämpö
- ilmalämpöpumppu
- tulisija

Muulla tavoin, miten? _____

24) Tiedätkö miten (millä tuotantomuodolla) kotitaloutenne ostama sähkö on tuotettu?
 kyllä
 osittain
 en

25) Jos kyllä, miten? _____

26) Oletteko kilpailuttaneet sähköyhtiötä?
 kyllä
 en
 en osaa sanoa

27) Kommentti _____

28) Mihin kiinnitätte huomiota, kun valitsette sähköyhtiötä?
(Haastattelija EI esitä vaihtoehtoja)
 en ole kilpailuttanut
 hinta
 luotettavuus/turvallisuus
 paikallisuus
 ympäristöseikat
 kilpailuttamisen helppous
Muu, mikä? _____

29) Kiinnitättekö huomiota ympäristöasioihin, kun valitsette sähköyhtiötä?
 kyllä
 en

30) Kommentti _____

31) Millaista neuvontaa tarvitsette sähkö- ja energia-asioissa?
 en tarvitse neuvontaa, selvitän itse
 en osaa sanoa

32) Minkä tahon tulisi järjestää neuvontaa? (vaihtoehdot esitetään tarvittaessa)
 energiayhtiö
 kunta
 valtion organisaatio
 erillinen energianeuvontapiste
 en osaa sanoa
Muu, mikä? _____

33) Miten /millä tuotantomuodoilla energia pitäisi tuottaa? (Ei esitetä vaihtoehtoja)

- uusiutuvilla luonnonvaroilla
- aurinko
- tuulivoima
- ydinvoima
- puu/bioenergia
- maakaasu
- vesivoima
- jäte (energiajäte)
- en osaa sanoa

Muu/Kommentti _____

34) Onko arjen (pienillä) energiavalinnoilla merkitystä?

- kyllä
- ei
- en osaa sanoa

35) Kommentti _____

36) Vaikuttaako laitteen sähkönkulutus ostopäätökseenne?

KYLLÄ EI

37) Sammutatteko valot kun niitä ei tarvita?

38) Pienennättekö huonelämpötilaa suositusten mukaisesti?

39) Annatteko veden valua suihkussa jatkuvasti?

40) Oletteko suunnitelleet vähentävänne kotitaloutenne energiankulutusta muilla tavoin?

45) Mikä motivoi/motivoisi paremmin lajittelemaan energiajätteen? _____

41) Lajitteletteko energiajätteen kotonanne?

- kyllä
- en

42) Kommentti _____

43) Jos kyllä, minkälaisena koette energiajätteen lajittelun? (vaihtoehtoja EI esitetä)

- helppona
- osana normaalia elämää
- pakollisena
- hankalana

Kommentti _____

46) Mistä olette saaneet tietoa jätteiden lajittelusta? (vaihtoehdot esitetään tarvittaessa)

- PHJ:n palveluneuvonta
- PHJ:n internetsivut
- Lokki-kalenteri
- lehdet
- Lahti Energia
- internet
- kunta
- isännöitsijä
- jätteenkuljetusyritys
- jäteastiassa oleva ohje
- en osaa sanoa/en muista
- muu, mikä? _____

44) Jos ei, miksi ette lajittele? _____

47) Mikä olisi paras tapa tiedottaa
lajittelusta?

kotiin jaettava tiedote

Taustatiedot

56) Sukupuoli

nainen

mies

57) Syntymävuosi tai -vuosikymmen _____

58) Kaupunginosa/asuinalue _____

59) Asuinalue

kunnan/kaupungin keskusta

taajama/lähiö

haja-asutusalue

60) Koulutus

kansakoulu

keski- tai peruskoulu

ylioppilas

ammattikoulu/opisto

ammattikorkeakoulu

yliopisto

muu, mikä? _____

61) Ammatti _____

Paikallisilla teoilla ilmastonmuutoksen hillintään (Immu) -hankkeessa on vuosina 2009–2011 tutkittu päijäthämäläisten näkemyksiä ilmastonmuutoksesta. Asukkaita haastateltiin vuosittain Lahdessa sekä kahdessa muussa Päijät-Hämeen kunnassa.

Tutkimuksessa selvitettiin asukkaiden tietoja ilmastonmuutoksesta ja sen hillinnästä sekä halua osallistua ilmastonmuutosta hillitseviin toimiin. Vuosittain toistettujen kysymysten lisäksi jokaisena haastatteluvuonna oli oma erityisteemasensa. Vuonna 2009 teemana oli maankäyttö ja viihtyminen, vuonna 2010 liikenne ja vuonna 2011 energiantuotanto ja -kulutus.

LAHDEN AMMATTIKORKEAKOULU
Lahti University of Applied Sciences

Vipuvoimaa
EU:lta
2007–2013

Euroopan unioni
Euroopan aluekehitysrahasto

immu
PAIKALLISILLA TEOILLA
ILMASTONMUUTOKSEN HILLINTÄÄN

LAHTI ENERGIA

LAHTI
Lahden seutu

Lahden ammattikorkeakoulun julkaisusarjat

A Tutkimuksia

B Oppimateriaalia

C Artikkelikokoelmat, raportit ja muut ajankohtaiset julkaisut

ISSN 1456-6125

ISBN 978-951-827-146-1